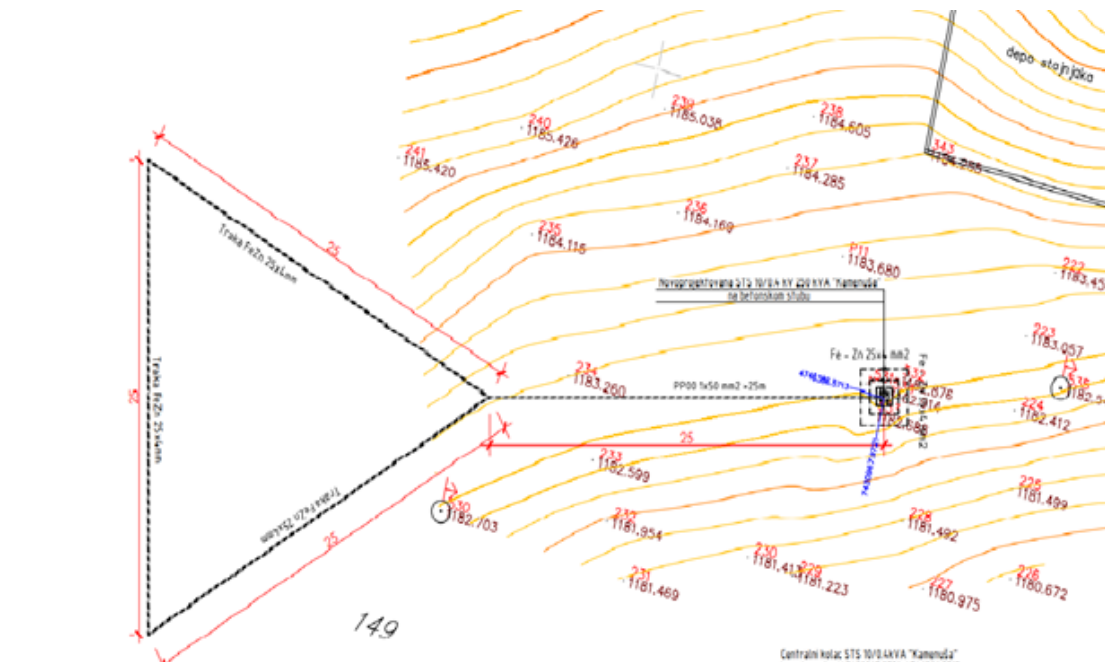

DOO „MEDMEX ARCHITECTS” ROŽAJE
Adresa: Jaha Kurtagića bb, Rožaje Kontakt : 068/661-880 ; 068/222-232
Žiro računi: 535-18345-43Prva banka CG PIB: 03124045 PDV: 62/31-00787-1
web: arhimex.me e-mail: medmexarchitects@gmail.com

**ELABORAT PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU
„STS 10/0.4 kV “Kamenuša” 250 kVA“**

NOSILAC PROJEKTA

“Kamenuša” d.o.o. Rožaje

Rožaje, april 2022. godine

S A D R Ź A J

I OPŠTA DOKUMENTACIJA

Podaci o nosiocu projekta i projektu

Rješenje o registraciji za pravno lice u Centralnom registru privrednih subjekata

Dokazi o stručnosti lica uključenih u multidisciplinarni tim

Rješenje o formiranju multidisciplinarnog radnog tima

Projektni zadatak

Izjava multidisciplinarnog radnog tima

II TEKSTUALNA DOKUMENTACIJA

Opis lokacije

Opis projekta

Izveštaj o postojećem stanju segmenata životne sredine

Opis mogućih alternativa

Opis segmenata životne sredine

Opis mogućih značajnih uticaja projekta na životnu sredinu

Opis mjera predviđenih u cilju sprečavanja, smanjenja ili otklanjanja značajnog štetnog uticaja na životnu sredinu

Program praćenja uticaja na životnu sredinu

Netehnički rezime informacija

Podaci o mogućim poteškoćama

Rezultati sprovedenih postupaka

Dodatne informacije

Izvori podataka

III PRILOZI

I OPŠTA DOKUMENTACIJA

1. **OPŠTE INFORMACIJE**

a) **NOSILAC PROJEKTA: “Kamenuša” d.o.o.**

ODGOVORNO LICE: Mujo Mujević

ADRESA: SREĐANI BB

REG. BR. 50837567

BROJ TELEFONA: +38268600191

b) **NAZIV PROJEKTA: „STS 10/0.4 kV “Kamenuša” 250 kVA“**

LOKACIJA: KP 149 KO Seošnica, Opština Rožaje

ADRESA: Seošnica, Rožaje

Rješenje o registraciji za pravno lice u Centralnom registru privrednih subjekata

**CRNA GORA
UPRAVA PRIHODA I CARINA
CENTRALNI REGISTAR PRIVREDNIH SUBJEKATA**

Broj: 5 - 0786022 / 007

U Podgorici, dana 10.05.2021.godine

Uprava prihoda i carina - Centralni registar privrednih subjekata u Podgorici, na osnovu članova 319, 320, 321 i 323 Zakona o privrednim društvima ("Sl.list CG", br. 065/20), rješavajući po prijavi za registraciju promjene društva sa ograničenom odgovornošću "MEDMEX ARCHITECTS" DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU ROŽAJE, broj 319573 podnijetoj dana 06.05.2021. u 13:10:10, preko

Ime i prezime: DŽEJLAN NURKOVIĆ
JMBG ili br.pasoša: 2709993272015 CRNA GORA
Adresa: SEOŠNICA BB ROŽAJE CRNA GORA

donosi

RJEŠENJE

Registruje se promjena podataka za privredni subjekat "MEDMEX ARCHITECTS" DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU ROŽAJE - registarski broj **5 - 0786022**, PIB **03124045**, i to:

Statut:

Briše se: Statut od 08.03.2021.

Registruje se - upisuje se: Statut od 22.04.2021.

Adresa uprave - sjedišta:

Briše se: JAHA KURTAGIĆA BR.3 ROŽAJE

Registruje se - upisuje se: BAR MAHALA BR.15 ROŽAJE

Adresa za prijem službene pošte:

Briše se: JAHA KURTAGIĆA BR.3 ROŽAJE

Registruje se - upisuje se: BAR MAHALA BR.15 ROŽAJE

Adresa glavnog mjesta poslovanja:

Briše se: JAHA KURTAGIĆA BR.3 ROŽAJE

Registruje se - upisuje se: BAR MAHALA BR.15 ROŽAJE

Osnivač:

Briše se: EMIR KURTAGIĆ
MB/JMBG/BR.PASOŠA: 0903986272097 CRNA GORA,
Udio: 100%

Registruje se - upisuje se: DENIS SIJARIĆ
MB/JMBG/BR. PASOŠA: 0712988272019 CRNA GORA
Adresa: BAR MAHALA BR.15 ROŽAJE CRNA GORA
Udio: 100%

Obrazloženje

Podnosilac je dana 06.05.2021 u 13:10:10 podnio prijavu za registraciju promjene društva sa ograničenom odgovornošću MEDMEX ARCHITECTS.

Odredbama člana 319 preciziran je način registracije u CRPS. Stavom 1 ovog člana je predviđeno da se registracija u CRPS vrši na osnovu registracione prijave ili po službenoj dužnosti. Odredbama člana 320 predviđeno je dostavljanje registracione prijave i prateće dokumentacije. Odredbama člana 321 uređuje se postupak registracije u CRPS. Istim članom, stav 4 su precizirani slučajevi kada nadležni organ za registraciju odbija prijavu za registraciju i to: ako su podaci unijeti u registracionu prijavu nepotpuni, ako uz prijavu nije dostavljena kompletna dokumentacija, ako je pod istim nazivom registrovan neki drugi oblik obavljanja privredne djelatnosti i ako je ispunjen poseban uslov za odbijanje zahtjeva za registraciju propisan drugim zakonom.

Odredbama člana 323 propisano je da nadležni organ za registraciju obezbjeđuje da podaci registrovani u CRPS budu istovjetni sa podacima iz registracione prijave. Lica koja zaključuju pravne poslove sa registrovanim privrednim društvima i preduzetnicima snose rizik utvrđivanja tačnosti podataka sadržanih u registru za njihove potrebe. Rješavajući po predmetnoj prijavi, obzirom da su ispunjeni Zakonom propisani uslovi, odlučeno je kao u dispozitivu rješenja. Visina naplaćene naknade za registraciju propisana je članom 322 Zakona o privrednim društvima ("Sl.list CG", br. 065/20).

Sam. savjetnik II
Enis Huremović
Enis Huremović

Pravna pouka:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Ministarstvu finansija i socijalnog staranja CG u roku od 15 dana od dana prijema Rješenja. Žalba se predaje preko ovog organa i taksira administrativnom taksom u iznosu od 8, 00 EUR, shodno Tarifnom broju 5 Taksene tarife za administrativne takse. Taksa se upućuje u korist računa 832-3161017-60-Administrativna taksa. Žalba ne odlaže izvršenje Rješenja.

IZVOD IZ CENTRALNOG REGISTRA PRIVREDNIH SUBJEKATA UPRAVE PRIHODA I CARINA

Registarski broj 5 - 0786022 / 007

Datum registracije: 24.02.2017.

PIB: 03124045

Datum promjene podataka: 10.05.2021.

"MEDMEX ARCHITECTS" DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU ROŽAJE

Broj važeće registracije: /007

Skraćeni naziv: MEDMEX ARCHITECTS
Telefon: +38268661880
eMail: medmexarchitects@gmail.com
Web adresa:
Datum zaključivanja ugovora: 22.02.2017.
Datum donošenja Statuta: 22.02.2017. Datum promjene Statuta: 22.04.2021.
Adresa glavnog mjesta poslovanja: BAR MAHALA BR.15 ROŽAJE
Adresa za prijem službene pošte: BAR MAHALA BR.15 ROŽAJE
Adresa sjedišta: BAR MAHALA BR.15 ROŽAJE
Pretežna djelatnost: 7111 Arhitektonska djelatnost
Obavljanje spoljno-trgovinskog poslovanja: DA
Oblik svojine: Privatna
Porijeklo kapitala: Domaći
Upisani kapital: 1,00Euro (Novčani 1,00Euro, nenovčani 0,00Euro)

OSNIVAČI:

DENIS SIJARIĆ 0712988272019 CRNA GORA

Uloga: Osnivač

Udio: 100% Adresa: BAR MAHALA BR.15 ROŽAJE CRNA GORA

LICA U DRUŠTVU:

DENIS SIJARIĆ 0712988272019 CRNA GORA

Adresa: BARMHALA BB ROŽAJE CRNA GORA

Uloga: Izvršni direktor

Ovlašćenja u prometu: Neograničeno ( )

Ovlašćen da djeluje: POJEDINAČNO ( )

Izdato: 25.05.2021 godine u 13:31h

Načelnik

Zoran Pešić

Na osnovu člana 19. Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list Crne Gore“ br. 75/18) donosim sljedeće:

R J E Š E N J E

o formiranju multidisciplinarnog tima za izradu

ELABORATA PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU „STS 10/0.4 kV “Kamenuša” 250 kVA“

Sastav tima čine:

mr Mr Rita Barjaktarović, dipl.biol.

dipl. biolog Zoran Vesković

dipl.ing.el. Safet Dacić

O b r a z l o ž e n j e:

Budući da odgovorna lica ispunjavaju uslove predviđene važećom zakonskom regulativom, to je odlučeno kao u dispozitivu ovog Rješenja.

DIREKTOR

Dokazi o stručnosti lica uključenih u multidisciplinarni tim

om out (Ctrl+Minus key)

Crna Gora
Opština Berane
Sekretarijat za poljoprivredu,
turizam, vodoprivredu i
zaštitu životne sredine
Broj: 19- 320- 183/1
Berane, 01.03.2017.

POTVRDA

Ovim dokumentom potvrđujemo da je mr Rita Barjaktarović, dipl. biolog, raspoređena na poslovima šefa Odjeljenja za zaštitu životne sredine i turizam, u radnom odnosu na neodređeno vrijeme u Opštini Berane, od januara 2007. godine, na poslovima koji obuhvataju i procjenu uticaja na životnu sredinu.

Potvrda se izdaje na lični zahtjev i služi za učešće u izradi elaborata procjene uticaja na životnu sredinu, te se u druge svrhe ne može koristiti.

ЦРНА ГОРА
ОПШТИНА БЕРАНЕ

Секретаријат за комунално-стамбене послове,
саобраћај и заштиту животне средине
Одјељење за заштиту животне средине
Број: 16-322/22-49
Беране, 14.03.2022 године

ПОТВРДА

Овим документом потврђујемо да је **Весковић Зоран**, дипл.биолог – смјер заштита животне средине, распоређен на пословима самосталног савјетника II за унапређење и заштиту животне средине, у радном односу на неодређено вријеме у Општини Беране, од 2011.године, на пословима који обухватају и процјену утицаја на животну средину.

Потврда се издаје на лични захтјев и служи за учешће у изради елабората процјене утицаја на животну средину, те се у друге сврхе не може користити.

ВД СЕКРЕТАР

Милош Кастратовић

Milos Kostic

DOO „MEDMEX ARCHITECTS“ ROŽAJE

Adresa: Jana Kurtagića bb, Rožaje Kontakt: 068/661-880 ; 068/222-232
Žiro računi: 535-18345-43Prva banka CG PIB: 03124045 PDV: 62/31-00787-1
web: amimex.me e-mail: medmexarchitects@gmail.com

Na lični zahtjev Safeta Dacića, dipl.ing.el., iz Rožaja, preduzeće „MEDMEX ARCHITECTS“ d.o.o. iz Rožaja izdaje sljedeću:

POTVRDU O STRUČNOSTI

Uvidom u ličnu dokumentaciju **Safeta Dacića**, dipl.ing.el., iz Rožaja, a shodno stručnim poslovima izrade elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i važećoj zakonskoj regulativi i članu 19. Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list RCG” br. 80/05 i „Sl. list CG” br. 40/10, 73/10 i 40/11, 27/13, 52/16) potvrđuje sa da gore pomenuti ispunjava sve uslove predviđene ovim Zakonom, a koji se odnose na izradu elaborata procjene uticaja na životnu sredinu.

Berane, 01.04.2022.

DIREKTOR

Izjava multidisciplinarnog radnog tima

Prilikom izrade:

**Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu objekta – „STS 10/0.4 kV
“Kamenuša” 250 kVA“**

korišćena je sljedeća:

ZAKONSKA REGULATIVA

- Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Sl.list. CG" br. 64/17, 44/18 i 63/18)
- Zakon o životnoj sredini Crne Gore („Službeni list CG“ br. 52/16);
- Zakon o zaštiti prirode („Službeni list CG“ br. 54/16);
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu Crne Gore („Službeni list Crne Gore“ br. 75/18)
- Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine („Službeni list RCG“ br. 80/05, i „Službeni list RCG“ br. 50/09, br. 40/11 i br. 54/16)
- Zakon o odgovornosti za štetu u životnoj sredini („Službeni list CG“ br. 27/14);
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini („Službeni list CG“ br. 28/11, 28/12, 01/14);
- Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja (“Službeni list CG“ br. 35/13);
- Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja i radijacione sigurnosti (Sl. list Crne Gore br. 56/09, 58/09, 40/11);
- Zakon o zaštiti kulturnih dobara (“Službeni list CG“ br. 49/10);
- Zakon o vodama (“Službeni list CG“ br. 27/07, “Službeni list CG“ br. 32/11, 47/11 i 52/16);
- Zakon o zaštiti vazduha (“Službeni list CG“ br. 25/10 i 40/11);
- Zakon o upravljanju otpadom u Crnoj Gori (“Službeni list CG“ br. 64/11 i 39/16);
- Uredba o projektima za koje se vrši procjena uticaja („Službeni list RCG“ br. 20/07 i „Službeni list RCG“ br. 47/13, 53/14);
- Pravilnik o bližoj sadržini elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu (“Službeni list CG“ br. 019/19);
- Nacionalna lista zaštićenih vrsta (Uredba o zaštiti rijetkih, opadajućih, endemski i ugroženih vrsta biljaka i životinja (“Službeni list CG“ br. 76/06);
- Pravilnik o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine (“Službeni list CG“ br. 43/10);
- Pravilnik o bližem načinu i potrebnoj dokumentaciji za izdavanje dozvole o dozvoljenim emisijama zagađujućih materija u vazduh (“Službeni list CG“ br. 25/13, 61/13);

- Pravilnik o bližem načinu i potrebnoj dokumentaciji za izdavanje dozvole o dozvoljenim emisijama zagađujućih materija u vazduh ("Službeni list CG" br. 25/13, 61/13);
- Pravilnik o načinu i postupku mjerenja emisija iz stacionarnih izvora ("Službeni list CG" br. 39/13);
- Pravilnik o načinu i uslovima praćenja kvaliteta vazduha ("Službeni list CG" br. 21/11);
- Pravilnik o graničnim vrijednostima buke u životnoj sredini, načinu utvrđivanja indikatora buke i akustičnih zona i metodama ocjenjivanja štetnih efekata buke ("Službeni list CG" br. 60/11);
- Pravilnik o kvalitetu i sanitarno tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda u recipijent i javnu kanalizaciju, načinu i postupku ispitivanja kvaliteta otpadnih voda, minimalnom broju spitivanja i sadržaju izvještaja o utvrđenom kvalitetu otpadnih voda ("Službeni list CG" br. 45/08 od 31.07.2008, 09/10);

RASPOLOŽIVA DOKUMENTACIJA

- Glavni projekat DV 10 kV STS "SREĐANE" – STS "KAMENUŠA" IVkon doo, NIKŠIĆ
- Strateški plan razvoja opštine Rožaje za period 2014 – 2020
- PUP opštine Rožaje
- Urbanističko tehnički uslovi za STS 10/0.4 kV "Kamenuša" 250 kVA sa priključnim dalekovodom 10kV, Opština Rožaje

Navedenim aktima su definisane obaveze Investitora sa ciljem sprovođenja potrebnih preventivnih mjera sa aspekta procjene uticaja na životnu sredinu.

Multidisciplinarni tim:

mr Rita Barjaktarović, dipl.biol.

dipl. biolog Zoran Vesković

dipl. ing. elektrotehnike Safet Dacić

II   TEKSTUALNA DOKUMENTACIJA

OPIS LOKACIJE

Stubna trafostanica STS 10/0.4kV “Kamenuša” je predviđena na katastarskoj parceli broj 149 KO Seošnica, Opština Rožaje, kao krajnja trafostanica. Radno i zaštitno uzemljenje su takođe projektovani na KP 149 KO Seošnica.

Stubna trafostanica, na betonskom stubu 11/1500 stubu, prenosnog odnosa 10/0,4 kV, prvenstveno je namijenjena za snadbijevanje sirare koja se nalazi u neposrednoj blizini STS.

Slika br. 1 Lokacija buduće STS, za snadbijevanje sirare, preuzeto sa Google maps

Na stubu je predviđena montaža transformatora, od 250 kVA. Oprema u NN razvodnom ormaru je skladu sa Projektnim zadatkom i Tehničkim preporukama JEP - EPCG.

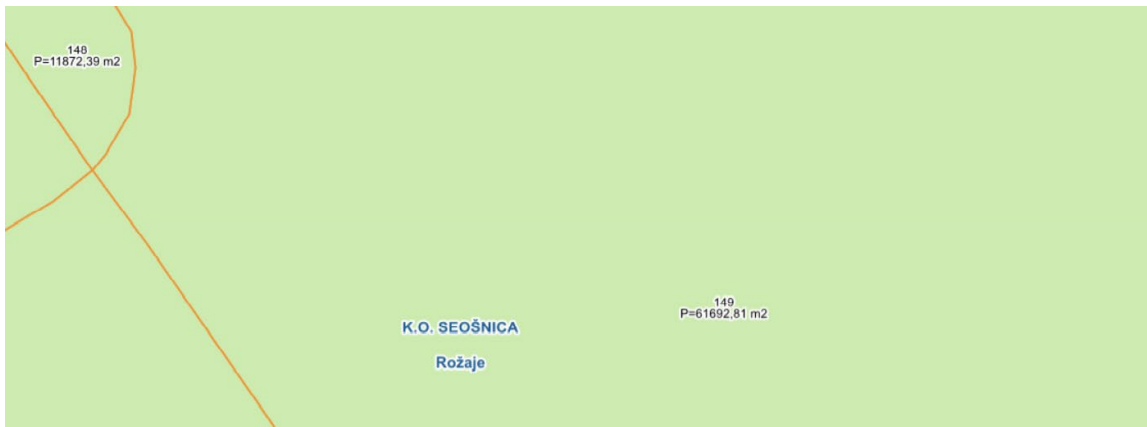
Priključenje trafostanice je planirano na novoprojektovanom betonskom stubu 11/1500. Glavnim projektom DV 10 kV STS “SREĐANE” – STS “KAMENUŠA” je predviđena izgradnja dalekovoda do predmetne trafostanice. Predmjerom glavnog projekta DV 10 kV STS “SREĐANE” – STS “KAMENUŠA” je obuhvaćena isporuka i ugradnja izolatorskih lanaca na stubu trafostanice, kao i uža do iste.

Šira okolina lokacije pripada prigradskom-ruralnom dijelu Opštine Rožaje, djelimično obrasla šumom i u njoj se nalazi manji broj izgrađenih stambenih i poslovnih objekta (mljekara i sirara Investitora). Najbliži stambeni ili poslovni objekti koji nijesu u vlasništvu investitora su na više stotina metara udaljenosti od predmetne lokacije. Sama lokacija je na 2,2 km udaljenosti od urbanog jezgra Rožaja.

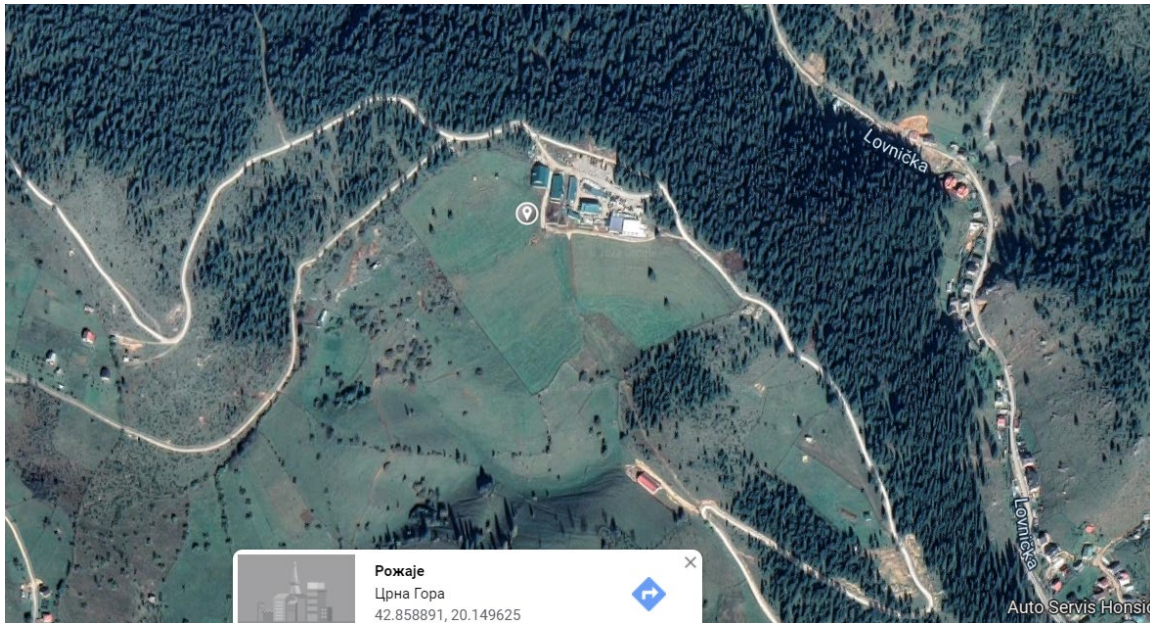
Slika br. 2 Prikaz lokacije sa Geoprtala Crne Gore

Slika br. 3 Prikaz lokacije sa Geoprtala Crne Gore

Slika br. 4 Prikaz lokacije sa Geoportala

Slika br. 5 Satelitski prikaz lokacije, detaljniji prikaz

Predmetna lokacija se nalazi van zone vodoizvorišta i ista ne pripada zaštićenom području. Na predmetnoj lokaciji nijesu registrovana nepokretna kulturna dobra. Uvidom u raspoloživu dokumentaciju utvrđeno je da na lokaciji nema vidljivih ostataka materijalnih i kulturnih dobara koji bi ukazivali na moguća arheološka nalazišta.

a) Postojeće i odobreno korišćenje zemljišta (lokacija)

Stubna trafostanica STS 10/0.4kV “Kamenuša” je predviđena na katastarskoj parceli broj 149 KO Seošnica, Opština Rožaje.

Lokacija je urađena u skladu sa UT uslovima Sekretarijata za uređenje prostora i zaštitu životne sredine, Opština Rožaje, broj: 06-332-/20-151/1, od 27.05.2020. godine., sa uslovima za izradu tehničke dokumentacije od strane CEDIS pod brojem 30-20-03-2667 dana 12.08.2020. i Projektnom zadatku dobijenog od strane Investitora.

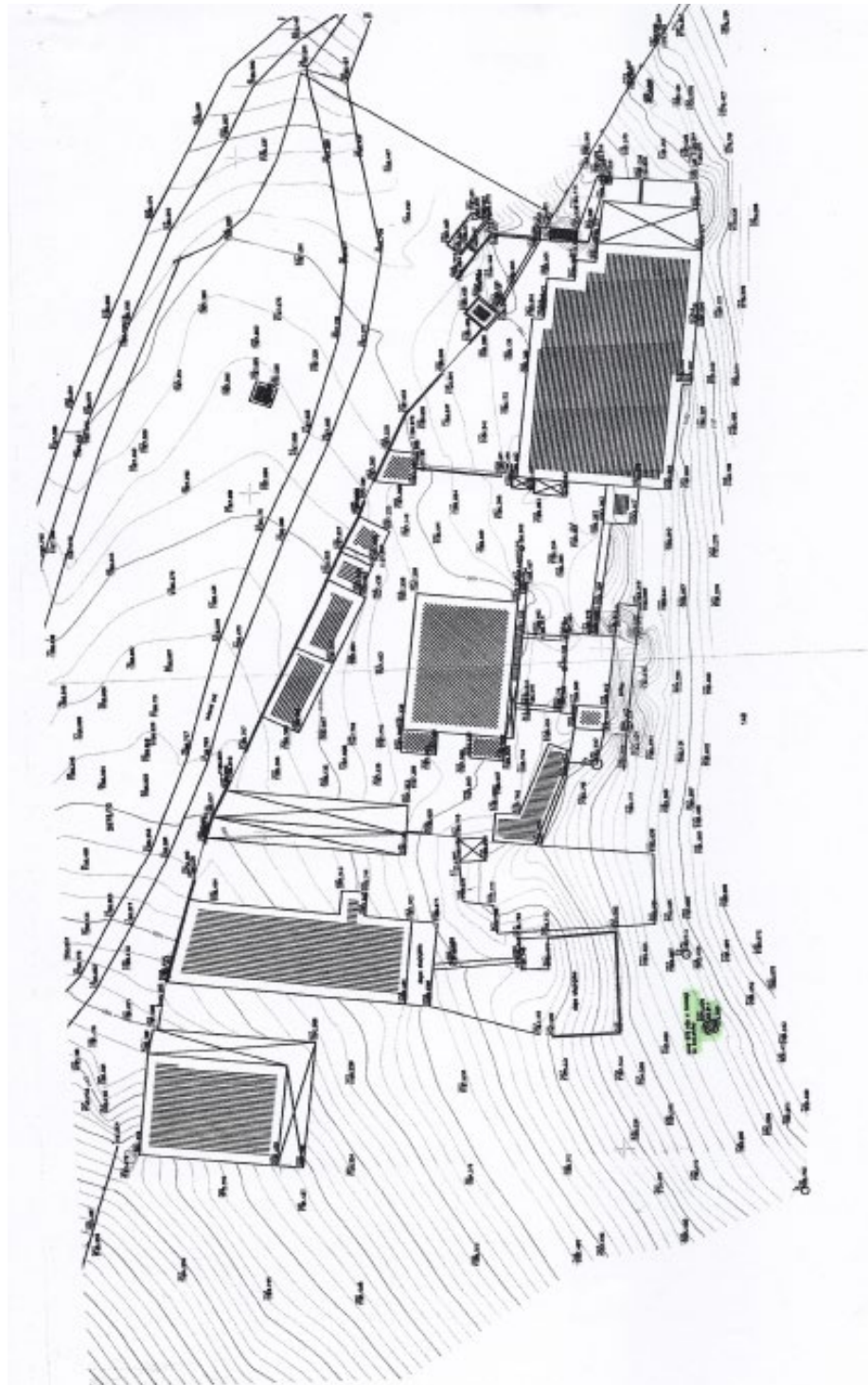
Pri odabiru lokacije prvenstveno je vođeno računa da se nalazi u povoljnom položaju u odnosu na pripadajući konzum i da postoji mogućnost što jednostavnijeg transporta i montaže i kasnijeg održavanja STS odgovarajućom mehanizacijom. Takođe je vođeno računa o povoljnom izvođenju uzemljenja STS, kao i rješenju imovinskih odnosa.

Stubna trafostanica je predviđena za postavljenje u tački sa centralnim kolcem 7430967.9721, 4746386.5713.

Kako je naprijed navedeno uklapanje stubne trafostanice u NN mrežu je predviđeno njenim postavljenjem na novoj lokaciji, u tački sa centralnim kolcem 7430967.9721, 4746386.5713, sa priključnim 10 kV nadzemnim vodom. Sa STS “SREĐANE” dalekovodom 10kV za koji je urađen glavni projekat od strane firme IVkon doo Nikšić predviđa se priključenje STS 10/0.4 KV “KAMENUŠA”

Lokacija objekta je adekvatno uključena u saobraćaj pristupnim saobraćajnicama.

Slika br. 7 Skica plana lokacije

U zoni lokacije, kao ni u njenoj blizini nema područja koja su zaštićena kada su u pitanju kulturna i prirodna dobra, kao ni zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta.

Na predmetnoj lokaciji nema močvarnih dijelova. Na samoj lokaciji nema šumskih površina. Ova lokacija ne pripada zaštićenom području u bilo kom pogledu.

15000000250
13-08-018/2020

UPRAVA ZA NEKRETNINE
CRNA GORA
UPRAVA ZA NEKRETNINE

UPRAVA ZA NEKRETNINE
PODRUČNA JEDINICA
ROŽAJE

Broj: 113-956-918/2020
Datum: 21.04.2020.
KO: SBOŠNICA

Na osnovu člana 173 Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti ("Sl. list RCG" br. 29/07, "Sl. list CG" br. 73/10, 032/11, 040/11, 043/15, 037/17 i 17/18), postupajući po zahtjevu MUJEVI HASAN MUJO, ROŽAJE ROŽAJE, za potrebe POSTUPKA KOD OPŠTINE , izdaje se

POSJEDOVNI LIST 144 - PREPIS

Posjednici		Naziv - adresa i mjesto		Stvarni pravni odnos		Oblin prava	
Matični broj - ID		MUJEVIĆ HASAN MUJO ROŽAJA M PEČANINA BB Rožaje		SOPSTVENIK - POSJEDNIK		1/1	

Parcele								
Broj	Broj Podbroj RB	Ploš. Smera	Površ. Kultura	Klasa	Površina m ²	Priloh	SP Priloh	Prijedlog
148		005 017	PAŠINAK	3	11875	10.69	13/2017 144/4	
149		003 019	LIVADA	7	38202	80.22	13/2017 144/4	
149		003 019	IZVORŠTE		500	0.00	13/2017 144/4	
149		003 019	LIVADA	6	22590	65.51	13/2017 144/4	
149	1	005 019	POMOĆNA ZGRADA		310	0.00	13/2017 144/4	
149	2	005 019	POMOĆNA ZGRADA		145	0.00	13/2017 144/4	
Ukupno					73622	196.42		

Taksa naplaćena na osnovu Tarifnog broja 1, Zakona o administrativnim taksumima ("Sl. list CG, br. 18/19) u iznosu od 2 eura. Naknada za korišćenje podataka premjera, katastru nepokretnosti i usluga, naplaćena na osnovu člana 174 Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti ("Sl. list RCG" br. 29/07, "Sl. list CG" br. 73/10, 032/11, 040/11, 043/15, 037/17 i 17/18) u iznosu od 3 eura.

Ovlašćeno lice:
[Signature]
ERSAD KURBEJOVIĆ

1 / 1

Datum i vrijeme: 21.04.2020. 12:52:46 2396332

Slika 8 Posjedovni list

Pedološke, geomorfološke, geološke i hidrogeološke karakteristike terena¹

Područje opštine Rožaje se odlikuje različitim tipovima zemljišta, na čije formiranje su najveći uticaj imali klima i vegetacija predmetnog područja.

Postojeći geološki sastav ovog prostora potiče iz minulih geoloških perioda: silur – devon – karbon - perm, a moguće i iz kambrijskog doba. Mjereno geološkim godinama, starost ovih i geoloških formacija ide od 750.000 do 600.000.000 godina. U tom vremenskom hodu, formirale su se današnje geološke formacije.

Čitav prostor Crnogorskih brda i površi na čijem istočnom rubu leži opština Rožaje izgrađen je od tri glavne vrste stijena: krečnjaka, paleozojskih škriljaca i eruptivnih stijena. Mjestimično se još na terenu Rožaja javljaju i konglomerati i pješčari. Na to ukazuju i oblici reljefa teritorije opštine.

Krečnjak zauzima najveći dio prostora opštine. Grubo uzeto, on izgrađuje teritoriju južno od linije koja počinje starim putem za Berane do sastava sa magistralom, prema sjeveroistoku produžava do regionalnog puta za Tutin, a zatim od Bijele Crkve njime ide do granice opštine.

Teren sjeverno od ove linije izgrađen je pretežno od paleozojskih škriljaca. Uz ove stijene, duž dolina i korita rijeka (u najjužim i najnižim djelovima) javljaju se konglomerati i pješčari dobro obrađeni i vezani. Najveći dio grada upravo leži na paleozojskim škriljcima, što uslovljava izvjesne poteškoće zbog mekoće ove stijene i podložnošću klizanju na većim nagibima (Lijeva obala Ibra, aktivno klizište Klekovača). Oni izgrađuju i dolinu Županice, Ibra i Ibarca u južnom - „krečnjačkom dijelu opštine“. U zoni paleozojskih škriljaca, zapadnom dijelu teritorije, u okolini Seošnice, Kalača, Čosovice, uz granicu, u vidu sočiva, javljaju se andeziti i daciti-površinske eruptivne stijene.

Serpentini izgrađuju prostore na jugu opštine, između Hajle i Kule.

Karakteristika krečnjaka nižih terena - približno do 1.200mm je velika poroznost. To su tereni sa velikom vodopropusnošću i u njima se često javljaju podzemni tokovi. Oni, međutim, nemaju veliku snagu. Čest je slučaj da vrtače svojim dnom dospijevaju do vodonepropustne podloge.

Viši krečnjački tereni, kao i tereni izgrađeni od eruptiva, su slabo propusni. Krečnjaci su mahom ispucali i razbijeni, a često i glinoviti, što je razlog zbog čega je karst uglavnom pokriven zemljom i vegetacijom.

Zone paleozojskih škriljaca su ili vodonepropusne ili slabo propusne, pa se tu javlja veći broj stalnijih, bogatijih površinskih tokova.

Posljednja pleistocenska glacijacija ostavila je vidne tragove na terenu. O tome svjedoče mnogobrojni ledenički erozioni oblici reljefa na planinama i njihovim podgorinama i ogroman morenski materijal koji je nataložen sa obje strane Ibra (grad), Bandžovo brdo, Carine, Ibarac, Golo brdo i Zeleni. Ovaj morenski materijal izrađen je od pjeskovitih glina

---

¹ Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu za PUP Rožaje, Institut za razvoj i istraživanja, Podgorica, 2012.

u kojima su uloženi zaobljeni valuci i blokovi različitog petrografskog sastava i dimenzija. Aluvijalne naslage prisutne su u dolini Županice, od Bogaja do Dimiškina mosta, a izgrađuju ih gline pretežno svjetlosive boje. Zastupljene su takođe i masne gline koje su se upotrebljavale za izradu cigle i crijeva (Skarepača).

U smislu stabilnosti, posebnu pažnju treba posvetiti gradnji u zoni kontakata ovih djevu geoloških formacija.

Hidrogeološke karakteristike Rožajske opštine mogu se izraziti kroz klasifikaciju stijena na: vodonepropusne, vodopropusne i kompleks vodnepropusnih i vodopropusnih.

Seizmološke karakteristike

Teritorija opštine Rožaje se sa mikroseizmičkog stanovišta nalazi u okviru prostora sa izraženom seizmičkom aktivnošću.

Ranije zabilježeni zemljotresi pokazuju da se na ovom prostoru mogu javiti potresi od 7° MCS. Zato rekonstrukcija i eksploatacija objekta mora biti u skladu sa važećim propisima i principima za antiseizmičko projektovanje i građenje u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Sl.list. CG" br. 64/17, 44/18 i 63/18)

Na donjoj slici je prikazana karta seizmičke regionalizacije teritorije Crne Gore sa zonama očekivanih maksimalnih inteziteta zemljotresa, izraženih u MCS skali, koji će se sa vjerovatnoćom pojave od 63%, dogoditi tokom narednih 100 godina.

Slika 9 Karta seizmicke regionalizacije teritorije Crne Gore (V. Radulović, B. Glavatović, M. Arsovski i V. Mihailov, 1982)

Podaci o izvorištu vodosnabdijevanja i osnovne hidrološke karakteristike

Glavnu hidrografsku arteriju u Rožajama predstavlja gornji tok rijeke Ibra. Ibar izvire iz istoimenog vrela, u podnožju ogranka Hajle - Dermandola, na 1.270 - 1268 m n.v., na

završetku toka rijeke Suhovare. Gornji Ibar protiče srednjim tokom kroz opštinu, dužine 39 km, sa prosječnim proticajem $6,8 \text{ m}^3/\text{sek}$.

Od rožajskih pritoka Ibra najveću površinu sliva imaju Županica, 50 km^2 , i Bukovička rijeka sa 67 km^2 . Na tom prostoru do ušća protoke Gojbulje, Ibar prima sa desne strane pritoke Ibarac (7,5 km), Crnju (8 km) sa Bukeljskom i Kaluđerskom rijekom (14 km), Baltosku rijeku (6 km), Županski potok (8 km), Zakamensku (7,5 km) i Bačku rijeku (5 km).

Katastarom izvorišta opštine (1979) evidentirano je preko 180 izvorišta, ukupnog izmjerenog kapaciteta $674,98 \text{ l/sec}$.

Najveća izvorišta kaptirana u funkciji snabdijevanja sa vodom za piće i sanitarne upotrebe su:

- Vrelo Ibra (400 lit/sec) je kaptirano (1981) za gradski vodovod kojim se snabdijevaju domaćinstva, mali dio privrede i javne ustanove u gradu i prigradskim naseljima.
- Izvorište Plunačke rijeke (30 lit/sec) je kaptirano (1965), takođe za snabdijevanje gradskog i prigradskog dijela.
- Malisorsko vrelo (10 lit/sec) je kaptirano (2004) za potrebe napajanja naselja u području Županice.
- Čosovsko vrelo (60 lit/sec) nije kaptirano i predstavlja izvor sa kojeg je moguće planirati vodovod za područje jugozapada opštine, u sistemu sa drugim izvorima na ovom prostoru.

Na teritoriji opštine Rožaje posebno hidrografsko bogatstvo predstavljaju mineralni izvori. Rožaje raspolaže sa 6 lokaliteta, sa mineralnim, termomineralnim i mineralizovanim izvorima.

To su Đuranovića luke, Kalače, Bašča, Lučice, Županica i Čosovica. Nijedan od ovih izvora nije tehnički uređen za eksploataciju u lečilišne svrhe ili za flaširanje.

Prikaz klimatskih karakteristika

Klimatske karakteristike² i meteorološki parametri predstavljaju bitan faktor za definisanje stanja životne sredine i procjene mogućih uticaja koji nastaju rekonstrukcijom objekata. Oni se najčešće definišu preko prostornih i vremenskih varijacija, strujanja, temperature i vlažnosti, kao i inteziteta zračenja.

Po geografskom položaju i nadmorskoj visini, rožajski kraj pripada umjerenokontinentalnoj zoni. Relativno toplo i suvo doba traje 4 mjeseca (VI, VII, VIII i IX) i relativno hladno i vlažno doba traje 8 mjeseci (I, II, III, IV, V, X, XI i XII).

- Srednja godišnja temperatura vazduha je $6,0 \text{ }^\circ\text{C}$, srednja maksimalna $17,6 \text{ }^\circ\text{C}$, a srednja minimalna $-7,0 \text{ }^\circ\text{C}$ i srednja dnevna $1,5 \text{ }^\circ\text{C}$.
- Godišnji broj dana sa temperaturom više od $30 \text{ }^\circ\text{C}$ iznosi 4, a sa temperaturom manje od $0 \text{ }^\circ\text{C}$ iznosi 166 dana.

---

² Strateški plana razvoja opštine Rožaje 2014 - 2020.

- Srednja godišnja vrijednost padavina iznosi 905,0 mm, maksimalna dnevna 262,0 mm, minimalna dnevna i srednja dnevna 39,0 mm.

Sljedeće klimatske karakteristike mogu se konstatovati u opštini Rožaje:

- Visina i zadržavanje sniježnog pokrivača, koji je veći od 30 cm, je važan faktor turističke valorizacije rožajskog prostora.
- Vjetrovi - Najveću učestalost imaju: zapadni -22%, istočni - 9%, jugozapadni - sjevernoistočni - 3% jugoistočni - 3%, a najmanju sjeverni i južni - 12%. Sjeverni i južni vjetrovi su najmanje prisutni. Za neposrednu okolinu grada, Plunaca i Balotića, karakteristični su i lokalni vjetrovi: danik i noćnik. Javljaju se preko ljeta uslijed nejednakih temperatura i razlike u zagrijavanju između podgorine i visokih predjela. Prvi duva ka Prokletijama i prenosi im topliji vazduh, a drugi, sa njih naniže kao čist i svjež.
- Posebna odlika klime Rožaja i desne strane Ibra, odnosno ovog prostora, jesu tišine ili kalme - 62%. Ove pojave traju po nekoliko dana i prisutne su tokom cijele godine. Najmanje ih je u proljeće, a najviše u toku zime.
- Insolacija - Rožaje nije karakteristično po maglama, već klasičnoj oblačnosti ili vedrini. Južne ekspozicije su sunčanije od sjevernih. a osunčavanje je najduže preko ljeta, odnosno juna, jula i avgusta. Sijanje sunca je oko 1500 časova godišnje (ili oko 4 časa dnevno) što je za planinske krajeve znatna vrijednost. Značajan je pokazatelj da tokom 300 dana godišnje sija sunce, a samo 65 dana je bez sunca. Ova karakteristika je skoro idealna za korišćenje sunčeve energije. u svim oblicima. Nekih godina, zavisno od učestalosti vjetrova, planinska područja imaju više vedrih dana od nižih oblasti.
- Temperaturne inverzije uslovljavaju mikro reljef i riječni tokovi, pa u zimskom periodu, na primjer, srednje dnevne temperature na Bandžovom brdu ili Šušterima su veće nego u gradskom jezgru Rožaja, na obalama Ibra. Ovom pojavom je naročito zahvaćen prostor samog grada.

Podaci o relativnoj zastupljenosti, dostupnosti, kvalitetu i regenerativnom kapacitetu prirodnih resursa

Generalno se može zaključiti da lokacija na kojoj se nalazi predmetni objekat pripada prigradskoj – industrijskoj zoni opštine Rožaje. Na predmetnom području uglavnom preovlađuju tereni sa razvijenom infrastrukturom (saobraćajne komunikacije, stambeni i poslovni objekti i dr.).

Aktivnosti na ovoj lokaciji ne mogu stvoriti negativne efekte na prirodne resurse i ne mogu izazvati osjetne posljedice u tom smislu. Vazduh je prirodni resurs koji, uglavnom, na ovom prostoru još uvijek nije ugrožen, s obzirom na trenutno slabo postojanje industrijskih aktivnosti. Međutim, čak i u slučaju većeg zagađenja, vazduh na ovom području za razliku od nekih drugih, ima veliki regenerativni kapacitet.

Prikaz apsorpcionog kapaciteta prirodne sredine

Apsorpcione karakteristike ovog lokaliteta su relativno velike, te ih treba racionalno koristiti.

Projekat se ne realizuje u području koje je prepoznato sa stanovišta istorijske, kulturne ili

arheološke važnosti.

Na lokaciji i u njenom okruženju nema šumskih ili močvarnih područja.

Opis flore i faune, zaštićenih prirodnih dobara, rijetkih i ugroženih divljih biljnih i životinjskih vrsta i njihovih staništa

Floristički sastav Rožaja formiran je pod uticajem edafskih i klimatskih karakteristika ovog prostora.

Najznačajniju vrstu biljnih zajednica i vegetacionog pokrivača u Rožajama predstavljaju šume. Zbog velikih visinskih razlika između najniže i najviše tačke (maksimalno 1.630 m), vegetacija je zonalno raspoređena na rožajskim planinama. Od podnožja ka vrhovima smjenjuju se različiti tipovi vegetacije, počev od submediteranskih kserotermnih šikara do subnivalne vegetacije oko snježanika na Hajli i drugim planinama.

Stepen šumovitosti rožajskog kraja je visok i znatno je iznad nacionalnog prosjeka. Prema podacima Instituta za šumarstvo u Podgorici, ukupna površina državnih i privatnih šuma i šumskog zemljišta u opštini Rožaje iznosi 26.881 ha, ili 62% ukupne teritorije. Šume bez šumskog zemljišta zahvataju 21.953 ha, ili 51% opštinske teritorije. Od ukupne površine, državne šume zahvataju 23.443 ha ili 87%, a privatne 3.438 ha ili 13% ukupne površine šuma i šumskog zemljišta.

Slika 10 Šume

Posebna vrijednost rožajskog kraja su ljekovite, jestive i aromatične bilje i gljive. Registrovano je preko 300 biljnih vrsta ljekovitih biljaka koje se u farmakologiji označavaju kao ljekovite: hajdučka trava, uva, divlji duhan, kim, đurđevak, bukva, jasen, lincura žuta, kantarion, bunika, kleka, crni sljez, kamilica, gorka deteljina, gladiševina, jorgovan, vimenjaka, malina, zova, lipa, borovnica, čemerika, divizma, dan i noć i dr.

Jestive biljke se mogu koristiti kao povrće, začini i voće, izvor biološki visokovrijedne i hemijski nezagađene hrane: samoniklo voće (lijeska, drijen, jagoda, divljaka, kruška, trešnja, glog, ribizla, kupina, malina, borovnica...), zeljaste jestive biljke (sedmolist, kozlac, Ioboda, krasuljak, vodopija, medveđa šapa, graholika, divlja nana, kaćun, štavalj, kostriš, maslačak, kopriva...) i začinske biljke (sporiš, lukovi, kim, bradavičak, majčino zelje, divlja nana, divlji čaj, majčina dušica...).

Medonosnih biljaka ima u svim kopnenim ekosistemima i u svim vegetacijskim pojasevima.

Najvažnije vrste pečurki na planinama oko Rožaja su: poljski šampinjon, livadski šampinjon, anis šampinjon, biserka, crni vrganj, mrežasti vrganj, žuti vrganj, velika puhara, šumska puhara, stožasti smrčak, visoki smrčak, pravi smrčak, bukovača, slinavka, kestenjasti vrganj i dr.

Najveću komercijalnu vrijednost za ovo podneblje imaju: vrganj, lisičarka i smrčak.

Životinjski svijet na teritoriji Rožaja odražava opšte osobenosti ovog dijela Crne Gore. Zec, lisica, jazavac, kuna zlatica, vjeverica, srna, vuk, medved, divokoza su stanovnici ovog prostora. Divlji golub, jerebica, tetrijeb, veliki tetrijeb, soko, ptice pjevačice, suri orao su najzastupljenije vrste ptica.

Rožajske rijeke nastanjuju slijedeće vrste riba: potočna pastrmka i mladica, lipljan i potočna mrena. Staništa riba su ugrožena nepropisnim ribolovom, zagađenjem voda organskim i neorganskim materijama, devastacijim vodotoka...

Veći dio faune ugrožen je, prije svega, od strane čovjeka (ilegalni lov, uništavanje staništa, eksploatacija šuma, izgradnja šumskih puteva, nedostatak rezervata za određene vrste, odsustvo organizovanog prehranjivanja u zimskom periodu i sl.).

Potencijalni prirodni rezervati su u Gornjem Ibru, Vučoj, Bukovici, Gornjoj i Donjoj Crnči.

Pregled osnovnih karakteristika predjela

Pejzaž rožajskih predjela je veoma živopisan i složen.

Rožajskom morfologijom, vizuelno - estetski, dominiraju najveći orografski izdanci: Hajla, Ahmica i Rusolija - na čijim padinama su se formirali, skoro kompaktni, šumski ekosistemi sa svojim ljetnjim, jesenjim i zimskim koloritom. Pitomi prevoji Brahim breg i Štedim, su najvišnji i sa najviše fascinacija, od cvetnih livada ljeti do sniježnih idila zimi.

Na desnom priobalju Ibra su i hidrografski objekti: Bjeluha, Morača, Ibarac, Bukeljka, Lazanjska rijeka, Crnja, Plunska rijeka, Balotska rijeka, Njeguški potok, Magarica, Reka, sa svojim dolinama, klisurama, kanjonima i čistom vodom.

Na obalama ovih vodotoka ili višlje u njihovim slivovima, mozaično su pozicionirana seoska naselja, sa arhitekturom tradicionalnih, ali i savremenih formi.

Lijevom obalom Ibra, svojom vizuelnošću dominiraju Bisernica, Smiljevica, Rožajski vrh i Gospođin vrh, kao i doline Županice, Lovnice, Grahovske rijeke, Paučinske rijeke te skoro

na krajnjem sjeveru opštine izazovni kanjon Bukovice.
Ključni vodotok rožajskog kraja je rijeka Ibar.

Samo gradsko jezgro Rožaja je mozaik starog i novog doba, koji spajaju novi, vitki minareti na Bandžovom brdu i preko puta na markantnoj koti Bijele Crkve, velelepna crkva. Nova, planirana struktura: putevi, gradski sadržaji, zimsko-turistička struktura; od vrhova Rusolije i Ahmice do samog gradskog jezgra, dodatno će oplemeniti ovaj prostor, estetski, ali i ekonomski.

Pregled zaštićenih objekata i dobara kulturno-istorijske baštine

Na osnovu saznanja, a imajući u vidu lokaciju projekta, može se zaključiti da na ovom prostoru nije registrovano postojanje zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta niti njihovih staništa. Projektna lokacija se ne nalazi u zoni ekološko značajnih lokaliteta (EMERALD, IPA, IBA) i zaštićenih lokaliteta. Planina Hajla pripada području značajnom za biljke (Important Plant Area, IPA).

U dijelu zone gdje se nalazi lokacija za predmetni objekat nema dobara kulturno-istorijske baštine.

Naseljenost i koncentracija stanovništva

Od 1948. godine do danas, Rožaje bilježi konstantan porast broja stanovnika. Takođe, srazmjerno rastu broja stanovnika, rastao je i broj domaćinstava. Tako da se opština Rožaje razlikuje od drugih opština Sjevernog regiona, gdje se može uočiti, prije svega, pad stanovništva.

Prema Popisu iz 2011. godine, broj stanovnika je iznosio 22.964, koji su živjeli u 5.684 domaćinstava. Gustina naseljenosti iznosi 55,30 stanovnika po kvadratnom kilometru.

Stanovništvo je razmješteno u gradu, prigradskim naseljima i šezdeset ostalih ruralnih naselja. U gradu i prigradskim naseljima (Rožaje i Ibarac) živi 12.761 stanovnik, ili 55,60% opštinske populacije, što ukazuje na trend urbanizacije. Najveća ruralna naselja su: Kalače, Donja Lovnica, Balotići, Koljeno i Bać.

Podaci o postojećim objektima i infrastruktura

Lokaciju karakteriše prisustvo putne, elektro i nn mreže.

Ekonomsko-proizvodni sistem

Opština Rožaje spada u opštine sa nivoom razvijenosti između 50% i 75% nacionalnog prosjeka sa indeksom razvijenosti od 57,59. (Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2010 - 2014. godine).

Industrija i usluge

Na području rožajske opštine privredne grane i sektori su izdiferencirali u skladu sa prirodnim i ljudskim resursama i društveno-političkim faktorima. U prošlosti, uticaj prirodno-

geografskih faktora na razvoj privrede bio je veći od uticaja društveno - geografskih faktora. Zato dominiraju djelatnosti zasnovane na raspoloživim prirodnim resursima: *stočarstvo, šumarstvo i drvoprerađivačarstvo*.

Industrijalizacijom se razvijala, prije svega, drvoprerađivačarstvo, koja je doživjela svoj vrhunac formiranjem ŠIK "Gornji Ibar". Međutim, tranzicija i kriza krajem prošlog vijeka su negativno uticale na ovo preduzeće, kao i na druga društvena preduzeća u Rožajama. Tako da su industrijalizacija i urbanizacija na području rožajske opštine, pored pozitivnog, imale i negativni odraz na ovom području.

Migracijama selo-grad sela su demografski dosta ispražnjena i u njima se zadržala pretežno neproduktivna radna snaga. Na drugoj strani, u gradu Rožaje se stvorio problem nezaposlenosti i povećao broj siromašnog stanovništva.

Iako sektor poljoprivrede treba da bude jedna od ključnih grana u privrednom razvoju opštine Rožaje, registrovane djelatnosti u stvarnosti nijesu prepoznatljive, izuzev ZZ "Agrobisernica", koja posjeduje farmu ovaca i krava i komunalnu klaonicu.

U sektoru proizvodnje najveći je broj registrovanih privrednih društava iz oblasti proizvodnje rezane građe (69,5 % od ukupno registrovanih 36), Znači, drvoprerađivačarstvo dominira u prerađivačkoj industriji. Međutim, glavni problem je u tome što je stepen finalizacije proizvoda relativno nizak, pa se prodaje prije svega građa sa niskim stepenom obrade.

U odsustvu značajnih proizvodnih kapaciteta dominira uslužna djelatnost, prije svega trgovina gotovim proizvodima.

U sektoru trgovine najveći broj registrovanih privrednih društava je iz djelatnosti *ostala trgovina na veliko* (40 % od ukupno registrovanih 65).

U sektoru usluga najveći broj registrovanih preduzeća je iz područja prevoz robe u drumskom saobraćaju (25 % od ukupno registrovanih 40).

Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo

Pored drvoprerađivačarstva i turizma, poljoprivreda je jedan od ključnih sektora za razvoj privrede opštine Rožaje.

Poljoprivreda

Od ukupne površine opštine 48,9% čini poljoprivredno zemljište ili 20.251 ha, od toga oranice i bašte 731 ha (3,6%), voćnjaci 17 ha (0,1%), livade 8.700 ha (43,0 %) i pašnjaci 10.803 ha (53,3 %).

Na području rožajske opštine ne postoje pogodni uslovi za razvoj zemljoradnje, pogotovo ratarstva i povrtarstva, ali prostrani planinski pašnjaci pogoduju razvoju stočarstva, koje i danas predstavlja glavnu poljoprivrednu granu (posebno ovčarstvo). Jako diseciran planinski reljef sa prostranim krečnjačkim terenima, strmim stranama, nedostatak ravnica i plodnog zemljišta, znatna nadmorska visina i dosta oštri klimatski uslovi, koji determinišu relativno kratak vegetacioni period, razlozi su što se stanovništvo većinom nije bavilo biljnom proizvodnjom. Zbog toga na području opštine uspijevaju samo jače i otpornije vrste žita:

ječam, ovas, raž i heljda. Od povrća uspijevaju krompir, kupus, luk i druge vrste. Heljda i krompir uspijevaju i do 1600 m n.v.

Za analizu kretanja stočnog fonda uzete su karakteristične godine. Najveći broj goveda, ukupno 9.100 grla, evidentiran je 1979. godine, a najveći broj ovaca 1990. godine, ukupno 22.234 grla. Broj konja drastično opada, što je u prvom redu posljedica mehanizacije. Također, broj koza je mali, iako na području opštine postoje dobri uslovi za kozarstvo.

Ali može se jasno primijetiti da je stočni fond u opadanju, pa time i da je poljoprivredna aktivnost stanovništva u opadanju. Ovo je najočiglednije kod živine i broj košnica, čiji broj drastično pada. Pad kod broja goveda i ovaca je manji, ali obzirom da govedarstvo i ovčarstvo trebaju da budu nosioci poljoprivrede Rožaje, ovo nije zadovoljavajući razvoj.

Glavne količine mlijeka daje govedarstvo. Postoji proizvodnja jogurta od strane kompanije "Ami prom". Također, formiranjem privatne kompanije "Gradina" sve veća pažnja se poklanja tovu goveda radi proizvodnje mesa.

Pčelarstvo u rožajskom kraju ima tradiciju i u svom razvoju pokazuje značajan napredak. Tome doprinose: sve veći interes ljudi za bavljenje ovom djelatnošću, pogodni prirodni uslovi, bogata, raznovrsna i ekološki čista paša za pčele i očuvanost životne sredine od zagađenja.

Šumarstvo

Od ukupne površine opštine 64,8 % čini šumsko zemljište ili 26.881 ha, od privredne šume 17.833 ha (67%), šume za ostale namjene 4.120 ha (15,0%), neobraslo zemljište 4.928 ha (18,0 %). Privatne šume učestvuju sa 12,9% i to kompletno privredne šume.

Oko 18,3% pripada neobraslom zemljištu, od toga 1/3 je pogodna za pošumljavanje, dok se na površini od 1.316 ha neplodnog zemljišta ne mogu izvoditi bilo kakvi šumsko- uzgojni radovi.

Površine po gazdinskim jedinicama (GJ) su:

- Bačko-besničke šume 4.687 ha,
- Balorske šume 1.938 ha,
- Crnja-Ibarac 3.768 ha,
- Gornji Ibar 3.030 ha,
- Županica 2.234 ha,
- Lovničke šume 2.190 ha,
- Paučinske šume 3.454 ha,
- Vučansko-biševske šume 2.142 ha.

Najveću ekološko - ekonomsku vrijednost ima GJ Bačko - besničke šume, zbog srazmjerno tolerantne neobrasle površine - 399 ha ili 7,6 %, najnižu GJ Crnja - Ibarac - 1022 ha ili 27,14%, a najrentabilnija GJ je Županica, čija neobrasla površina iznosi 84 ha, ili 3,8%.

Na nadmorskoj visini do 1.000 m rasprostranjeno je 8,2 % površine rožajskih šuma, od 1000 - 1200 - 23,1%, 1200-1400 - 32,4%, 1400 - 1600 -16,9 %, 1600 - 1800 - 10,2%, 188 -2000 - 7,7% i iznad 2000 m - 1,5%.

Na nagibu terena 1-5° - 0,4% površine šuma, 6-10° - 5,5%, 11-20° - 50,50%, 21-30° - 38,70%, >30° - 4,9 %.

Najmanja površina šuma je razmještena na područja koja su najpovoljnija za građenja (do 10° nagiba) - 5,9%.

Prosječna zapremina šuma Ibarskog područja iznosi 180 m³/ha, najmanja u Vučansko-biševskim šumama - 52 m³/ha, a najveća u Županici - 266 m³/ha.

Prosječni zapreminski prirast iznosi, za obrasle površine 5,0 m³/ha, a za privredne šume 6,0 m³/ha. Najveći prirast privrednih šuma ima GJ Zupanica- 7,9 m³/ha, pa Gornji Ibar - 7,2 m³/ha, Bać - Besnik - 5,7%.

Idući od nižih ka višim nadmorskim visinama staništa, rožajske šume su jasno diferencirane u devet asocijacija, i to:

1. *Asocijacija Qercetum petraeae-cerris hertiscum, Lakušić, 1976- šume kitnjaka i cera.*
2. *Asocijacija fagetum moesiaceae montanum, Bl.&L. 1970- šume mezijske i brdske bukve.*
3. *Asocijacija Abieto-Fagetum ntoesiaceae, Lakušić 1979- šumje jele i bukve*
4. *Asocijacija Oxali-Alnetum incanae, Blečić 1960- šume johe*
5. *Asocijacija Pinetum heldreichi bertiscum, Blečić 1959- šume munike*
6. *Asocijacija Piceo-Pinetum sylvestris, Blečić prov. 1975- smrčevo-borova šuma*
7. *Asocijacija Abieti-Picetum bertiscum, Lakušić 1978- tamne četinarske šume*
8. *Asocijacija Piceo-Pinetumpeucis, Lakušić 1965- smrčevo-molikova šuma*
9. *Asocijacija Wulfenio-Pinetum mugii calcicolum, Lakušić 1972- šikare bora krivulja*

Sadašnji bruto šumski fond rožajskih šuma se procjenjuje na cca 3.350.000 m³, od čega na četinare otpada 84%, a na lišćare 16%.

Ljekovite biljke i poljsko-šumski plodovi

Posebno florističko bogatstvo rožajskog kraja predstavlja više stotina ljekovitih, jestivih, aromatičnih, vitaminoznih i medonosnih biljnih vrsta. Na području opštine Rožaje, prema dosadašnjim istraživanjima, ima oko 300 biljnih vrsta koje se smatraju ljekovitim. Međutim, nekontrolisana berba ljekovitog bilja u posljednjoj deceniji dovela je do toga da su neke vrste, naročito bijeli pelin, bulka, bunika, gorka djetelina, lipa, kamilica, đurđevak, lincura i dr. svedene na ivicu biološkog opstanka. Zato je za sakupljanje i korišćenje ljekovitog i aromatičnog bilja, šumskih plodova i jestivih gljiva, potrebno je stručno znanje da bi svaka vrsta bila pravovremeno ubrana i na način koji će smanjiti rizik od njenog uništenja.

Prema procjenama, u Rožajama se mogu sakupiti sljedeće količine ljekovitog bilja i poljsko-šumskih plodova:

- gljiva (pečurke) oko 40 tona
- poljsko-šumskih plodova (borovnica, malina, jagoda i dr.) oko 20 tona
- ljekovitog bilja oko 6 tona.

Ribarstvo

Gornji tok Ibra sa pritokama od izvorišta do Zubinog Potoka, obuhvatajući i vještačko jezero "Gazivode", predstavlja posebno ribolovište u sklopu Prokletija, poznato pod nazivom Ibarski ribolovni revir. Rožajskoj opštini pripada dio tog revira od izvorišta do sela Špiljani.

Po sastavu ihtiofaune Ibar sa pritokama pripada salmonidnom tipu voda, a od Baća nizvodno do ušća u jezero Gazivode to je salmonidno-timalidni tip vode. To su vode sa plemenitim vrstama riba, u kojima su rijetke slabo kvalitetne vrste riba. Od salmonidnih vrsta zastupljene su pastrmka (*Salmo trutta m. fario* L.) i mladica (*Salmo hucho*), a od timalida lipljen (*Thymallus thymallus*).

U Ibru i većim pritokama živi mrena (*Barbusmeridioboliss* Petenz H). To je riba slabijeg kvaliteta, ali je korisna, jer služi kao plijen i hrana proždrljivoj mladici. Pastrmka, mladica, lipljen i mrena su autohtone ribe u Ibru. Pri ušću u jezero Gazivode povećavaju se populacije mladice, lipljena, klana, škobalja i šarana, pa je taj dio toka Ibra najatraktivniji za sportske ribolovce.

Dio toka kroz kanjon je slabo pristupačan, ali je privlačan za sportske ribolovce zbog razgledanja kanjona i zbog većeg prisustva riba.

Od pritoka Ibra pastrmkom su najbogatije Bjeluha, Županica, Cmja, Balotićka i Lovnička rijeka.

Turizam

Turistički potencijali opštine Rožaje se odnose, prije svega, na planinsko okruženje (Hajla, Žljeb, Rusolija i Cmiljevica) i rijeku Ibar i klimatske uslove, pogodne za razvoj planinskog turizma.

Opština Rožaje je prepoznata kroz strateška dokumenta kao turističko područje na kojem treba podržati razvoj sledećih segmenata održivog turizma:

- skijaški turizam,
- pješačenje i planinarenje,
- planinski biciklizam,
- lov i ribolov,
- sportsko - rekreativni turizam,
- agroturizam,
- "active & extreme" sportovi,
- vjerski turizam,
- kulturno-manifestacioni turizam,
- izletnički turizam,
- eko turizam i
- kongresni turizam.

Prostornim planom Crne Gore do 2020. godine predviđen je razvoj skijaškog centra na Hajli, kapaciteta 10.000 do 15.000 skijaša na dan, sa smještajnim kapacitetima od ukupno oko 1.500 ležaja. Drugi skijaški centar Smiljevica-Turjak treba da dostigne 10.000 skijaša na dan.

Program razvoja planinskog turizma u Crnoj Gori do 2020. godine predvidio je izgradnju osnovnih smještajnih objekata sa ukupno 700 ležaja, modernizaciju postojećih kapaciteta i

njihovo funkcionalno aktiviranje, posebno izgradnju komplementarnih smještajnih kapaciteta, domaće radinosti, etno-sela, etno i eko-katuna, planinarskih, šumarskih i lovačkih kuća.

Komunalne djelatnosti

Upravljanje otpadom

Upravljanje otpadom se definiše odgovarajućim zakonskim i podzakonskim aktima, što podrazumijeva da se ovaj proces vrši na način kojim se obezbjeđuje najmanji rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu, a to se postiže mjerama smanjenja: zagađenja voda, vazduha i zemljišta, opasnosti po biljni i životinjski svijet, opasnosti od udesa, požara i eksplozija, negativnih vizuelnih uticaja na predjele, te smanjenje nivoa buke i neprijatnih mirisa.

Upravljanje komunalnim otpadom je povjereno komunalnom preduzeću. Ovo preduzeće ima 48 zaposlenih, od čega 29 radi na poslovima čistoće (8 vozača i 21 čistač).

Za transport otpada iz grada i prigradskih naselja do deponije, preduzeće raspolaže sljedećim voznim parkom:

- specijalna vozila (autosmećare), od kojih 2 komada imaju zapreminu od 7 m³ nabijenog otpada i 1 komad zapremine 5 m³ nabijenog otpada,
- 1 autopodizač za transport velikih kontejnera zapremine 7 m³ otpada u rastresitom stanju,
- 1 kiper vozilo zapremine sanduka 5 m³ otpada u rastresitom stanju,
- 1 traktor IMT-539, zapremine sanduka 3 m³ otpada u rastresitom stanju.

Sakupljanje otpada na terenu se izvodi u velikim (7 m³), srednjim (1,1 m³) i malim kontejnerima (0,1 m³) - komunalne kante za domaćinstva.

Programom odvoza čvrstog otpada obuhvaćeno je samo područje grada. Na seoskom području nije prisutan program sakupljanja i odvoza smeća. Veliki kontejneri su locirani, uglavnom, u gradu bližim seoskim lokacijama, kao: Grahovo, Sastavi, Seošnica, Bačevac, Baza, Jukov potok, Hurije, Carine, Petlja i u blizini Gimnazije. Ovi kontejneri se prazne dva puta sedmično.

Srednji kontejneri su raspoređeni po gradskom jezgru od Suhog Polja do Zeleni. Ovi kontejneri se prazne svakodnevno.

Mali kontejneri (kante za domaćinstva) su raspoređeni po zasebnim gradskim i prigradskim domaćinstvima. One se prazne jednom sedmično.

Faza transporta otpada do deponije se vrši po rasporedu koji je dat za pražnjenje kontejnera.

Odlaganje otpada na deponiji se vrši kontinuirano, tako da se na godišnjem nivou na deponiji akumulira količina od 6.124 tone otpada različitog porijekla i sastava, sakupljenog od 12.214 stanovnika, organizovanih u 2.979 domaćinstava.

U Rožajama se ne vodi evidencija morfološkog sastava otpada, jer se ne vrši selekcija istog po vrsti i porijeklu, već se tako mješovit odlaže.

Inače, gradska deponija se nalazi na 7 km od grada, locirana na desnoj obali Ibra, neposredno pored magistralnog puta Rožaje-Ribarići.

Upravljanje vodama

Sistemom primarne mreže gradskog vodovoda u Rožajama upravlja preduzeće Vodovod i kanalizacija.

Po podacima ovog preduzeća, u oktobru 2011. godine je bilo 2.715 domaćinstava i 325 privrednih subjekata, kao potrošačkih jedinica. Iz gradske vodovodne mreže snabdijeva se oko 50% stanovništva opštine Rožaje.

U periodu od januara do oktobra 2011. g. domaćinstva su potrošila 562.661 m³, a privredni subjekti 99.593 m³ vode. Sada znamo da je prosječna potrošnja po domaćinstvu za 10 mjeseci u 2011. g. iznosila 207,24 m³, odnosno 20,72 m³ mjesečno, tj. 0,69 m³ dnevno.

Vodovod sa primarnim cjevovodom dug je 40 km. Vodosnabdijevanje je gravitaciono, ali u ljetnjem periodu kada pritisak vode u cijevima oslabi, domaćinstva na Bandžovom brdu i drugim visinskim zonama povremeno ostaju bez vode. Za rješavanje tog problema neophodna je izgradnja rezervoara za II i III visinsku zonu, koja, obuhvata oko 70 % gradskog stanovništva. Azbestno-cementne cijevi su dotrajale pa je veliki gubitak vode u mreži.

Neophodno je rekonstrukcija vodovoda, u prvoj fazi u dužini od 7,5 km. Pri tome treba azbestno-cementne cijevi zamijeniti novim cijevima od duktilnog čelika.

Zahvaljujući brojnim izvorima i podzemnim vodama, postoje dobri uslovi za rješavanje problema vodosnabdijevanja seoskih naselja.

Inače, kontrolu kvaliteta vode u gradskom vodovodu radi Institut za javno zdravlje Crne Gore. Analize se vrše jednom mjesečno, a rezultati analiza pokazuju da je voda mikrobiološki i hemijski ispravna.

Ukupna dužina kanalizacione mreže (fekalna i atmosferska kanalizacija) u gradskom području iznosi 27 km. Najveći problem sa aspekta zaštite vodotokova, posebno Ibra, predstavlja još uvijek neriješen problem otpadnih komunalnih voda. Naime, otpadne komunalne vode se sistemom kanalizacije direktno ulivaju u vodotok Ibra i njegovih pritoka (Ibarac, Lovnička rijeka, Grahovska rijeka, Županica i dijelom Crnja) bez bilo kakvog prethodnog prečišćavanja.

U toku je realizacija projekta za izgradnju postrojenja za preradu otpadnih voda.

OPIS PROJEKTA

Osnovni tehnički podaci o trafostanici

- Tip trafostanice: Stubna, STS 10/0,4kV, 250 kVA,
- Položaj trafostanice u 10 kV mreži: Krajnja
- Nazivni napon transformacije: 10□x2,5□/0,4kV
- Snaga transformatora: 250 kVA
- Niskonaponski razvod: Vazdušni ili kablovski
- Stub-nosač trafostanice: tipski armirano betonski stub 11/1500 za STS
- Temelj stuba STS: betonski (minimalni kvalitet betona MB30)-prefabrikovani ili liveni na licu mjesta, za nosivost tla > 2 daN/cm²

- Priključak 10kV voda na trafostanicu: Preko katodnih odvodnika prenapona, linijskog rastavljača sa SN osiguračima, i na 10 kV izolatore transformatora snage.

- Razvod 0,4 kV: Preko niskonaponskog prekidača i četiri grupe visokoučinskih osigurača.

- Zaštita tranformatora: a) Zaštita od kratkog spoja I preopterećenja vrši se pomoću srednjenaponskih visokoučinskih osigurača.
b) Zaštita od preopterećenja pomoću termostata, ili kontaktnog termometra, djelovanjem na niskonaponski okidač prekidača.
c)Od atmosferskih prenapona pomoću odvodnika prenapona na 10 kA, 0,5 kV.
d) Od kratkog spoja na NN trafo prekidaču.

- Zaštita NN izvoda: a) Od kratkih spojeva i preopterećenja pomoću visokoučinskih niskonaponskih osigurača,
b) Od atmosferskih prenapona pomoću odvodnika prenapona 10 kA, 0,5 kV.

- Predviđena mjerenja: Struja
Napon
El. Energija: U ormaru je previđeno mjesto za montažu poluindirektnog brojila za mjerenje utrošene električne energije.

- Osvjetljenje NN ormara: Sijalica sa užarenom niti 230V, 40W sa prekidačem u NN ormaru.
- Uzemljenje: Odvojeno radno i zaštitno uzemljenje. U napojnoj TS 35/10
“Rožaje”, koja radi sa izolovanom neutralnom tačkom, struja zemljospoja na 10 kV strani je 39.1A, a vrijeme djelovanja zemljospojne zaštite je 0,5 s

Tehnički opis stubne trafostanice

Stubna trafostanica, na betonskom stubu 11/1500 stubu, prenosnog odnosa 10/0,4 kV, prvenstveno je namijenjena za snadbijevanje sirane koja se nalazi u neposrednoj blizini STS.

Na stubu je predviđena montaža transformatora, od 250 kVA. Oprema u NN razvodnom ormaru je skladu sa Projektnim zadatkom i Tehničkim preporukama JEP - EPCG.

Prednost ovakvih trafostanica je u fabrički dobro riješenoj konstrukciji, lakom transportu, brzoj montaži i veoma brzom puštanju u pogon. Dalje prednosti ovakvih trafostanica su u estetskom izgledu kao i lakom obučavanju tehničkog osoblja za rukovanje i manipulaciju istom.

Obzirom da zauzima malo prostora, trafostanicu je moguće smjestiti svuda gdje je moguć prolaz 10 kV nadzemnog voda.

U konkretnom slučaju kao uzor za izradu projekta korišćena je STS 10/0,4kV, na betonskom stubu predviđenom za montažu opreme za trafostanicu sa izvodima za uzemljenje opreme, proizvodnje EBB Bajina Bašta.

UKLAPANJE STS 10/0,4 U 10 KV MREŽU

Kako je naprijed navedeno, uklapanje stubne trafostanice u NN mrežu je predviđeno njenim postavljenjem na novoj lokaciji, u tački sa centralnim kolcem 7430967.9721, 4746386.5713, sa priključnim 10 kV nadzemnim vodom. Sa STS "SREĐANE" dalekovodom 10kV za koji je urađen glavni projekat od strane firme IVkon doo Nikšić predviđa se priključenje STS 10/0.4 KV "KAMENUŠA"

STUB I TEMELJ STS

Stub trafostanice je armiranobetonski stub MB 40, oblika zarubljene kupe, atestiran za horizontalnu vršnu silu 1500 daN, dužine 11m sa vršnim prečnicima 48, odnosno 26cm. Prilikom isporuke stuba proizvođač je obavezan dostaviti sve potrebne ateste u pogledu kvaliteta materijala kao i statičke stabilnosti. Konzole i nosači na stubu izrađuju se od pocinkovanog čelika.

U odnosu na ostale tipove trafostanica, ovaj tip ima sledeće prednosti:

- jednostavno izvodjenje i montaža,
- minimalni građevinski radovi,
- montažnog je tipa i posle izrade temelja može se staviti u pogon za jedan dan.
- zauzima mali prostor pa se može postaviti u trasi vazdušnog voda kao prolazna ili kao krajnja TS.
- TS se može brzo, sa minimalnim sredstvima premjestiti na drugo mjesto.

Elementi ove TS se mogu montirati i pri rekonstrukciji mreže na postojeći stub koji ispunjava zahtjeve u pogledu visine i horizontalne vršne sile. Pri tome, prema projektu mreže izvode STS treba tako rasporediti da njihovo ukupno dejstvo na stub zajedno sa uticajem opreme STS ne prekorače dozvoljena naprezanja stuba.

Sve konzole su čelične, zaštićene postupkom toplog cinkovanja.

Temelj stuba je betonski u klasičnom izvođenju ili montažni za procijenjenu nosivost tla veću od 2 daN/cm²

SREDNJENAPONSKI DIO STS

Srednjenaponska oprema transformatorske stanice je predviđena za nominalni napon od 10kV i snagu kratkog spoja od 250 MVA.

Srednjenaponski dio STS sadrži sledeću opremu:

- priključak STS preko izolatorskih lanaca sa lančanim jedinicama tipa U120BS Izolatorski lanci se postavljaju na vršnoj konzoli trafostanice, duzine 256 cm, koja obezbeđuje razmak SN provodnika od $D=125\text{cm}$
- trolni vertikalni rastavljač snage (rasklopni uređaj za prekidanje struja opterećenja) za spoljnu montažu, nazivnog napona od 12kV i nominalnu struju 200A sa ručnim polužnim pogonom. Ručica za ručni polužni pogon je u gornjem položaju pri zatvorenom rasklopnom aparatu, a u donjem položaju pri otvorenom rasklopnom aparatu, sa mogućnošću zaključavanja u oba položaja. Učvršćenje pogonske ručice je izvedeno na oko 1.5m od zemlje.
- srednjenaponske visokoučinske topljive cjevaste osigurače za spoljnu montažu za napon 12 kV, nazivne struje 30 A, ugrađene na odgovarajuća postolja rastavljača snage.
- tri metal-oksidna odvodnika prenapona HAD-12, 12 kV, 10 kA pri talasu 8/20 μs . Odvodnici prenapona se montiraju između transformatora i rastavljača sa osiguračima čime je ostvarena osnovna funkcija zaštite energetskog transformatora i omogućnost zamjene havarisanih odvodnika bez potrebe isključenja napojnog voda.
- spojni material: Cu 50 mm² priključne stezaljke I dr.

Montaža se vrši na mjestu gradnje prema jednopolnoj šemi, a za montažu i održavanje opreme služi platforma.

TRANSFORMATOR

Predviđen je trofazni energetski transformator snage, prenosnog odnosa 10/0,4kV, snage 250 kVA, sprege Dyn5 i učestanosti 50 Hz. Transformator je smješten je na posebnoj platformi.

Transformator 10/0.42 kV, naznačenog napona namotaja 10 i 0.42 kV, trofazni uljni (sa mineralnim uljem), konstruisan, proizveden i ispitan prema važećim JUS i IEC standardima, sa regulacijom u beznaponskom stanju (namotaj višeg napona ima izvode u opsegu $\pm 5\%$ i to $\pm 2 \times 2,5\%$. Izvodi se biraju preklopkom sa pet položaja). Transformator se hladi prirodnim strujanjem ulja i vazduha (ONAN). Transformator se isporučuje sa konzervatorom i standardnom opremom. Namotaji transformatora moraju biti od elektrolitskog bakra i izolovani visokokvalitetnim izolacionim materijalom. Zbog servisiranja i opravki transformatora namotaji ne smiju biti namotani direktno na stub jezgra. Jezgra moraju biti izrađena od hladno valjanog transformatorskog lima visoke permeabilnosti i smanjenih gubitaka. Limovi trebaju biti izolovani slojem izolacije visokog kvaliteta. Jezgra trebaju biti tako izvedena da ne dožive promjene kod transporta, pogona i kratkih spojeva. Limovi jezgra trebaju biti uzemljeni. Svi izolatori trebaju biti izvedeni tako da se mogu mijenjati bez skidanja poklopca kotla, i moraju biti opremljeni zaštitnim iskrištem. Kontaktni termometar treba biti ugrađen na transformatore snage 400 kVA i veće.

Tehničke karakteristike :

- Trofazni uljni transformator za spoljašnju montažu snage 250 kVA
- Namotaj višeg napona : 10 000 V
- Namotaj nižeg napona 420 V,

- Regulacija napona $\pm 5\%$ i to $2 \times 2,5\%$
- Izolacioni nivo 12kV (28/75 kV),
- Sprega : Dyn5,
- Hlađenje – prirodno: ONAN
- Porast temperature ulja pri vrhu 60 K
- Srednji porast temperature namotaja 65 K
- Nivo zvučne snage 70 dB
- Akustički pritisak na 1m 60 dB
- Garantovane vrijednosti
- napon kratkog spoja 4%

Na priključne niskonaponske kleme transformatora postaviti odvodnike prenapona LVA – 440 B Reychem.

NISKONAPONSKA OPREMA STS

Razvod opreme niskog napona je smješten u tipskom razvodnom ormaru proizvođača STS, postavljenom na nosaču učvršćenom na stubu na 1,0 m od kote terena, izrađenom od aluminijumskog lima debljine 2,5 mm.

Svi ulazi kablova su sa donje strane i zaštićeni su sa uvodnicama. Kablovski izlazi su takođe sa donje strane razvodnog ormarića. Konstrukcija ormara je takva da isključuje svaku mogućnost slučajnog dodira sa naponom. Prodiranje vlage i prašine ograničeno je klasom zaštite IP 54. Sa prednje strane ormara su dvokrilna vrata, radi posluživanja i kontrolu niskonaponske opreme smještene u ormaru. Vrata su opremljena sa bravom na zaključavanje. Otvaranje vrata je minimalno za ugao 1200 . Svi ulazi kablova su sa donje strane i zaštićeni su sa uvodnicama.

Predviđeno je postavljanje cijevi 40mm od ormara, niz stub i kroz temelj za provlačenje kabla uzemljenja i rezerve za slučaj kabliranja mreže.

U priključnom polju niskonaponskog razvodnog ormara smještena je sledeća oprema:

- Tropolni zaštitni prekidač, 690V, 50Hz, nazivne struje 400A, prekidne moći 36kA, $I_{cs}=100\%I_{cu}$, fiksne verzije, tip COMPACT NSX400F "Schneider Electric", sastavljen od sledećih komponenti: bazni uredaj – prekidač, Micrologic 2.3
- strujni mjerni transformatori 400/5A, 690V, kl 0,5, $F_s=5$, $P=10VA$
- sabirničke šine Cu 30x5mm
- nulta šina Cu 30x5mm
- zaštitna šina - jednopotencijalna Fe-Zn 25X4 mm² šina
- četiri grupe visokoučinskih osigurača F2-250/x A,
- Obični prekidač, 6A, 250V, OG izrada
- Koso grlo E27,sa sijalicom 40 W
- Šuko utičnica, 16A, 250V, IP44
- Osigurači kompezacije 100/25A
- Kompezacija reaktivne energije 10 kVAr

U mjernom polju razvodnog ormara, predviđen je prostor za montažu brojila i priključne kutije, koju isporučuje OD Cedis. Brojilo je tipa poluindirektno za mjerenje utrošene električne energije. Mjerna grupa mora da je programirana prema tarifama koje važe u Crnoj Gori.

Priključna kutija (stezaljke) za priključak naponskih i strujnih grana za mjerenje utrošene električne energije i snage. Kutija je izvedena tako da se plombira i onemogućuje nelegalan pristup do naponskih i strujnih stezaljki za obračunsko mjerenje.

Povezivanje strujnih i naponskih grana mjernih uređaja izvesti neprekidnim kablovima PP00 3x2.5mm², 1kV do priključne kutije, a sa priključne kutije neprekidnim provodnicima P/F 2.5mm² do priključnih stezaljki brojila.

Na vidno mjesto u ormaru postaviti jednopolnu šemu, upustvo za prvu pomoć, sigurnosna pravila, kao i tablicu sa obilježenim tipom izvedenog uzemljenja. Na ormaru i stubu postaviti opomenske tablice.

MJERENJA U STS

U ormaru će se ostaviti dovoljno prostora za smještaj mjerne garniture za mjerenje potrošnje cjelokupne STS. Ugradnju brojila izveše stručne službe CEDIS-a. U fazi gradnje STS u ormaru će biti ugrađeni strujni mjerni transformatori 400/5 i priključna mjerna kutija. Takođe će se izvršiti kablovsko povezivanje navedenih elemenata.

ZAŠTITA

Zaštita energetskog transformatora

Zaštita transformatora od kratkih spojeva je predviđena pomoću srednjenaponskih visokoučinskih (VV) osigurača, naznačene struje topljivih umetaka VV osigurača od 30A.

Zaštita transformatora od preopterećenja je predviđena pomoću termostata ili kontaktnog termometra, kada temperatura ulja dostigne 95°C. Ova dva uređaja djeluju na isključenje niskonaponskog prekidača.

Ako ET ne posjeduje termostat ili kontaktni termometar, obavezna je primjena okidača preopterećenja na prekidaču. Dozvoljeno je i korišćenje dvostepene zaštite od preopterećenja na sledeći način: prvim stepenom se isključuje ET kada temperatura ulja pređe 85°C, sa signalizacijom preopterećenja, a posebnom preklopkom zaštita može da se prebaci na drugi stepen sa delovanjem na 95°C.

Od preopterećenja se takođe koristi i "preventivna" zaštita koja se ostvaruje redovnim praćenjem opterećenja konzuma koji napaja STS.

Zaštita od atmosferskih prenapona je predviđena pomoću odvodnika prenapona.

Zaštita od atmosferskih prenapona

Za zaštitu od atmosferskih prenapona, predviđeni su cink-oksidni (ZnO) odvodnici prenapona I to:

- Tri metaloksidna ZnO odvodnika prenapona, HAD-12; 10kA PolyGarde, proizvod Raychem, prema IEC 99-4, nazivnog napona 12kV, nazivne struje 10kA, montirana iznad rastavljača, na 10 kV strani, za piključak kablovskog voda.
- Tri LVA, odvodnika $U_c=440$ V AC, $I_{imp}(8/20)=10$ kA, prema IEC 61643-1, klasa II, proizvod Raychem, montiranih na priključnim klemama niskonaponskih izvoda transformatora.
- Odvodnika prenapona postavljeni na sabirnice niskonaponskog ormara, I to tri 3xMCD 50-B, kapaciteta odvođenja 50 kA (10/350 μ s) po polu (L-N), I jedan MC 125-B/NPE kapaciteta odvođenja 125 kA (10/350 μ s) po polu (N-PE), prema EN 61643-11, proizvod Obo Betterman Osnovna razlika između ZnO odvodnika u odnosu na konvencionalne odvodnike je oblik naponsko-strujne karakteristike nelinearnih otpornika, koji omogućava zaštitu u oblasti privremenih prenapona (kao posledica jednofaznih kratkih spojeva, ferorezonanse i sl.), sklopnih prenapona (posledica manipulacije) i udarnih prenapona, kao posledica

atmosferskih pražnjenja. Konvencionalni odvodnici prenapona (od silicijum karbida SiC), štite samo opremu, punog nivoa izolacije, u zoni udarnih prenapona.

Transformator je na strani visokog napona zaštićen prigradenim cjevastim visokoučinskim osiguračima nazivne struje 30 A.

Na strani niskog napona transformator će kao i niskonaponski izvodi, biti zaštićen kompaktnim prekidačem 40A sa zaštitnom jedinicom, u skladu sa vršnim opterećenjem na pojedinim NN izvodima.

Zaštita niskonaponskih izvoda

Niskonaponski izvodi se štite visokoučinskim osiguračima, montirani na vertikalne letve naznačene struje 250A, te se time štiti i transformator na strani niskog napona od kratkog spoja u niskonaponskoj mreži. Osigurači su odabrani zavisno od vršnog opterećenja na pojedinim NN izvodima.

Zaštita od opasnog napona dodira

Zaštita od opasnog napona izvedena je zaštitnim i radnim uzemljenjem prema važećim Tehničkim propisima i uslovima na mjestu gradnje trafostanice.

KOMPENZACIJA REAKTIVNE SNAGE

U SBTS 250 predviđena je ugradnja kompenzacije reaktivne snage, kondenzatorskom baterijom snage 10 kVAr.

MONTAŽA STS

Montaža STS sadrži više operacija koje treba postupno izvoditi i od kojih su najvažnije:

- određivanje tačne lokacije STS u skladu sa tehničkom dokumentacijom;
- izvođenje temelja za stub STS, prema nacrtu u prilogu;
- podizanje betonskog stuba;
- montaža konzole za odvodnike prenapona;
- montaža konzole (nosača) transformatora;
- montaža konzole (nosača) razvodnog NN ormara;
- montaža, odvodnika prenapona i linijskog rastavljača sa osiguračima.
- montaža transformatora ;
- montaža razvodnog NN ormara;
- izrada svih strujnih veza;
- izrada uzemljivača

Sve navedene radove izvoditi pri beznaponskom stanju 10 kV dovoda.

Pri montaži koristiti dizalicu (mehaničku ruku), ili posebnu montažnu konzolu sa koturačem.

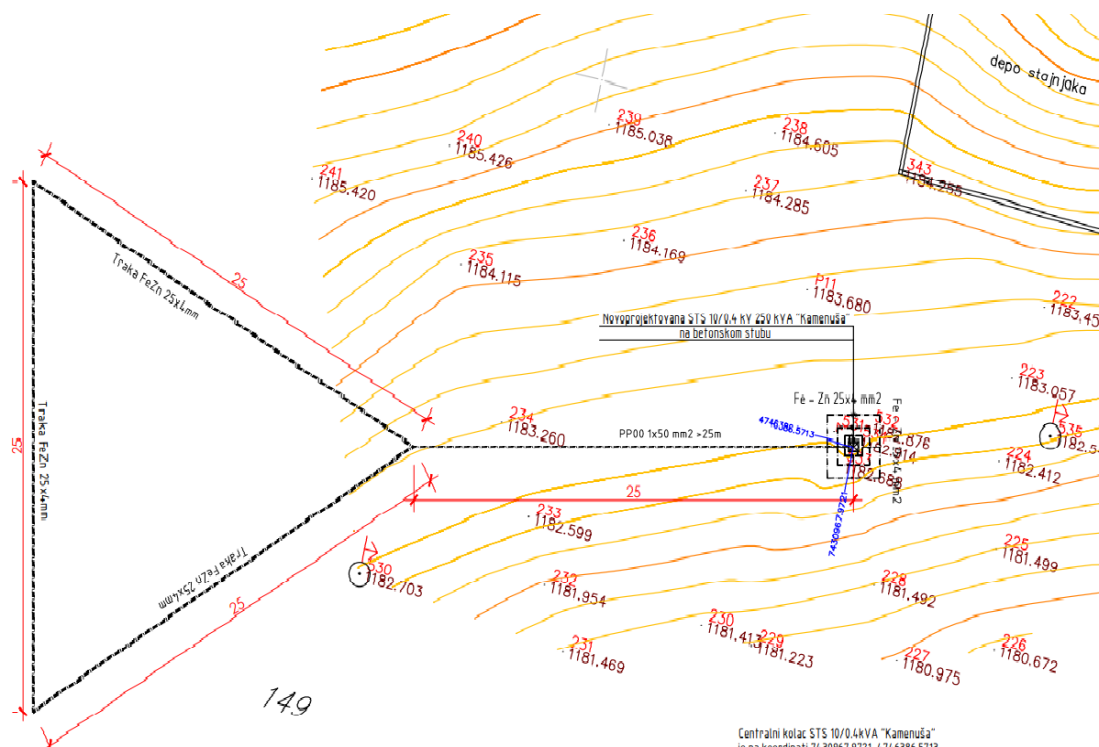
PODACI ZA NARUČIVANJE

Osnovni podaci za naručivanje tipa STS su:

- snaga transformatora i prenosni odnos 250 kVA, 10/0,4 kV
- predviđena snaga transformatora: 250kVA
- Položaj trafostanice u 10 kV mreži: Krajnja

- tip stuba: tipski armirano betonski 11/1500 za STS
- broj izvoda: četiri NN izvoda
- glavni prekidač niskonaponski prekidač
- presjek voda SN Al-Fe 3x35/6 mm²
- posebne napomene uz narudžbu priložiti jednopolnu šemu i dispoziciju (izgled) STS

c) moguće kumuliranje sa efektima drugih postojećih i/ili odobrenih projekata

Na planiranoj lokaciji za izgradnju objekata postoje izgrađeni projekti i objekti koji će biti napajani el. Energijom sa ove STS, ali se ne očekuje kakav kumulativan uticaj.

d) korišćenje prirodnih resursa i energije, naročito tla, zemljišta, vode i biodiverzitet

Temelje za objekat u kome se smješta transformator i rasklopno postrojenje izvoditi u tačno profilisanom iskopu prema dimenzijama iste, u prirodno nabijenom tlu, a ako to nije moguće ili dođe do greškom povećanog iskopavanja, nasipanje treba da bude u slojevima od 20 cm sa propisnim nabijanjem, tako da se postigne zbijenost samoniklog tla ili veća. Voditi stvaranje otpada i tehnologija i tretiranja otpada (prerada, reciklaža, odlaganje i slično) računa da se stopa betonira odmah po iskopu temeljne jame, kako se ne bi dužim stajanjem zemlja obrušavala ili kvasila.

Kao sastavni dio radova u građevinarstvu pojavljuju se i iskopi. Kao posljedica ovoga doći će do pojave određene količine zemlje i šljunka, koja neadekvatnim odlaganjem, na za to predviđeno mjesto, može uticati na kvalitet životne sredine. Materijal koji će se pojaviti tokom iskopa koristiće se, malim dijelom za zatrpavanje temelja, a višak materijala, ukoliko ga bude, će se odvoziti na odlagalište koje određuje nadležni organ lokalne uprave. Iskop zemlje svih kategorija sa utovarom i prevozom viška materijala na deponiju o trošku

izvođača radova iznosi oko 80m³. Količina betona prilikom izrade temeljne ploče debljine 50cm kao, betonom MB 30 u potrebnoj ivičnoj oplati će iznasti oko 15m³.

Zbog specifičnosti lokacije, nivelacije terena i postojeće saobraćajnice, neophodno je formiranje platoa na kojem će biti postavljen objekat TS. Oko objekta predviđen je prostor za manipulaciju, zbog ubacivanja opreme i pristupa prostorijama trafostanice. Objekat je planiran kao slobodnostojeći, gabarita dovoljnih da ispuni zahtjeve iz Projektnog zadatka Investitora.

U toku eksploatacije TS i 10kV kabla ne koriste se drugi prirodni resursi, energija, vode i biodiverzitet.

e) zagađivanje, štetnim djelovanjima i izazivanje neprijatnih mirisa, uključujući emisije u vazduh, ispuštanje u vodotoke, odlaganje na zemljište, buku, vibracije, toplotu, jonizujuća i nejonizujuća zračenja

Otpad, se javlja u fazi izgradnje objekta potiče od iskopa zemljišta. S obzirom na karakteristike terena, na vrstu predmetnog objekta i veličinu zahvata neće doći do značajnije promjene topografije lokalnog terena. Tokom perioda izvođenja zemljanih radova, u kopnenom dijelu, može doći do promjene zemljišta (sabijanja) usljed korišćenja mehanizacije i opreme. Međutim, prostor pripada uglavnom stabilnom terenu, pa izvođenje predviđenih aktivnosti neće bitnije ugroziti njegovu stabilnost.

U toku izvođenja radova nema kontinuiranog nastajanja bilo kakvog čvrstog otpada, čijim bi se neadekvatnim odlaganjem uslovile neke fizičke promjene na lokaciji ili zagađenje, a nema ni otpadnih voda čijim bi se neadekvatnim tretiranjem uslovila zagađenja ili promjena fizičkih karakteristika zemljišta.

Ispuštanje gasova na lokaciji može da nastane usljed rada mehanizacije u toku pripremnih radova: iskopa zemlje, odvoza šteta i dovoza potrebnog građevinskog materijala. Pošto se ne radi o velikom broju angažovane mehanizacije, količina gasova nije velika. Sa druge strane, imajući u vidu da se radovi izvode u ograničenom vremenskom periodu, odnosno da su privremenog karaktera, isti neće bitno uticati na zagađenje životne sredine.

Otpadne vode –Tokom same izvođenja radova, kao i samog funkcionisanja projekta neće se stvarati otpadne vode.

Buka

Najviši dopušteni nivoi buke, za noćni period i za namjenu (spoljašnjeg) prostora su:

- 40 dB bolničke zone, oporavilišta, zone odmora i rekreacije, kulturno-istorijski lokaliteti i veliki parkovi,
- 45 dB stambeno gradska područja, ostala naselja, turističke zone, kampovi i zone vaspitno obrazovnih institucija, naučno-istraživački instituti,
- 50 dB poslovno stambena zona s objektima javne namjene, dječja igrališta, zone duž autoputa i glavnih gradskih saobraćajnica,
- sve ostale zone bez stanova - na granici ove zone buka ne smije prelaziti dopuštene nivoe zone s kojom se graniči.

U skladu sa opšte prihvaćenim preporukama, najviši dopušteni nivo buke iznosi 35 dB na 3,5 m udaljenosti od transformatorske stanice.

Prema podacima i ispitnim protokolima proizvođača opreme, dokazuje se da je najviši nivo buke na udaljenosti 3,5 m od transformatorske manji od dopuštenog nivoa.

Vibracije, kao jedan od kriterijuma koji karakteriše odnos izvođenja radova na lokaciji projekta i životne sredine, nastaju kao posljedica oscilatornih kretanja vozila tokom izvođenja radova.

Oscilacije vozila koje nastaju kao posljedica kretanja preko neravnina na pristupnom putu i lokaciji projekta prouzrokuju pojavu vertikalnih dinamičkih reakcija na kontaktnoj površini pneumatika i kolovoza koje su generatori vibracija u tlu, a koje se prostiru najviše u vidu površinskih talasa izazivajući negativne posljedice na životnu sredinu i ljude.

Nivo vibracija na lokaciji projekta je veoma mali, tako da je uticaj vibracija na okolinu tokom izvođenja radova na predmetnoj lokaciji zanemarljiv.

Zračenje - Električna i magnetna polja mogu na instalacijama, uređajima i objektima da izazovu opasne uticaje i smetnje. Opasni uticaji, u osnovi mogu biti:

- Opasnost po lice (službeno ili neovlašćeno - slučajni prolaznik) koje je pod određenim uslovima i okolnostima u dodiru sa objektom na kome postoji potencijal koji je veći od dozvoljenog;
- Opasnost po zdravlje radnika ili korisnika uređaja usled pratećih efekata (na primjer akustični udar kod telefonskih veza);
- Opasnost po instalacije, uređaje ili postrojenja na kojima postoje indukovani naponi veći od graničnih.
- Smetnje se mogu razmatrati po dva osnova:
- Kao pogoršanje kvaliteta prenosa signala i
- Kao pogoršanje ispravnosti.

U zavisnosti od režima rada, uticaji električnih i magnetnih polja nadzemnih vodova se dijele na uticaje u redovnom pogonu (normalan rad - simetričan režim) i u vanrednom pogonu (slučaj kvara - nesimetričan režim), dok u zavisnosti od vrste objekata isti mogu biti izloženi uticajima preko induktivnih ili kapacitivnih sprega, kao i preko otpornih sprega (galvanski uticaji).

Biološki efekti električnog i magnetskog polja

Pored spoljašnjih električnih i magnetskih polja koja postoje u prirodi, u poslednjih šezdeset godina čovjek je izložen sve više rastućim vještačkim elektromagnetnim poljima vrlo niske učestanosti, posebno učestanostima 50 – 60 Hz. Ova polja su prateća pojava u proizvodnji, prenosu, distribuciji i korišćenju električne energije. Važno je napomenuti da elektromagnetno polje spada u nejonizujuće zračenje. Dalekovodi i trafostanice u svom neposrednom okruženju stvaraju magnetno zračenje čija indukcija iznosi od 5,0 μT pa i više od 100 μT , a na udaljenosti od (50 – 100) m te vrednosti naglo opadaju. Električna polja ispod dalekovoda, na visini 1 m od zemlje, dostižu vrednosti od 0,6 kV/m pa i više od 10 kV/m.

Provodnici dalekovoda stvaraju u svojoj okolini električno i magnetsko polje. Zabrinutost stručne i ostale javnosti sa stanovišta uticaja električnog i magnetskog polja na zdravlje ljudi zasnovana je na nekim istraživanjima da postoji mogućnost da električno i magnetsko polje štetno utiču na zdravlje ljudi jer podstiču razvoj malignih oboljenja, leukemije kod djece, da razaraju imunološki sistem organizma, stvaraju suicidalne nagone kod ljudi koji duže borave u zoni dalekovoda, razaraju informacije u DNK lancima o obnovi ćelija.

Ipak, kad se uzmu u obzir nekoliko decenija duga naučna istraživanja i laboratorijske analize, može se zaključiti da još uvijek nije pouzdano utvrđeno da izloženost električnom i magnetskom polju niskih učestanosti štetno djeluje na zdravlje ljudi. Brojne internacionalne naučne i stručne panel rasprave su napravile pregled svih dosadašnjih studija na kojima je zaključeno da još uvijek nema dovoljno indicacija da bi se moglo zaključiti da električno i magnetsko polje prouzrokuje kancerogena oboljenja. Dakle, još uvijek o tome ne postoji opšta saglasnost, ali su ipak, predostrožnosti radi, utvrđene granične vrijednosti polja. Sva dosadašnja istraživanja nijesu pokazala štetan uticaj električnog i magnetskog polja na biljni svijet.

Zakonska regulativa za nejonizujuće zračenje

Za ograničavanje izlaganja stanovništva i zaposlenog osoblja štetnom dejstvu električnih i magnetskih polja postoje međunarodni i nacionalni propisi, smjernice i preporuke. Najpoznatiji međunarodni dokumenti su smjernice Međunarodne komisije za zaštitu od nejonizujućeg zračenja (International Commission on Non-Ionizing Protection – ICNIRP) Svjetske zdravstvene organizacije (World Health Organization – WHO) i njene Međunarodne agencije za istraživanje raka (IARC – WHO International Agency for Research on Cancer). U tim preporukama granični nivoi izlaganja dejstvu EM polja za stanovništvo (opštu populaciju) niži su nego za profesionalno osoblje koje je u kontrolisanim uslovima izloženo dejstvu ovih polja tokom boravka na radnim mjestima. Za opseg učestanosti od 1 Hz do 100 kHz ICNIRP je 2010. godine objavio nove, nešto blaže, preporuke. U Tabeli 1. prikazana su ograničenja za profesionalno osoblje (“ICNIRP Guidelines for limiting exposure to time-varying electric and magnetic fields (1 Hz – 100 kHz)”, Health Physics vol. 99(6), pp. 818-836, 2010).

Tabela 1: Referentni nivoi jačine električnog i magnetskog polja, magnetske indukcije i gustine snage prema preporuci ICNIRP-a iz 2010. godine za izloženost opšte populacije. Referentni nivoi jačine polja i magnetske indukcije odnose se na njihove efektivne vrijednosti.

Frekvencija f [Hz]	Jačina električnog polja E [kV/m]	Jačina magnetskog polja H [A/m]	Magnetska indukcija B [T]
1 Hz – 8 Hz	5	$3,2 \cdot 10^4 / f^2$	$4 \cdot 10^{-2} / f^2$
8 Hz – 25 Hz	5	$4 \cdot 10^3 / f$	$5 \cdot 10^{-3} / f$
25 Hz – 50 Hz	5	$1,6 \cdot 10^2$	$2 \cdot 10^{-4}$
50 Hz – 400 Hz	$2,5 \cdot 10^2 / f$	$1,6 \cdot 10^2$	$2 \cdot 10^{-4}$
400 Hz – 3 kHz	$2,5 \cdot 10^2 / f$	$6,4 \cdot 10^4 / f$	$8 \cdot 10^{-2} / f$
3 kHz – 10 MHz	$8,3 \cdot 10^{-2}$	21	$2,7 \cdot 10^{-5}$

Tabela 2: Referentni nivoi jačine električnog i magnetskog polja, magnetske indukcije i gustine snage za područja profesionalne izloženosti prema preporuci ICNIRP-a iz 2010. godine. Referentni nivoi jačine polja i magnetske indukcije odnose se na njihove efektivne vrijednosti.

Frekvencija f [Hz]	Jačina električnog polja E [kV/m]	Jačina magnetskog polja H [A/m]	Magnetska indukcija B [T]
1 Hz –8 Hz	20	$1,63 \cdot 10^5 / f^2$	$0,2 / f^2$
8 Hz –25 Hz	20	$2 \cdot 10^4 / f$	$2,5 \cdot 10^{-2} / f$
25 Hz –300 Hz	$5 \cdot 10^2 / f$	$8 \cdot 10^2$	$1 \cdot 10^{-3}$
300 Hz –3 kHz	$5 \cdot 10^2 / f$	$2,4 \cdot 10^5 / f$	$0,3 / f$
3 kHz – 10 MHz	$1,7 \cdot 10^{-1}$	80	$1 \cdot 10^{-4}$

Referentni nivoi za statičko magnetsko polje koje je ICNIRP preporučio posebnim dokumentom (ICNIRP Guidelines on limiting exposure to static magnetic fields, Health Phys. vol. 96, pp. 504–514, 2009.) dati su u Tabeli 3.

Tabela 3. Ograničenja izlaganju statičkom magnetskom polju (ICRINP 2009.)

		Magnetska indukcija
Profesionalci	Izlaganje glave i trupa	2 T
	Izlaganje ekstremiteta	8 T
Opšta populacija	Izlaganje bilo kog dijela tijela	400 mT

Pored direktnog uticaja EM polja na ljudski organizam, postoji i indirektni uticaj u vidu kontaktnih struja koje se javljaju prilikom dodira provodnih objekata na različitom potencijalu. Preporuka je da se kontaktne struje ograniče na vrijednosti date u Tabeli 4 (ICNIRP 2010).

Tabela 4 Referentni nivoi za kontaktne struje pri dodiru provodnih elemenata

	Frekvencija	Maksimum kontaktne struje (mA) (f u kHz)
Profesionalci	do 2,5 kHz	1
	2,5 - 100 kHz	$0,4 f$
	100 kHz - 10 MHz	40
Opšta populacija	do 2,5 kHz	0,5
	2,5 - 100 kHz	$0,5 f$
	100 kHz - 10 MHz	20

Mnogi istraživači smatraju, na osnovu rezultata dosadašnjih istraživanja, da prihvaćeni dopušteni nivoi izlaganja stanovništva nisu ipak dovoljno bezbedna garancija i da je razumno izbjegavati nepotrebno izlaganje EM poljima i zračenjima. Uticaj električnog i magnetnog polja se može smanjiti i određenim konstrukcijskim rješenjima. Međutim, ta rješenja imaju i određenu ekonomsku cijenu.

Što se tiče zakonskih regulativa u Crnoj Gori, bitno je spomenuti „Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja“ („Sl. List CG“, br. 35/13) koji je stupio na snagu 1. jula 2015.

godine i „Pravilnik o granicama izlaganja elektromagnetnim poljima“ („Sl. List CG“, br. 6/15) od 10. februara 2015. godine. Pomenuti Pravilnik, između ostalog, definiše:

Vrijednosti upozorenja (referentne nivoe) relevantnih fizičkih veličina za opštu javnu izloženost stanovništva elektromagnetnim poljima za pojedinačnu frekvenciju

U Tabeli 5 date su vrijednosti upozorenja (referentni nivoi) za izloženost vremenski promjenljivim električnim i magnetnim poljima frekvencije između 1 Hz i 10 MHz. Vrijednosti upozorenja (referentni nivoi) se definišu za sljedeće relevantne veličine:

- Jačina električnog polja (E);
- Jačina magnetnog polja (H);
- Magnetna indukcija (B).

Tabela 5 Vrijednosti upozorenja za jačinu električnog polja, jačinu magnetnog polja i magnetnu indukciju

Frekvencijski opseg	Jačina električnog polja, E [V/m]	Jačina magnetnog polja, H [A/m]	Magnetna indukcija, B [μT]
1 – 8 Hz	5000	$3,2 \times 10^4 / f^2$	$4 \times 10^4 / f^2$
8 – 25 Hz	5000	$4 \times 10^3 / f$	$5 \times 10^3 / f$
25 – 50 Hz	5000	160	200
0,05 – 0,4 kHz	250/f	160	200
0,4 – 3 kHz	250/f	64/f	80/f
0,003 – 10 MHz	83	21	27

Napomena
 1. Sve vrijednosti su srednje-kvadratne (RMS).
 2. f je frekvencija izražena u jedinicama navedenim u prvoj koloni.

Tabela 6 Vrijednosti upozorenja (referentni nivoi) za vremenski promjenljive dodirne (kontaktne) struje (I_c) za vodljive objekte i za indukovane struje u ekstremitetima (I_L) se definišu za elektromagnetna polja frekvencije do 110 MHz.

Frekvencijski opseg	Maksimalna dodirna struja, I _c [mA]	Maksimalna struja u ekstremitetima, I _L [mA]
<2,5 kHz	0,5	-
2,5 -100 kHz	0,2xf	-
0,1 – 10 MHz	20	-
10 – 110 MHz	20	45

Napomena
 1. f je frekvencija izražena u kHz.

Vrijednosti upozorenja za dodirnu struju i struju u ekstremitetima Vrijednosti upozorenja (referentne nivoe) relevantnih fizičkih veličina za opštu izloženost stanovništva elektromagnetnim poljima U PODRUČJU POVEĆANE OSJETLJIVOSTI za pojedinačnu frekvenciju:

U Tabeli 7 date su vrijednosti upozorenja (referentni nivoi) za izloženost vremenski promjenljivim električnim i magnetnim poljima frekvencije između 1 Hz i 10 MHz, u području povećane osjetljivosti. Vrijednosti upozorenja (referentni nivoi) se definišu za sljedeće relevantne veličine:

- Jačina električnog polja (E);
- Jačina magnetnog polja (H);
- Magnetna indukcija (B).

Tabela 7 Vrijednosti upozorenja za jačinu električnog polja, jačinu magnetnog polja i magnetnu indukciju

Frekvencijski opseg	Jačina električnog polja, E [V/m]	Jačina magnetnog polja, H [A/m]	Magnetna indukcija, B [μT]
1 – 8 Hz	1250	$0,8 \times 10^4 / f^2$	$1 \times 10^4 / f^2$
8 – 25 Hz	1250	$1 \times 10^3 / f$	$1,25 \times 10^3 / f$
25 – 50 Hz	1250	40	50
0,05 – 0,4 kHz	62,5/f	40	50
0,4 – 3 kHz	62,5/f	16/f	20/f
0,003 – 10 MHz	21	5,5	7

Napomena
 1. Sve vrijednosti su srednje-kvadratne (RMS).
 2. f je frekvencija izražena u jedinicama navedenim u prvoj koloni.

Slično kao i ranije, definišu se vrijednosti upozorenja (referentni nivoi) za vremenski promjenljive dodirne (kontaktne) struje (I_c) za vodljive objekte i za indukovane struje u ekstremitetima (I_L) se definišu za elektromagnetna polja frekvencije do 110 MHz (tabela 8).

Tabela 8 Vrijednosti upozorenja za dodirnu struju i struju u ekstremitetima

Frekvencijski opseg	Maksimalna dodirna struja, I_c [mA]	Maksimalna struja u ekstremitetima, I_L [mA]
<2,5 kHz	0,5	-
2,5 -100 kHz	$0,2xf$	-
0,1 – 10 MHz	20	-
10 – 110 MHz	20	45

Napomena
 1. f je frekvencija izražena u kHz.

U konkretnom slučaju za STS 10/0,4kV uticaj elektromagnetnog dejstva je nemjerljiv. Jačina električnog polja van STS jednaka je nuli.

Moguće je posmatrati samo situaciju u slučaju jednopolnog kratkog spoja ili zemljospoja čije trajanje se mjeri djelovima sekunde, imajući u vidu današnju zaštitnu opremu.

U toku eksploatacije

Imajući u vidu funkciju objekta u fazi njegove eksploatacije neće doći do koncentracije hemijskih materija u vazduhu koje bi dale negativne efekte i uticale na postojeći kvalitet vazduha. Pošto u toku izgradnje i eksploatacije objekta neće doći do zagađenja vazduha preko zakonski dozvoljenih vrijednosti samim tim neće biti ni prekograničnog uticaja.

Ispuštanje u vodotoke

Što se tiče uticaja na vode, posebno podzemne, pregled potencijalnih zagađivača je sljedeći:

- pogonsko gorivo za rovokopač, utovarivač, kamione itd;
- maziva za navedenu mehanizaciju.

Mineralna ulja u prirodnim vodotocima utiču na životnu sredinu tako što blokiraju disanje i kretanje riba i insekata. Otklanjanje ovakvih materija u neposrednoj blizini izvora je obavezno, a tako prikupljene mineralne tečnosti predstavljaju važnu sirovinu u industriji.

- e) rizik nastanka udesa i/ili velikih katastrofa, koje su relevantne za projekat, uključujući one koje su uzrokovane promjenom klime, u skladu sa naučnim saznanjima

Pri funkcionisanju STS 10/0,4 kV ne postoji rizik nastanka udesa i/ili velikih katastrofa, koje su relevantne za projekat, uključujući one koje su uzrokovane promjenom klime, u skladu sa naučnim saznanjima. Postoji mogućnost nastanka određenih akcidentnih situacija u toku izgradnje STS.

- g) rizik za ljudsko zdravlje (zbog zagađenja vode ili zagađenja vazduha i drugo).

1) U toku funkcionisanja STS 10/0,4 kV neće doći do promjene u broju i strukturi stanovništva u ovoj zoni. Jedina promjena do koje će doći se ogleda u povećanju broja ljudi angažovanih tokom izvođenja radova. Funkcionisanjem projekta neće doći do povećanja naseljenosti, pa samim tim ni do povećanja koncentracije stanovništva.

Funkcionisanje projekta neće imati uticaja na stalne migracije stanovništva. Obzirom na namjenu objekta, njegova eksploatacija neće imati uticaja na lokalno stanovništvo, ali je prilikom izvođenja radova moguć uticaj na zaposlene i to u slučaju ako se ne pridržavaju propisanih uslova u toku izvođenja radova, a saglasno opisu radnog mjesta. U toku eksploatacije predmetnog projekta nema negativnih uticaja na zdravlje ljudi.

2) Vizuelni uticaji neće se odraziti na lokalno stanovništvo, jer ih praktično i nema u toku eksploatacije projekta.

3) Prilikom realizacije projekta, kao izvor određenog nivoa buke javljaju se građevinske mašine i mehanizacija angažovana na izvođenju radova. U toku izvođenja projekta na lokaciji će takođe biti prisutna pojava vibracija usljed rada građevinskih mašina, i eventualnog kretanja kamiona.

Ove vibracije su prisutne dok traju radovi na postavljanju, ali bez značajnijeg uticaja na okolinu obzirom na obim radova i vrijeme trajanja.

4) Uticaj elektromagnetnog dejstva STS 10/0,4 kV je nemjerljiv i on se ne ispituje. Na osnovu naprijed iznijete analize, ne postoje negativni uticaji u toku realizacije ovog projekta koji bi se značajnije odrazili na ljudsko zdravlje.

RAZMATRANA ALTERNATIVNA RJEŠENJA

Opredijeljena poslovna politika investitora "Kamenuša" d.o.o. Rožaje, prezentovana ovim elaboratom proizašla je iz njegovog bavljenja biznisom, i činjenice da je investitor posjednik lokacije na kojoj se planira izvođenje projekta „STS 10/0.4 kV "Kamenuša" 250 kVA“ na katastarskoj parceli broj 149 KO Seošnica, Opština Rožaje.

Investitor je pažljivo odabrao lokaciju, a potom izvršio pripremu da bi izgradio namjenski objekat, koje je prvenstveno namijenjena za snadbijevanje sirare koja se nalazi u neposrednoj blizini STS.

Izbor lokacije

Nosilac projekta se odlučio za izgradnju objekta upravo na ovoj lokaciji, jer postoje solidni infrastrukturni uslovi kao što su: put, vodovodna mreža, elektro mreža mreža, dobre saobraćajno transportne komunikacije itd.

Kako se radi o parceli koja je locirana u zoni koja je već infrastrukturno opremljena, investitor nije imao potrebe da razmatra neku drugu alternativu, kako iz ekonomskih, tako i drugih razloga (saobraćajnih, ekoloških).

Proizvodni procesi ili tehnologija

Izabrana oprema objekta bi morala da ispuni kapacitet i kvalitet proizvoda koji je Nosilac projekta definisao, kao i da zadovolji kriterijume sa aspekta zaštite životne sredine. Za izbor isporučioaca opreme razmatraće se kvalitet ponudjene opreme i vrijeme reakcije isporučioaca ukoliko dodje do kvara na opremi. Isporučioc ima obavezu da redovno i kvalitetno vrši servisiranje nabavljene opreme.

Funkcionisanje projekta je u skladu sa uslovima propisanim zakonskom regulativom, ali je sa druge strane prilagođen specifičnostima posmatranog projekta. Zakonska regulativa uključuje određene zakonske odredbe vezane za različite oblasti iz domena zaštite životne sredine.

Kako bi ciljevi zaštite životne sredine bili postignuti, proces rada STS mora biti usaglašen sa svim propisima iz domena životne sredine. Na osnovu ovoga mora postojati jedinstvena metodološka osnova sa jasno definisanim koracima za analizu ovih odnosa, koja potiče od neophodnosti ispunjenja osnovnih principa kompatibilnosti, usklađenosti nivoa analize i sukcesivne razmjene informacija.

Metode rada u toku izgradnje i funkcionisanja objekta

U smislu opštih metodoloških načela Elaborat procjene uticaja je urađen tako, što su prethodno definisani: osnove za analizu uticaja, polazni podaci, planska i projektna dokumentacija.

Metode rada u toku izgradnje i funkcionisanja objekta, biće u potpunosti u skladu sa uslovima propisanim u okviru opšte zakonske regulative, ali je i sa druge strane prilagođene specifičnostima posmatranog objekta.

Građevinski radovi će biti izvedeni u skladu sa važećim domaćim standardima, a tamo gdje standardi nijesu definisani, biće primijenjeni međunarodni standardi.

Konačno, materijali koji su korišćeni za izgradnju i izvedeni radovi kao minimum treba da zadovolje navedene standarde i propise. Ukoliko proizvođači ponude materijale u skladu sa drugim standardima, ti standardi moraju biti ekvivalentni ili iznad standarda datih u specifikaciji.

Metode rada u toku eksploatacije objekta biće u skladu sa standardima koji važe za ovu vrstu objekata. Tokom eksploatacije objekata u cilju obezbjeđivanja njegovog optimalnog rada, zaštite životne sredine i zdravlja ljudi od eventualnog štetnog uticaja, sprovodiće se mjere u cilju sprečavanja ili eliminisanja mogućih negativnih uticaja.

Planovi lokacija i nacrti projekta

Projekat je rađen prema Urbanističko tehničkim uslovima izdatim za izradu tehničke dokumentacije za izgradnju objekta STS.

U projektnoj dokumentaciji, detaljno su razrađene sve faze uz primjenu savremenih tehničko tehnoloških rješenja za objekte ove vrste i namjene.

Izmjena u odnosu na projektni zadatak nije bilo.

Vrste i izbor materijala za izvođenje projekta

Osnovni materijal za izgradnju objekta je:

- armirano betonski elementi
- oprema
- drugo.

Vremenski raspored za izvođenje i prestanak funkcionisanja projekta

Realizacija projekta izvodiće se fazno obzirom na prisutne elemente, odnosno izvođenje pojedinih elemenata usloviće dalje izvođenje drugih, mada pojedini elementi mogu da se izvode i istovremeno.

Što se tiče prestanka funkcionisanja projekta termin nije definisan.

Obim radova

Obim radova je definisan Glavnim projektom izgradnje ovog objekta. Materijal koji je neophodan za rekonstrukciju, kao što je npr. beton, proizvodi se na separaciji i transportovati će se do mjesta ugradnje, dok će se ostali materijal transportovati sa mjesta nabavke.

Obuka

Obuka za projektovanje, primjenu, izgradnju i kontrolu funkcionisanja i kvaliteta izgrađenog tehničkog rešenja je potrebna svima. Glavni i prvi lanac u obuci treba da budu sami projektanti. Oni su kasnije dužni da svoje projektovano rješenje, ukoliko je potrebno, detaljnije objasne samom izvođaču. Naravno da se ovo odnosi na Glavni projekat odnosno na projekat tehničkih mjera zaštite životne sredine.

Monitoring

U toku probne proizvodnje, a cilju utvrđivanja mogućnosti požara kao akcidentnog događaja, Investitor će obezbijediti sprovođenje predviđenih PP mjera.

Tokom funkcionisanja projekta na predmetnom prostoru sve mjere predviđene za smanjenje uticaja na životnu sredinu treba da budu praćene i sprovedene od strane ovlašćene institucije. U tom smislu, potrebno je definisati moguće uticaje na životnu sredinu i tako procijeniti efikasnost predviđenih mjera.

Planovi za vanredne prilike

Ukoliko dođe do određenih akcidenata, glavni cilj je sačuvati ljudske živote. Adekvatna oprema i poštovanje pravilnika o zaštiti na radu je obaveza svakog izvođača.

OPIS SEGMENTA ŽIVOTNE SREDINE

Opis segmenata životne sredine predstavlja osnovu za istraživanje problematike životne sredine na određenom prostoru. Problematika zaštite životne sredine predstavlja složeno pitanje, a obuhvata sve aspekte razmatranja mogućeg uticaja predmetnog projekta na životnu sredinu.

Osnovne karakteristike postojećeg stanja za potrebe ovog istraživanja definisane su na osnovu uvida u postojeća planska dokumenta, projektne dokumentaciju, kao i direktnim uvidom u stanje na terenu.

Šira zona lokacije

Prostor opštine Rožaje se nalazi na sjeveroistoku Crne Gore i može se koordinatno pozicionirati između 42°45' i 42°59' sjeverne geografske širine i 17°41' i 18°00' istočne geografske dužine. Zahvata površinu od 415 km² ili 3,16 % teritorije Crne Gore. Teritorija opštine predstavlja prirodnu vezu Crne Gore sa Kosovom i Metohijom i dalje sa Makedonijom u jednom pravcu i i Srbijom u drugom smjeru.

Graniči se sa opštinama: Berane, Petnjica i Plav u Crnoj Gori, Tutinom u Srbiji i sa opštinom Peć i Istok prema Kosovu i Metohiji.

Ovaj dio prostora odlikuje se brojnim jedinstvenim i specifičnim geografskim obilježljima, sa više ili manje izraženim razvojnim i ekološkim vrijednostima, kako lokalnog, tako i regionalnog i nacionalnog značaja.

Područje opštine Rožaje se odlikuje različitim tipovima zemljišta, na čije formiranje su najveći uticaj imali klima i vegetacija predmetnog područja. Čitav prostor Crnogorskih brda i površi na čijem istočnom rubu leži opština Rožaje izgrađen je od tri glavne vrste stijena: krečnjaka, paleozojskih škriljaca i eruptivnih stijena. Mjestimično se još na terenu Rožaja javljaju i konglomerati i peščari. Na to ukazuju i oblici reljefa teritorije opštine.

Teritorija opštine Rožaje se sa mikroseizmičkog stanovišta nalazi u okviru prostora sa izraženom seizmičkom aktivnošću. Ranije zabilježeni zemljotresi pokazuju da se na ovom prostoru mogu javiti potresi od 7° MCS.

Glavnu hidrografsku arteriju u Rožajama predstavlja gornji tok rijeke Ibra. Ibar izvire iz istoimenog vrela, u podnožju ogranka Hajle - Dermandola, na 1.270 - 1268 m n.v., na završetku toka rijeke Suhovare. Gornji Ibar protiče srednjim tokom kroz opštinu, dužine 39 km, sa prosječnim proticajem 6,8 m³/sek.

Od rožajskih pritoka Ibra najveću površinu sliva imaju Županica, 50 km², i Bukovička rijeka sa 67 km². Na tom prostoru do ušća protoke Gojbulje, Ibar prima sa desne strane pritoke Ibarac (7,5 km), Crnju (8 km) sa Bukeljskom i Kaluđerskom rijekom (14 km), Baltosku rijeku (6 km), Županski potok (8 km), Zakamensku (7,5 km) i Bačku rijeku (5 km). Katastarom izvorišta opštine (1979) evidentirano je preko 180 izvorišta, ukupnog izmjerene kapaciteta 674,98 l/sec.

Po geografskom položaju i nadmorskoj visini, rožajski kraj pripada umjereno- kontinentalnoj zoni. Relativno toplo i suvo doba, traje 4 mjeseca (VI, VII, VIII i IX) i relativno hladno i vlažno doba, traje 8 mjeseci (I, II, III, IV, V, X, XI i XII).

Floristički sastav Rožaja formiran je pod uticajem edafskih i klimatskih karakteristika ovog prostora.

Najznačajniju vrstu biljnih zajednica i vegetacionog pokrivača u Rožajama predstavljaju šume. Zbog velikih visinskih razlika između najniže i najviše tačke (maksimalno 1.630 m), vegetacija je zonalno raspoređena na rožajskim planinama. Od podnožja ka vrhovima smjenjuju se različiti tipovi vegetacije, počev od submediteranskih kserotermnih šikara do subnivalne vegetacije oko snježanika na Hajli i drugim planinama.

Stepen šumovitosti rožajskog kraja je visok i znatno je iznad nacionalnog prosjeka. Prema podacima Instituta za šumarstvo u Podgorici, ukupna površina državnih i privatnih šuma i šumskog zemljišta u opštini Rožaje iznosi 26.881 ha, ili 62% ukupne teritorije. Šume bez šumskog zemljišta zahvataju 21.953 ha, ili 51% opštinske teritorije. Od ukupne površine, državne šume zahvataju 23.443 ha ili 87%, a privatne 3.438 ha ili 13% ukupne površine šuma i šumskog zemljišta.

Životinjski svijet na teritoriji Rožaja odražava opšte osobenosti ovog dijela Crne Gore. Zec, lisica, jazavac, kuna zlatica, vjeverica, srna, vuk, medved, divokoza su stanovnici ovog prostora. Divlji golub, jerebica, tetrijeb, veliki tetrijeb, soko, ptice pjevačice, suri orao su najzastupljenije vrste ptica. Rožajske rijeke nastanjuju slijedeće vrste riba: potočna pastrmka i mladica, lipljan i potočna mrena.

Od ukupne površine opštine 48,9% čini poljoprivredno zemljište ili 20.251 ha, od toga oranice i bašte 731 ha (3,6%), voćnjaci 17 ha (0,1%), livade 8.700 ha (43,0 %) i pašnjaci 10.803 ha (53,3 %).

Uža zona lokacije

Generalno se može zaključiti da lokacija na kojoj se planira predmetni objekat ne pripada industrijskoj zoni opštine Rožaje. Lokacija je pozicionirana na 2,2km sjeverozapadno od urbane zone opštine Rožaje.

Ni u zoni lokacije, kao ni u njenoj blizini nema područja koja su zaštićena kada su u pitanju kulturna i prirodna dobra, kao ni zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta.

U bližoj okolini predmetnog objekta ne postoje izvorišta vodosnadbijevanja, kao ni drugi vodni objekti, kako na lokaciji, tako i u njenoj bližoj okolini.

Na predmetnoj lokaciji nema močvarnih djelova. Nema šumskih površina. Ova lokacija ne pripada zaštićenom području u bilo kom pogledu.

Po podacima katastra, predmetne parcele se vode kao livada, pašnjak i pomoćna zgrada.

Tokom obilaska lokacije objekta i njenog užeg okruženja, nije evidentirano prisustvo endemičnih, rijetkih, ugroženih, kao ni zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta, a potencijali ostale flore i faune na posmatranom prostoru nijesu posebno izraženi.

Detaljnijih podataka o flori i fauni okolnog područja nema.

Podaci o biodiverzitetu šireg područja su dati u poglavlju Opis lokacije.

ZEMLJIŠTE

Cilj ispitivanja zemljišta je dobijanje podataka o stepenu i karakteristikama zagađenja, kao i vrstama prisutnih polutanata. Pored toga, cilj je identifikovati osjetljiva i opterećena područja, posebno u zoni zaštite vodoizvorišta. Pored zona sanitarne zaštite, ispitivanje kvaliteta zemljišta vrši se sistematski i u okviru gradskih parkova i rekreativnih zona, u blizini industrijskih objekata i pored velikih saobraćajnica.

Kako se uzorci zemljišta ne uzimaju u blizini predmetne lokacije ne može se pouzdano utvrditi niti dati konačan sud o kvalitetu zemljišta, već je moguće dati samo opšti prikaz stanja zagađenosti zemljišta na osnovu poznatih činjenica.

VODE

Kontrola kvaliteta vode površinskih tokova obuhvata ispitivanja velikog broja fizičko - hemijskih, hemijskih i mikrobioloških parametara.

Ibar se uzorkuje na 2 mjesta, i vode iznad Rožaja treba da pripadaju A1SK1, dok ispod grada A2CK2 klasi (Bać).

Ovaj vodotok ugrožavaju otpadne vode Rožaja. Često je mutan sa dosta otpada i znatan dio parametara je van svoje klase. U 40,6% slučajeva iznad grada, odnosno u 43,7% na Baću broj određenih klasa je pripalo zahtijevanom bonitetu, ali zato na Baću 31,3% bilo je VK, što ga svstava u jedno od najzagađenijih mjernih mjesta na svim vodotocima.

Opšte karakteristike kvaliteta voda

Klasifikacija voda izvršena je po važećoj Uredbi o kategorizaciji voda. Utvrđene klase kvaliteta vode su u tabeli ispod. Analiza stanja vode pojedinačnih vodnih tijela, prema mjerodavnim vrijednostima pojedinih parametara, slijedi u daljem tekstu.

Najveći izvori zagađenja površinskih i podzemnih voda su komunalne otpadne vode, koje se najčešće u neprečišćenom obliku, ispuštaju u vode, na koncentrovan ili difuzan način. Postoji uticaj industrije, prehrambene prije svega, kao i malih i srednjih preduzeća, kao i uticaj saobraćaja i distribucije goriva. Na promjenu prirodnog sastava voda vodotoka ukazuju poremećaji prirodnog jonskog odnosa Ca/Mg, koji je često bio van propisanih granica. Kod ove grupe vodnih tijela bile su često povećane vrijednosti sadržaja amonijum jon, fosfata i deterđentata. Često je postojala i povećana saturacija kiseonikom koju su uslovljavali i prirodni faktori, niski vodostaj i visoke temperature vazduha, odnosno vode.

VODOT OK	MJER NI PROFI L	ZAHTI- JEVAN A KLASA	NAĐENE KLASSE – PO PARAMETRIMA						
			BP K	HP K	Gvož đe	Amonij ak	Hlori di	Sulf ati	Fosf ati

IBAR	Rožaje	A 1 S K I	A	A2	A2	A3, C	A	A	A2
	Bać	A 2 C K 2	A 3	A3	A3	A3, C	A	A1	VK

Izvor: Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, *STANJE KVALITETA VODA U CRNOJ GORI 2017. god.*

Saprobiološke karakteristike

Hidrobiološko uzorkovanje vodotoka je obavljeno 2 puta: prvo krajem juna - početkom jula, kad su vodotoci imali veću količinu vode u koritima i formirane su bile ekološke niše, i drugo uzorkovanje polovinom avgusta, kada je bio niži vodostaj rijeka. Profili ispod gradova, poslije uliva gradskih komunalnih voda, pokazali su veći index saprobnosti i prisustvo vrsta karakterističnih za zagađene vode.

Vodotok	Profil	Indeks saprobnosti		Klasa saprobnosti po Pantle Buck-u
		jun	avgust	
Ibar	Iznad Rožaja	1,4	1,5	I - II
	Ispod Rožaja	1,9	2,0	II

U tabeli ispod su prikazane maksimalno dozvoljene koncentracije u otpadnim vodama za ispuštanje u prirodni recipijent, na osnovu kojih se može pratiti kvalitet atmosferskih i sanitarnih voda nakon prečišćavanja. (*Pravilnik o kvalitetu i sanitarno-tehničkim uslovima za ispuštanje otpadnih voda u recipijent i javnu kanalizaciju, načinu i postupku ispitivanja kvaliteta otpadnih voda, minimalnom broju ispitivanja i sadržaju izvještaja o kvalitetu otpadnih voda ("Sl. List CG" br. 45/08, 9/10, 26/12, 52/12 i 59/13).*)

Tabela br. 9 Maksimalno dozvoljene koncentracije u otpadnim vodama za ispuštanje u javnu kanalizaciju

			Maksimalno
1	pH		6-9
2	Temperatura	°C	40
3	Boja	mg/l Pt	20
4	Miris		primijetan
5	Talotive materije	ml/lh	10
6	Ukupne suspendovane	mg/l	300

7	BPK ₅	mgO ₂ /l	500
8	HPK (K ₂ Cr ₂ O ₇)	mgO ₂ /l	700
9	Aluminijum	mg/l	4,0
10	Arsen	mg/l	0,2
11	Bakar	mg/l	1,0
12	Barijum	mg/l	5,0
13	Bor	mg/l	4,0
14	Cink	mg/l	2,0
15	Kobalt	mg/l	2,0
16	Kalai	mg/l	2,0
17	Kadmijum	mg/l	0,1
18	Živa	mg/l	0,01
19	Ukupni hrom	mg/l	2,0
20	Hrom ⁶⁺	mg/l	0,2
21	Mangan	mg/l	4,0
22	Nikal	mg/l	2,0
23	Olovo	mg/l	2,0
24	Selen	mg/l	0,1
25	Srebro	mg/l	0,5
26	Gvožđe	mg/l	5,0
27	Vanadijum	mg/l	0,1
28	Ukupni fenoli	mg/l	0,5
29	Fluoridi	mg/l	5,0
30	Sulfiti	mg/l	10
31	Sulfidi	mg/l	1,0
32	Sulfati	mg/l	400
33	Hloridi	mg/l	500
34	Ukupni fosfor	mgP/l	7
35	Aktivni hlor	mg/l	0,3
36	Amonijum jon (N)	mgN/l	15,0
37	Nitriti (N)	mgN/l	30,0
38	Nitrati (N)	mgN/l	50,0
39	Mineralna ulja	mg/l	10,0
40	Ukupna ulja i masnoće	mg/l	50
41	Aldehidi	mg/l	2,0
42	Alkoholi	mg/l	10
43	Ukupni aromatični	mg/l	0,4
44	Ukupni nitrirani	mg/l	0,1
45	Ukupni halogeni	mg/l	1,0
46	Ukupni organofosfatni	mg/l	0,1
47	Ukupni organohlorni	mg/l	0,05
48	Ukupne površinski aktivne	mg/l	20,0
49	Ukupni deterdženti	mg/l	4,0
50	Radioaktivnost	Bq/l	1,0

VAZDUH

Atmosfera je važan segment životne sredine. Poznavanje promjena u njoj, a prije svega klime je veoma važno. Prateći klimatske elemente i kvalitet vazduha moguće je uticati na kvalitet tako važnog segmenta životne sredine kao što je vazduh.

Središnji položaj Crne Gore, između subtropskih krajeva sa visokim vazдушnim pritiskom i subpolarnih oblasti sa niskim vazдушnim pritiskom, uslovljava da se iznad nje odvija

intenzivna cirkulacija vazdušnih masa, toplih iz područja Afrike i hladnih iz sjevernog polarnog kruga.

Analiza kvaliteta vazduha obuhvata programsko i sistematsko mjerenje zagađenosti vazduha i preduzimanje preventivnih mjera u svim segmentima, ispitivanje uticaja zagađenog vazduha na zdravlje ljudi, prirodu i materijalna dobra, praćenje trendova koncentracija i sagledavanje uticaja preduzetih mjera na stepen zagađenosti vazduha. Stepem zagađenosti vazduha određuje se na osnovu mjerenja emisije zagađujućih materija.

U skladu sa Uredbom o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha („Sl. list CG“, br. 44/2010 i 13/2011), uspostavljena je Državna mreža za praćenje kvaliteta vazduha. Teritorija Crne Gore podijeljena je u tri zone, na osnovu dostupnih podataka o koncentracijama zagađujućih materija. Granice zona kvaliteta vazduha podudaraju se sa spoljnim administrativnim granicama opština koje se nalaze u sastavu tih zona.

Područje Rožaja je svrstano u sjevernu zonu kvaliteta vazduha (Agencija za zaštitu prirode i životne sredine, 2019.)

Zona kvaliteta vazduha

Opštine u sastavu zone

Sjeverna zona kvaliteta vazduha	Andrijevića, Berane, Bijelo Polje, Gusinje, Pljevlja, Kolašin, Mojkovac, Petnjica, Plav, Plužine, Rožaje , Šavnik i Žabljak
Centralna zona kvaliteta vazduha	Podgorica, Nikšić, Danilovgrad i Cetinje
Južna zona kvaliteta vazduha kvaliteta vazduha	Bar, Budva, Kotor, Tivat, Ulcinj i Herceg Novi

U okruženju predmetne lokacije projekta nijesu vršena mjerenja kvaliteta vazduha.

BUKA

U okruženju predmetne lokacije projekta nijesu vršena mjerenja buke.

PEJZAŽ I TOPOGRAFIJA

Topografija i pejzaž ovog lokaliteta je određen karakteristikama za industrijske zone.

KLIMATSKI ČINIOCI

Klimatski činioci predmetnog lokaliteta su detaljno obrađeni u poglavlju OPIS LOKACIJE ovog Elaborata.

IZGRAĐENOST PROSTORA

Stubna trafostanica STS 10/0.4kV “Kamenuša” je predviđena na katastarskoj parceli broj 149 KO Seošnica, Opština Rožaje, kao krajnja trafostanica.

ZAŠTIĆENA PRIRODNA DOBRA

Na samoj lokaciji, kao ni u njenom bližem okruženju ne postoje zaštićeni objekti i objekti kulturno-istorijske baštine. Na predmetnoj lokaciji nema evidentiranih niti zaštićenih prirodnih dobara. Takođe, na lokaciji nisu registrovane zaštićene, rijetke ili ugrožene biljne i životinjske vrste, kao ni posebno vrijedne biljne zajednice.

U okviru analizirane lokacije, izlaskom na teren i uvidom u dokumentaciju utvrđeno je da se radi o parceli koja nema zaštićenih prirodnih dobara.

MEDUSOBNI ODNOSI NAVEDENIH ČINILACA

Analizirajući međusobne odnose navedenih činilaca sa aspekta stanja životne sredine može se zaključiti sljedeće:

- Klimatski karakteristike područja, imaju veliki uticaj na stanje flore i faune na posmatranom području.
- Stanje lokacije i njene okoline u mnogome određuju pejzaž posmatranog prostora.

OPIS MOGUĆIH ZNAČAJNIH UTICAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNU SREDINU

Poslovni objekat firme „Kamenuša“ doo iz Rožaja, u principu neće pripadati značajnim zagađivačima životne sredine jer je uticaj elektromagnetnog dejstva STS 10/0,4 kV nemjerljiv i on se ne ispituje.

U toku eksploatacije, neće doći do ugrožavanja kvaliteta vazduha na prostoru lokacije projekta, ali ni na okruženje.

Naime, sa aspekta uticaja na okolnu životnu sredinu objekat može biti bitan jedino u slučaju požara.

Najznačajniji negativni uticaji rada objekta na životnu sredinu se ogledaju u segmentima: **vazduh, buka, površinske vode, zemljište, lokalno stanovništvo, vibracije, toplota i zračenje, uticaj na ekosisteme i geologiju, površinu, komunalnu infrastrukturu, pejzaž u životnoj sredini.**

Identifikacija i procjena uticaja objekta na životnu sredinu je zadatak koji dovodi u vezu karakteristike investicionog zahvata u odnosu na okolinu. Imajući to u vidu prilikom realizacije objekta treba sprovesti mjere koje će obezbijediti njegovu kvalitetnu eksploataciju i eliminisati sve štetne uticaje kako na korisnike tako i na okolinu.

Tri bitna uticaja usled aktivnosti projekta na životnu sredinu se javljaju:

- 1) u toku izgradnje
- 2) u toku eksploatacije
- 3) u slučaju akcidenta

UTICAJ NA KVALITET VAZDUHA

Aerozagađenje nastalo emisijom štetnih gasova iz transportnih sredstava, koja će biti u funkciji izgradnje STS ne mogu uticati u većoj mjeri na kvalitet vazduha.

Tokom pripreme i izvođenja građevinskih radova može doći do zagađenja vazduha uslijed kretanja građevinskih vozila, dovoza građevinskog materijala, rada različitih radnih motora kao što su: rovokopači, utovarivači, kombinovane mašine, kamioni i sl. Uslijed manipulacije vozilima i upotrebe mašina tokom izvođenja građevinskih radova vazduh na lokaciji može biti u manjoj mjeri zagađen lebdećim česticama, te ispuštanjem gasova kao produktima sagorijevanja pogonskog goriva. To su sve radne mašine sa dizel motorima koji u svom radu proizvode izduvne gasove kao što su: ugljenik monoksid (CO), azot oksid (NO_x), sumpor dioksid (SO₂) i ugljovodonike. Emisije koje će nastajati od rada mehanizacije će biti ograničene isključivo na uže područje izvođenja radova, naročito kad nema vjetra. Tokom pojave vjetra, zagađenje vazduha je moguće u smjeru strujanja vazduha. Iz navedenog se može zaključiti da emisije od izduvnih gasova građevinske mehanizacije tokom građenja neće imati negativnog uticaja na obližne objekte. Tokom izvođenja radova, prilikom iskopa materijala, pojavljuju se emisije lebdećih (suspendovanih) čestica. Trajanje emisija lebdećih (suspendovanih) čestica, prašine u vazduhu je kratkotrajno i prostorno ograničeno. Kako bi se smanjile emisije suspendovanih čestica u vazduhu, prema potrebi, a zavisno o vremenskim

prilikama treba uključiti vlaženje otpadnog materijala prilikom utovara i prevoza. Druga je mogućnost korištenje vozila s pokrovnom ceradom.

U toku eksploatacije neće doći do zagađenja vazduha procesima na ovoj lokaciji. Proces na ovoj lokaciji nijesu generatori opasnih i štetnih polutanata čijim ispuštanjem u vazduh bi došlo do zagađivanja segmenata životne sredine.

Mogućnost uticaja na prekogranično zagađivanje vazduha kada je ovaj projekat u pitanju ne postoji.

UTICAJ NA KVALITET VODA

Tokom izgradnje objekta STS negativni uticaji na vode mogu nastati samo u slučaju incidentnih/akcidentnih situacija izlivanja štetnih i opasnih tečnosti na zemljište i njihovom infiltracijom u zemljište i vodonosne slojeve. Pažljivim radom, edukacijom, provjerom ovi se uticaji mogu izbjeći pa izgradnja i korištenje projekta neće imati negativan utjecaj na vode.

Mogućnost izlivanja štetnih i opasnih tečnosti biće moguća na lokaciji parkirališta za vozila i mašine, kao i na lokaciji samog projekta tokom kopanja zemljišta za postavljanje STS, samo u slučaju akcidentnih situacija. Obzirom na standarde izgradnje, kao i preduzete tehničke mjere zaštite ne očekuje se uticaj kao ni mogućnost zagađenja vode.

U toku eksploatacije neće doći do zagađenja voda procesima na ovoj lokaciji. Proces na ovoj lokaciji nijesu generatori opasnih i štetnih polutanata čijim ispuštanjem u vode bi došlo do zagađivanja segmenata životne sredine.

Mogućnost uticaja na prekogranično zagađivanje voda kada je ovaj projekat u pitanju ne postoji.

UTICAJ NA KVALITET ZEMLJIŠTA

Tokom izgradnje STS nastaje građevinski otpad, uslijed iskopa zemlje za postavljanje stuba.

Prilikom iskopa, neophodno je iskopani materijal (zemlja, kamen, pijesak..) utovariti u kamione i otpremiti do gradske deponije.

Uticaj projekta na zemljište u vrijeme korištenja se ne očekuje, a negativan uticaj na zemljište moguć je u slučaju akcidentne situacije, uslijed nekontroliranog ispuštanja pogonskih goriva i maziva mašina pri izvođenju građevinskih radova. Pažljivim radom ovaj se negativan uticaj može izbjeći pa izgradnja ne mora ostaviti negativan utjecaj na zemljište. Po završetku radova sve regulisane površine Investitor je u obavezi dovesti u prvobitno stanje.

Takođe, obaveza izvođača radova na izgradnji ovog objekta je da uradi poseban elaborat o uređenju gradilišta i radu na gradilištu.

UTICAJI NA ZDRAVLJE STANOVNIŠTVA I KLIMATSKE USLOVE

Proces za vrijeme svog rada neće imati trenutnog ili trajnog uticaja na zdravlje stanovništva niti na klimatske uslove.

UTICAJI NA NASELJENOST I MIGRACIJU STANOVNIŠTVA

U toku funkcionisanja ovog projekta neće doći do znatnijeg povećanja naseljenosti pa samim tim ni do bitnijeg porasta koncentracije stanovništva. Na samoj lokaciji, u toku izgradnje biće zaposlen određen broj ljudi, pri čemu izvedeni radovi neće imati negativan uticaj na njihovo zdravlje.

UTICAJI NA NIVO BUKE

Iz tehničkog opisa izvođenja projekta može se zaključiti da će u ovoj fazi doći do povećanog nivoa buke koja nastaje usled rada mehanizacije i ručnih alata. Povećani nivo buke se može jedino očekivati u fazi iskopa i tokom pripreme terena za postavljanje stuba.

UTICAJI VIBRACIJA

U toku izvođenja projekta, na lokaciji će biti prisutna pojava vibracija usljed rada građevinskih mašina i kretanja kamiona. Međutim, vibracije su periodičnog karaktera, jer traju dok se obavlja izvođenje projekta, odnosno dok radi građevinska operativa, bez značajnijeg uticaja na okolinu.

UTICAJI JONIZUJUĆEG I NEJONIZUJUĆEG ZRAČENJA

Uticaji jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja nijesu prisutni tokom uobičajenog odvijanja procesa rada STS.

UTICAJI NA NAMJENU I KORIŠĆENJE POVRŠINA

Planirani projekat neće imati uticaja na namjenu i korišćenje ostalih okolnih površina. Proces rada ograničeni su samo na predmetnu lokaciju.

UTICAJI NA KOMUNALNU INFRASTRUKTURU

Objekat se priključuje na elektro mrežu u skladu sa uslovima koje propiše nadležna elektrodistribucija, bez uticaja na životnu sredinu.

UTICAJI NA EKOSISTEME I GEOLOGIJU

Na predmetnoj lokaciji nema zaštićenih vrsta flore i faune. Na predmetnoj lokaciji neće doći do gubitka paleontoloških, geoloških i geomorfoloških osobina.

UTICAJI NA ZAŠTIĆENA PRIRODNA I KULTURNA DOBRA I NJIHOVU OKOLINU

U ovoj zoni nema zaštićenih prirodnih i kulturnih dobara, tako da realizacija objekta neće imati uticaja na njih i njihovu okolinu.

UTICAJI NA KARAKTERISTIKE PEJZAŽA

Prilikom izvođenja projekta doći će do vidnog uticaja na karakteristike pejzaža zone u kojoj se nalazi lokacija planiranog projekta. Međutim, uticaj je periodičnog karaktera, jer traje dok se obavlja izvođenje projekta. Obaveza izvođača radova na izgradnji ovog objekta je da uradi

poseban elaborat o uređenju gradilišta i radu na gradilištu. Po završetku radova sve regulisane površine Investitor je u obavezi dovesti u prvobitno stanje.

- a) veličina i prostori obuhvat uticaja projekta (kao što su geografsko područje i broj stanovnika na koje će projekat vjerovatno uticati)

Imajući u vidu namjenu objekta, uticaji koje će imati su ograničeni na uži dio predmetne lokacije i uglavnom se javljaju privremeno, u periodu izvođenja radova.

Izgradnjom i funkcionisanjem neće doći do promjene u broju i strukturi stanovništva na području STS i njene uže okoline, pošto u toku funkcionisanja objekata nije predviđeno stalno prisustvo zaposlenih osoba, dok u toku izgradnje biće prisutni izvršiocima do završetka predviđenih radova.

Pošto se ne radi o velikom zahvatu, broj zaposlenih koji će obavljati poslove realizacije projekta (koji su privremenog karaktera), neće promijeniti broj i strukturu stanovništva, što bi moglo značajnije uticati na kvalitet životne sredine na razmatranom prostoru.

Procjena je da izdvojene količine zagađujućih materija u toku fazne realizacije projekta, koje su privremenog karaktera ne mogu izazvati veći negativan uticaj na kvalitet vazduha lokaciji objekta i njenom okruženju, a samim tim ni na okolno stanovništvo.

Kako je već rečeno, pri radu građevinskih mašina proizvodi se određeni nivo buke pri realizaciji projekta sve mašine ne rade u isto vrijeme, a većina njih pri radu je u pokretu i udaljena je jedna od druge, tako da uglavnom buka u određenom trenutku potiče od jednog izvora.

- b) priroda uticaja (nivo i koncentracija emisija zagađujućih materija u vazduhu, površinskim i podzemnim vodama, zemljištu, gubitak i oštećenje biljnih i životinjskih vrsta i njihovih staništa, gubitak zemljišta i drugo)

S obzirom na način uklanjanja otpada pri izgradnji predmetnog objekata, nije za očekivati pojavu zagađenja u toku njihove eksploatacije.

Iz opisanog postupka izvođenja objekata, može se sagledati da materijali koji se koriste nisu materije koje su opasne. U toku eksploatacije objekta ne postoji mogućnost oslobađanja štetnih nus produkata. Emisije gasova iz motora mehanizacije prilikom realizacije će biti, ali ne u tim koncentracijama da se izazove značajno širenje neprijatnih mirisa u okolinu.

Na lokaciji objekta i njenom okruženju nije evidentirano prisustvo rijetkih, prorijedeđenih, endemičnih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, pa se može konstatovati da uticaj izgradnje i eksploatacije objekata na floru i faunu koja se nalazi u okruženju lokacije neće biti značajan.

Ne može se govoriti o gubitku i oštećenju geoloških, paleontoloških i geomorfoloških osobina terena, jer na lokaciji nema nalazišta mineralnih sirovina.

- b) Prekogranična priroda uticaja

S obzirom na vrstu djelatnosti, kapacitet, namjenu i na lokaciju može se konstatovati da prilikom izgradnje predmetnog projekta ne može doći do zagađivanja voda, zemljišta i vazduha preko dozvoljenih vrijednosti i u takvom obimu da bi se posljedice mogle osjetiti i u nekim susjednim državama. U toku eksploatacije, postoji mogućnost zagađenja voda i zemljišta u slučaju akcidenta i više sile, no s obzirom na projektovane sisteme zaštite ta mogućnost je svedena na minimum. Mogućnost za prekogranični uticaj faktički ne postoji.

c) Jačina i složenost uticaja

U ovom dijelu može se govoriti o stvaranju buke. Buka će se pojavljivati naročito pri izvođenju objekta, a zvučni efekti su privremenog karaktera. Najveći izvor buke u ovoj oblasti predstavlja drumski saobraćaj. On ima direktan zvučni uticaj na objekte koji se naslanjaju u široj okolini na saobraćajnice sa kojima će biti povezani i predmetni objekat. Sa sigurnošću, može se konstatovati da je obim uticaja predmetnog projekta na okolinu mali. Samim tim ne može se govoriti ni o nekom složenom uticaju.

d) Vjerovatnoća uticaja

Vjerovatnoća pominjanih štetnih uticaja predmetnog projekta na životnu sredinu je mala. U fazi eksploatacije neće doći do emisije nikakvog štetnih materija koje bi djelovalo štetno po korisnike i okolno stanovništvo u širem području. Uzimajući u obzir tehnološki postupak i ugrađenu opremu prilikom obavljanja navedene djelatnosti neće doći do stvaranja otpadnih materija u količinama koje bi uticale negativno na kvalitet zemljišta, voda, vazduha, biljni i životinjski svijet, ovo sve pod uslovom da se sprovedu u potpunosti projektovane mjere koje se odnose na postupanje sa komunalnim otpadom.

e) Očekivani nastanak, trajanje, učestalosti i vjerovatnoća ponavljanja uticaja

Na osnovu svega izloženog može se donijeti jedna generalna konstatacija, a to je da predmetni projekat neće značajno promijeniti postojeće stanje životne sredine na datoj lokaciji, ni u njenom širem okruženju. S obzirom da smo konstatovali mali obim uticaja na životnu sredinu, jasno je da nema učestalosti niti vjerovatnoće ponavljanja tog uticaja.

f) Kumulativni uticaj sa uticajima drugih postojećih i/ili odobrenih projekata

Područje u kojem će se obavljati navedena djelatnost predmetnog objekta, pripada ruralnoj oblasti opštine Rožaje, i u blizini je mljekare i sirare. Međutim, ne očekuje se bilo kakav uticaj na postojeće objekte.

h) Mogućnost efektivnog smanjivanja uticaja

Obzirom na prethodno navedeno negativni uticaji pri realizaciji ovog projekta su u manjem obimu mogući samo tokom izvođenja radova. Predviđeno je i da se okolina predmetnih objekata, kao i sami objekti prskaju pomoću prskalica što će uticati na smanjenje koncentracije prašine u vazduhu.

Djelatnost predmetnog objekta je takva da u procesu njegove eksploatacije ne dolazi do stvaranja komunalnog otpada. Opsluživanje i rad predmetnog objekta i sadržaja ne zahtijeva stalno prisustvo ljudstva. Komunalni otpad u toku izvođenja radova će se kontrolisano sakupljati u kontejnerima i redovno odvoziti od strane JKP Rožaje na predviđenu deponiju.

OPIS MJERA PREDVIĐENIH U CILJU SPRJEČAVANJA, SMANJENJA ILI OTKLANJANJA ZNAČAJNOG ŠTETNOG UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

Prilikom funkcionisanja STS 10/0,4 kV, u cilju obezbjeđivanja optimalnog rada, zaštite životne sredine i zdravlja ljudi od eventualnog štetnog uticaja ovog zahvata, neophodno je sprovesti mjere u cilju sprečavanja ili eliminisanja mogućeg zagađenja.

Cilj utvrđivanja mjera za manjenje ili sprečavanje zagađenja jeste da se ispituju eventualne mogućnosti eliminacije zagađenja ili redukcije utvrđenih uticaja.

Zaštita životne sredine podrazumijeva trajnu zaštitu vrijednih prirodnih i stvorenih vrijednosti u cilju održavanja i poboljšanja kvaliteta sredine, na lokaciji i u njenoj široj okolini.

Uslove za zaštitu životne sredine treba ispuniti na tri nivoa:

- u fazi projektovanja
- u fazi izgradnje i
- u fazi korišćenja.

Obzirom da se ova dokumentacija odnosi na izgradnju STS 10/0,4 kV to se može konstatovati da su pripremljenom dokumentacijom planirane brojne mjere koje imaju za cilj zaštitu životne sredine.

Pri izradi Elaborata nisu uočene opasnosti koje se mogu pojaviti kod ovog vida objekata, no svakako smatramo da je obavezno preduzeti odgovarajuće mjere zaštite na radu, zaštite životne sredine i zaštite od požara.

Mjere koje se preduzimaju u cilju sprečavanja, smanjenja ili otklanjanja značajnih štetnih uticaja na sve segmente životne sredine, u toku izvođenja projekta, u redovnim uslovima funkcionisanja i u slučaju mogućih havarija su:

a) mjere predviđene zakonom i drugim propisima, normativima i standardima i rokovi za njihovo sprovođenje;

Mjere zaštite predviđene tehničkom dokumentacijom

Mjere zaštite životne sredine predviđene tehničkom dokumentacijom proizilaze iz zakonski normi koje je neophodno ispoštovati pri izgradnji objekta:

- Obzirom na značaj objekta, kako u pogledu njegove sigurnosti, tako i u pogledu zaštite ljudi i imovine, prilikom projektovanja i izgradnje, potrebno je pridržavati se svih važećih zakona i propisa koji regulišu predmetnu problematiku.
- Ispoštovati svu regulativu (domaću i evropsku) koja je vezana za granične vrijednosti intenziteta određenih faktora.
- Obezbijediti određeni nadzor prilikom izvođenja radova radi kontrole sprovođenja propisanih mjera zaštite od strane stručnog kadra za sve faze.
- Obezbijediti instrumente, u okviru ugovorne dokumentacije koju formiraju Investitor i izvođač, o neophodnosti poštovanja i sprovođenja propisanih mjera zaštite.

Pored navedenog, neophodno je i sledeće:

- Izvođač radova je obavezan da uradi poseban elaborat o uređenju gradilišta i rada na gradilištu sa naznačenim mjerama zaštite na radu, po važećim propisima i standardima.
- Prije početka izvođenja, izvođač je obavezan da se upozna sa geološkim i hidrogeološkim karakteristikama terena.
- U cilju ispunjenja potrebne stabilnosti i funkcionalnosti konstrukcije, ista treba biti izabrana prema propisima za ovakvu vrstu objekta.
- Neophodno je izvršiti pravilan izbor kompletne opreme, prema tehnološkim zahtjevima, uz neophodno priloženu atestnu dokumentaciju.

Ekološko uređenje gradilišta

Neophodno je preduzeti sledeće mjere zaštite životne sredine tokom izvođenja radova na objektu:

- uspostaviti adekvatnu organizaciju izvođenja radova,
- koristiti savremeniju mehanizaciju i održavati mašinski park u ispravnom stanju,
- strogo kontrolisati manipulisanje naftom i naftnim derivatima uz maksimalne mjere zaštite,
- kontrolisati podizanje prašine na gradilištu,
- uspostaviti adekvatno upravljanje otpadom nastalim tokom izvođenja radova,
- konsolidovati zemljište (biološki i mehanički) na kome su obavljani građevinski radovi,
- redovno uklanjati otpad sa gradilišta uz formiranje potrebne dokumentacije.

Dobar izbor lokacije, sadržaja i organizacije gradilišta jedan su od prvih koraka koji mogu smanjiti ili u potpunosti ukloniti mnoge neželjene pojave prilikom izvođenja radova, kako sa aspekta želja i mogućnosti izvođača, tako i sa aspekta zaštite životne sredine.

Potreba za ekološkim uređenjem gradilišta javila se iz činjenice da se nakon završetka radova i početka eksploatacije objekta često ova mjesta ostavljaju neuređena, tj. ne vrši se njihovo vraćanje u prvobitno stanje pa ona ostaju ne samo veoma ružne tačke u prostoru, već postaju i mjesta za nastanak stihijskih deponija.

Na predmetnoj lokaciji izvođač će takođe izvršiti sve aktivnosti u smislu pravilnog lociranja objekta kontejnerskog tipa:

- kontejnera za tehničko osoblje,
- kontejnera za radnike,
- kontejnera za skladištenje materijala i alata,
- kao i parking prostora za mehanizaciju i vozila.

Mnoge pojave koje se dešavaju na predmetnoj lokaciji kao što su npr. odlaganje otpadnog i drugog materijala, različiti incidentni slučajevi i sl. mogu biti ne samo lokalnog karaktera, već mogu imati posledice na okolnu životnu sredinu. Da bi se navedeni i drugi događaji izbjegli neophodno je da se vodi računa o ekološkom uređenju gradilišta. Obezbediće se i posebna posuda za odlaganje komunalnog otpada

a) mjere koje se preduzimaju u slučaju udesa ili velikih nesreća;

Mjere zaštite od požara

Stepen otpornosti objekta na požar određuje se u skladu sa standardima i prikazuje se u Elaboratu zaštite od požara. Lokalne saobraćajnice i pristupne saobraćajnice omogućavaju nesmetan pristup službi zaštite do objekta. Podloga protivpožarnog puta je ojačana u skladu sa opterećenjem požarnih vozila i obilježena je na odgovarajući način. Obezbijedena je telefonska veza sa nadležnom službom zaštite. Ove i druge predviđene mjere zaštite od požara detaljno se obrađuju u elaboratu zaštite od požara na čiji se tekst izdaje dokument saglasnosti nadležnog organa. U prethodnim poglavljima razmatrane su mogućnosti direktnih uticaja i utvrđeno je da se neće promijeniti niti pogoršati stanje životne sredine na pomenutoj lokaciji. Što se tiče indirektnih uticaja važno je još jednom napomenuti da je predmetni objekat saobraćajno dobro povezan, te ne može doći do negativnih posljedica na saobraćaj. U cilju sprječavanja drugih indirektnih uticaja na prostoru izvođenja i funkcionisanja predmetnog objekta preduzeto je sledeće:

Za izgradnju izabrati materijal koji bi trebalo da omogući kvalitetnu izolaciju objekta. Preduzeti mjere da ne dođe do eventualne nestabilnosti objekta, izabran je pravilan položaj i dimenzije, kao i materijal od kojih je izrađen. Predvidjeti zaštitu zaposlenih prilikom izvođenja radova.

Mjere koje se preduzimaju kako bi se preventivno djelovalo na zaštitu okoline, kada je u pitanju pojava požara su sljedeće

- Izraditi procjenu ugroženosti od požara,
- Osigurati PP sredstva prema elaboratu i ostale mjere predviđene elaboratom i procjenom.

Mjere u slučaju akcidenta

Nosilac projekta je dužan da protivpožarnu opremu održava u ispravnom stanju i da zaposlene upozna sa njihovim korišćenjem. U slučaju akcidentnih situacija, obaveza je Nosioca projekta da izvrši sanaciju i remedijaciju terena i dovede ga u prvobitno stanje.

Mjere zaštite od prosipanja goriva i ulja

Mjere zaštite životne sredine u toku akcidenta - prosipanja goriva i ulja pri izgradnji i eksploatacije objekta, takođe obuhvataju sve mjere koje je neophodno preduzeti da se akcident ne desi, kao i preduzimanje mjera kako bi se uticaji u toku akcidenta ublažio.

c) planovi i tehnička rješenja zaštite životne sredine (reciklaža, tretman i dispozicija otpadnih materija, rekultivacija, sanacija i drugo);

Prema definiciji, tehničke mjere zaštite životne sredine obuhvataju sve mjere koje su neophodne za dovođenje kvantitativnih negativnih uticaja u dozvoljene granice, kao i preduzimanje mjera kako bi se određeni uticaji u procesu rekonstrukcije i eksploatacije doveli do minimuma. Tehničke mjere zaštite se mogu podijeliti prema izdvojenom značajnom uticaju na koji se odnose.

Upravljanje otpadom

U toku izvođenja radova javlja se otpad u vidu razbijenog betona, iskopane zemlje, hidroizolacije i sl. Po završetku radova sav otpadni materijal biće uklonjen sa gradilišta ili zatrpan na za to predviđene deponije. Sakupljanje i odlaganje otpadnog materijala izvođač će vršiti poštujući lokalnu proceduru (zaključivanjem ugovora o periodičnom odvoženju

sakupljenog otpada i formiranjem prateće dokumentacije) i po završetku radova će ukloniti sve svoje objekte, opremu i dovesti gradilište u prvobitno stanje.

Glavni izvori otpadnih materijala sa gradilišta su:

- čvrst komunalni otpad sa gradilišta,
- višak materijala za ugrađivanje,
- otpadne vode sa baznih gradilišta i otpadne vode sa prostora namijenjenog za pranje mašina, opreme i zamjenu ulja.

Da bi spriječili nekontrolisano nakupljanje i raznošenje otpadnih materijala biće preduzete sledeće mjere:

- za odlaganje komunalnog otpada sa gradilišta obezbijediti neophodan broj kanti i kontejnera koji će se prazniti prema potrebnoj dinamici;
- ukoliko postoji potreba da se neki materijal koji se kasnije ugrađuje privremeno odloži,
- to odlaganje treba vršiti unutar prostora baznog gradilišta koje je određeno za privremeno deponovanje ili u neposrednoj blizini gradilišta;
- izvođač će osmisлити i sprovesti sistem za prikupljanje i smještaj otpadnih voda i ulja sa prostora namijenjenog za pranje mašina i zamenu ulja unutar baze gradilišta; pranje mašina i zamjena ulja je zabranjena van propisanog prostora; ambalaža od ulja i drugih derivata nafte se sakuplja i odnosi na propisana mjesta za skupljanje čvrstog otpada.

NAPOMENA 1: Svaka osoba (zaposleni ili treće lice) koja je prisutna na lokaciji objekta, ukoliko primjeti prekomjerno nagomilavanje, rasipanje, curenje, prosipanje i drugo neadekvatno postupanje sa otpadom, dužno je da o tome obavijesti odgovorno lice.

NAPOMENA 2: Svi prisutni (zaposleni i treća lica) na lokaciji objekta su dužni da se pridržavaju ovog uputstva. Za sva pitanja, predloge i žalbe iz oblasti zaštite životne sredine može se kontaktirati odgovorno lice.

Upravljanje otpadom sprovodi se na način kojim se ne stvara negativan uticaj na životnu sredinu i zdravlje ljudi, a naročito:

- na vodu, vazduh, zemljište, biljke i životinje;
- u pogledu buke i mirisa;
- na područja od posebnog interesa (zaštićena prirodna i kulturna dobra).

Otpad se klasifikuje po:

- grupama i podgrupama, u skladu sa porijeklom otpada;
- vrstama, u zavisnosti od opasnih svojstava.

Otpad se razvrstava u grupe i podgrupe u zavisnosti od djelatnosti u okviru koje je proizveden, odnosno od načina nastanka. Vrste otpada, u zavisnosti od opasnih svojstava, su opasni i neopasni otpad, a u pogledu odlaganja i inertni otpad. Klasifikacija otpada, katalog otpada, postupci obrade otpada, odnosno prerade i odstranjivanja utvrđuju se propisom organa državne uprave nadležnog za poslove životne sredine - Ministarstvo. U katalogu otpada pod tačkom 17 spada Građevinski otpad i otpad nastao rušenjem (uključujući i iskopanu zemlju sa kontaminiranih lokacija) sa šiframa.

Upravljanje otpadom vrši se na način da se:

- najmanje 50% ukupne mase prikupljenog otpadnog materijala, kao što su papir, metal, plastika i staklo iz domaćinstava i drugih izvora pripremi za ponovnu upotrebu i recikliranje;
- najmanje 70% neopasnog građevinskog otpada pripremi za ponovnu upotrebu i recikliranje i druge načine prerade, kao što je korišćenje za zamjenu drugih materijala u postupku zatrpavanja isključujući materijale iz prirode.

Investitor izgradnje, rekonstrukcije i uklanjanja objekta čija je zapremina zajedno sa zemljanim iskopom veća od 2 000 m³ dužan je da sačini plan upravljanja građevinskim otpadom. Ako građevinski otpad sadrži ili je izložen opasnim materijama, investitor izgradnje, rekonstrukcije i uklanjanja objekta je dužan da sačini plan upravljanja građevinskim otpadom, bez obzira na zapreminu objekta. Investitor je dužan da planom upravljanja građevinskim otpadom utvrdi mjere kojima se obezbjeđuje recikliranje najmanje 70% mase iz građevinskog otpada, isključujući riječne nanose i drugi prirodni materijal iz zemljanog iskopa.

Postupanje sa građevinskim otpadom, način i postupak prerade građevinskog otpada, uslovi i način odlaganja cement azbestnog građevinskog otpada, kao i uslovi koje treba da ispunjava postrojenje za preradu građevinskog otpada utvrđuju se propisom Ministarstva.

Mjere zaštite flore i faune

- U cilju zaštite okolne faune i njenog što manjeg uznemiravanja koristiti tehnički ispravnu građevinsku mehanizaciju sa što manjim stepenom emisije štetnih produkata sagorijevanja, buke i vibracija.

Mjere zaštite od jonizujućeg zračenja

Radi zaštite od nejonizujućih zračenja, u skladu sa Zakonom o zaštiti od nejonizujućih zračenja („Sl. list CG“, br. 35/13), sprovode se sljedeće mjere:

- određivanje granica izloženosti nejonizujućim zračenjima ljudi i profesionalno izloženih lica i kontrola izloženosti;
- uklanjanje ili smanjenje rizika, zbog izloženosti nejonizujućim zračenjima, na minimum;
- proračun, procjena, prva i periodična mjerenja nivoa zračenja u okolini izvora nejonizujućih zračenja;
- vremensko ograničavanje izloženosti ljudi nejonizujućem zračenju;
- označavanje izvora nejonizujućih zračenja i prostora u kojima su smješteni;
- korišćenje sredstava i opreme lične zaštite pri radu sa izvorima nejonizujućih zračenja;
- određivanje uslova za korišćenje izvora nejonizujućih zračenja;
- provjera osposobljenosti i stručno osposobljavanje profesionalno izloženih lica i lica odgovornih za sprovođenje mjera zaštite od nejonizujućih zračenja;
- utvrđivanje i praćenje zdravlja lica koja su profesionalno izložena nejonizujućem zračenju;
- obezbjeđenje tehničkih, finansijskih i drugih uslova za sprovođenje mjera zaštite od nejonizujućih zračenja;
- vođenje evidencije o izvorima nejonizujućih zračenja i o izloženosti lica koja rade sa izvorima nejonizujućih zračenja;
- kontrola nad izvorima nejonizujućih zračenja i primjenom mjera zaštite;

informisanje stanovništva o sprovedenim mjerama zaštite i stepenu izloženosti nejonizujućih zračenja.

Sanacija okoline

Po završetku radova, cjelokupni korišćeni pojas gradilišta urediti i dovesti u prvobitno ispravno stanje, višak materijala vratiti u skladište, a otpadni materijal s gradilišta odvesti na odgovarajuću deponiju.

Kolovozne i pješačke površine popraviti, a travnate površine isplanirati i zasijati travom, te očistiti kolovozne kanale. Pri izvođenju radova, sve predviđene iskope u blizini postojećih instalacija treba izvršiti ručno, pazeći da se ne oštete već postojeće instalacije i da se što manje ošteti korijenje.

d) druge mjere koje mogu uticati na sprječavanje ili smanjenje štetnih uticaja na životnu sredinu.

Nijesu planirane druge mjere koje mogu uticati na sprječavanje ili smanjenje štetnih uticaja na životnu sredinu.

PROGRAM PRAĆENJA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

Monitoring parametara životne sredine u ovom slučaju nije potreban, obzirom da je pokazano da predmetni projekat neće imati uticaja na segmente koji mogu biti primijećeni (bilo subjektivno, bilo objektivno), kao što su uticaj na vode, nivo buke, koncentracija zagađujućih materija u atmosferi, zagađenje zemljišta, i slično.

NETEHNIČKI REZIME INFORMACIJA

Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Opštine Rožaje sproveo je postupak uticaja planiranog projekta na životnu sredinu u skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list CG” br. 75/18).

Nosilac projekta je Sekretarijatu podnio zahtjev za odlučivanje o potrebi izrade Elaborata za procjenu uticaja na životnu sredinu.

Na bazi podnešenog zahtjeva Sekretarijat je donio Rješenje br. UPI 06-322/22-83/3 od 21.03.2022. godine,, kojim se utvrđuje da je potrebna izrada Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Stubna trafostanica STS 10/0.4kV “Kamenuša” je predviđena na katastarskoj parceli broj 149 KO Seošnica, Opština Rožaje.

Lokacija je urađena u skladu sa UT uslovima Sekretarijata za uređenje prostora i zaštitu životne sredine, Opština Rožaje, broj: 06-332-/20-151/1, od 27.05.2020. godine., sa uslovima za izradu tehničke dokumentacije od strane CEDIS pod brojem 30-20-03-2667 dana 12.08.2020. i Projektnom zadatku dobijenog od strane Investitora.

Pri odabiru lokacije prvenstveno je vođeno računa da se nalazi u povoljnom položaju u odnosu na pripadajući konzum I da postoji mogućnost što jednostavnijeg transporta i montaže i kasnijeg održavanja STS odgovarajućom mehanizacijom. Takođe je vođeno računa o povoljnom izvođenju uzemljenja STS, kao i rješenju imovinskih odnosa.

Stubna trafostanica je predviđena za postavljenje u tački sa centralnim kolcem 7430967.9721, 4746386.5713.

Kako je naprijed navedeno uklapanje stubne trafostanice u NN mrežu je predviđeno njenim postavljenjem na novoj lokaciji, u tački sa centralnim kolcem 7430967.9721, 4746386.5713, sa priključnim 10 kV nadzemnim vodom. Sa STS “SREĐANE” dalekovodom 10kV za koji je urađen glavni projekat od strane firme IVkon doo Nikšić predviđa se priključenje STS 10/0.4 KV “KAMENUŠA”

Lokacija objekta je adekvatno uključena u saobraćaj pristupnim saobraćajnicama.

Osnovni tehnički podaci o trafostanici

-Tip trafostanice:	Stubna, STS 10/0,4kV, 250 kVA,
-Položaj trafostanice u 10 kV mreži:	Krajna
-Nazivni napon transformacije:	10□x2,5□0,4kV
-Snaga transformatora:	250 kVA
-Niskonaponski razvod:	Vazdušni ili kablovski
-Stub-nosač trafostanice:	tipski armirano betonski stub 11/1500 za STS
-Temelj stuba STS:	betonski (minimalni kvalitet betona MB30)- prefabrikovani ili liveni na licu mjesta, za nosivost tla > 2 daN/cm ²
-Priključak 10kV voda na trafostanicu: rastavljača sa SN	Preko katodnih odvodnika prenapona, linijskog

- osiguračima, i na 10 kV izolatore transformatora snage.
- Razvod 0,4 kV: Preko niskonaponskog prekidača i četiri grupe visokoučinskih osigurača.
- Zaštita transformatora: a) Zaštita od kratkog spoja I preopterećenja vrši se pomoću sredjenaponskih visokoučinskih osigurača.
b) Zaštita od preopterećenja pomoću termostata, ili kontaktnog termometra, djelovanjem na niskonaponski okidač prekidača.
c) Od atmosferskih prenapona pomoću odvodnika prenapona na 10 kA, 0,5 kV.
d) Od kratkog spoja na NN trafo prekidaču.
- Zaštita NN izvoda: a) Od kratkih spojeva i preopterećenja pomoću visokoučinskih niskonaponskih osigurača,
b) Od atmosferskih prenapona pomoću odvodnika prenapona 10 kA, 0,5 kV.
- Predviđena mjerenja: Struja
Napon
El. Energija: U ormaru je predviđeno mjesto za montažu poluindirektnog brojila za mjerenje utrošene električne energije.
- Osvjetljenje NN ormara: Sijalica sa užarenom niti 230V, 40W sa prekidačem u NN ormaru.
- Uzemljenje: Odvojeno radno i zaštitno uzemljenje. U napojnoj TS 35/10 "Rožaje", koja radi sa izolovanom neutralnom tačkom, struja zemljospoja na 10 kV strani je 39.1A, a vrijeme djelovanja zemljospojne zaštite je 0,5 s

Uticaji projekta

Veličina i prostori obuhvat uticaja projekta

Imajući u vidu namjenu objekta, uticaji koje će imati su ograničeni na uži dio predmetne lokacije i uglavnom se javljaju privremeno, u periodu izvođenja radova.

Izgradnjom i funkcionisanjem neće doći do promjene u broju i strukturi stanovništva na području STS i njene uže okoline, pošto u toku funkcionisanja objekata nije predviđeno stalno prisustvo zaposlenih osoba, dok u toku izgradnje biće prisutni izvršiocu do završetka predviđenih radova.

Pošto se ne radi o velikom zahvatu, broj zaposlenih koji će obavljati poslove realizacije projekta (koji su privremenog karaktera), neće promijeniti broj i strukturu stanovništva, što bi moglo značajnije uticati na kvalitet životne sredine na razmatranom prostoru.

Procjena je da izdvojene količine zagađujućih materija u toku fazne realizacije projekta, koje su privremenog karaktera ne mogu izazvati veći negativan uticaj na kvalitet vazduha lokaciji objekta i njenom okruženju, a samim tim ni na okolno stanovništvo.

Kako je već rečeno, pri radu građevinskih mašina proizvodi se određeni nivo buke pri realizaciji projekta sve mašine ne rade u isto vrijeme, a većina njih pri radu je u pokretu i

udaljena je jedna od druge, tako da uglavnom buka u određenom trenutku potiče od jednog izvora.

Priroda uticaja

S obzirom na način uklanjanja otpada pri izgradnji predmetnog objekata, nije za očekivati pojavu zagađenja u toku njihove eksploatacije.

Iz opisanog postupka izvođenja objekata, može se sagledati da materijali koji se koriste nisu materije koje su opasne. U toku eksploatacije objekta ne postoji mogućnost oslobađanja štetnih nus produkata. Emisije gasova iz motora mehanizacije prilikom realizacije će biti, ali ne u tim koncentracijama da se izazove značajno širenje neprijatnih mirisa u okolinu.

Na lokaciji objekta i njenom okruženju nije evidentirano prisustvo rijetkih, prorijedeđenih, endemičnih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, pa se može konstatovati da uticaj izgradnje i eksploatacije objekata na floru i faunu koja se nalazi u okruženju lokacije neće biti značajan.

Ne može se govoriti o gubitku i oštećenju geoloških, paleontoloških i geomorfoloških osobina terena, jer na lokaciji nema nalazišta mineralnih sirovina.

Prekogranična priroda uticaja

S obzirom na vrstu djelatnosti, kapacitet, namjenu i na lokaciju može se konstatovati da prilikom izgradnje predmetnog projekta ne može doći do zagađivanja voda, zemljišta i vazduha preko dozvoljenih vrijednosti i u takvom obimu da bi se posljedice mogle osjetiti i u nekim susjednim državama. U toku eksploatacije, postoji mogućnost zagađenja voda i zemljišta u slučaju akcidenta i više sile, no s obzirom na projektovane sisteme zaštite ta mogućnost je svedena na minimum. Mogućnost za prekogranični uticaj faktički ne postoji.

Jačina i složenost uticaja

U ovom dijelu može se govoriti o stvaranju buke. Buka će se pojavljivati naročito pri izvođenju objekta, a zvučni efekti su privremenog karaktera. Najveći izvor buke u ovoj oblasti predstavlja drumski saobraćaj. On ima direktan zvučni uticaj na objekte koji se naslanjaju u široj okolini na saobraćajnice sa kojima će biti povezani i predmetni objekat. Sa sigurnošću, može se konstatovati da je obim uticaja predmetnog projekta na okolinu mali. Samim tim ne može se govoriti ni o nekom složenom uticaju.

Vjerovatnoća uticaja

Vjerovatnoća pominjanih štetnih uticaja predmetnog projekta na životnu sredinu je mala. U fazi eksploatacije neće doći do emisije nikakvog štetnih materija koje bi djelovalo štetno po korisnike i okolno stanovništvo u širem području. Uzimajući u obzir tehnološki postupak i ugrađenu opremu prilikom obavljanja navedene djelatnosti neće doći do stvaranja otpadnih materija u količinama koje bi uticale negativno na kvalitet zemljišta, voda, vazduha, biljni i životinjski svijet, ovo sve pod uslovom da se sprovedu u potpunosti projektovane mjere koje se odnose na postupanje sa komunalnim otpadom.

Očekivani nastanak, trajanje, učestalosti i vjerovatnoća ponavljanja uticaja

Na osnovu svega izloženog može se donijeti jedna generalna konstatacija, a to je da predmetni projekat neće značajno promijeniti postojeće stanje životne sredine na datoj

lokaciji, ni u njenom širem okruženju. S obzirom da smo konstatovali mali obim uticaja na životnu sredinu, jasno je da nema učestalosti niti vjerovatnoće ponavljanja tog uticaja.

Kumulativni uticaj sa uticajima drugih postojećih i/ili odobrenih projekata

Područje u kojem će se obavljati navedena djelatnost predmetnog objekta, pripada ruralnoj oblasti opštine Rožaje, i u blizini je mljekare i sirare. Međutim, ne očekuje se bilo kakav uticaj na postojeće objekte.

Mogućnost efektivnog smanjivanja uticaja

Obzirom na prethodno navedeno negativni uticaji pri realizaciji ovog projekta su u manjem obimu mogući samo tokom izvođenja radova. Predviđeno je i da se okolina predmetnih objekata, kao i sami objekti prskaju pomoću prskalica što će uticati na smanjenje koncentracije prašine u vazduhu.

Djelatnost predmetnog objekta je takva da u procesu njegove eksploatacije ne dolazi do stvaranja komunalnog otpada. Opsluživanje i rad predmetog objekta i sadržaja ne zahtijeva stalno prisustvo ljudstva. Komunalni otpad u toku izvođenja radova će se kontrolisano sakupljati u kontejnerima i redovno odvoziti od strane JKP Rožaje na predviđenu deponiju.

Program praćenja uticaja na životnu sredinu

Monitoring parametara životne sredine u ovom slučaju nije potreban, obzirom da je pokazano da predmetni projekat neće imati uticaja na segmente koji mogu biti primijećeni (bilo subjektivno, bilo objektivno), kao što su uticaj na vode, nivo buke, koncentracija zagađujućih materija u atmosferi, zagađenje zemljišta, i slično.

PODACI O MOGUĆIM TEŠKOĆAMA

Prilikom prikupljanja, obrade i klasifikacije podataka potrebnih za izradu Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za objekat STS koji se nalazi na lokaciji KP 149 KO Seošnica, opština Rožaje, Obradivač se nije susreo sa nedostacima stručnih znanja, značajnih za nesmetan i siguran rad.

Ipak, postojale su određene poteškoće u smislu što ne postoje konkretni podaci za posmatrano područje, koji se odnose na oblast životne sredine. Stoga je Obradivač koristio dostupne i raspoložive podatke koji se odnose na životnu sredinu šireg prostora.

Cijeneći namjenu objekta, i njegov rad, a obzirom da ovaj tip objekata nije novog karaktera, sve stručne (tehnološke) podloge u cilju zaštite životne sredine već su postojale, pa je Obradivač smatrao da nije neophodno vršiti posebna istraživanja na samoj lokaciji, i zato su preuzeti postojeći i raspoloživi podaci o svim potrebnim parametrima.

U izradi urbanističke i tehničke dokumentacije, kao i ovog Elaborata primjenjeni su svi relevantni standardi, tehnički i zakonski propisi i uslovi za lokaciju i izgradnju od strane nadležnih subjekata.

REZULTATI SPROVEDENIH POSTUPAKA

Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Opštine Rožaje sproveo je postupak uticaja planiranog projekta na životnu sredinu u skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list CG” br. 75/18).

Nosilac projekta je Sekretarijatu podnio zahtjev za odlučivanje o potrebi izrade Elaborata za procjenu uticaja na životnu sredinu.

Na bazi podnešenog zahtjeva Sekretarijat je donio Rješenje br. UPI 06-322/22-83/3 od 21.03.2022. godine, kojim se utvrđuje da je potrebna izrada Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Rješenje je dato u prilogu.

DODATNE INFORMACIJE

Nije bilo potrebe za dodatnim informacijama i karakteristikama projekta za određivanje obima i sadržaja elaborata, pošto je Elaborat obuhvatio sve segmente predviđene Pravilnikom o bližoj sadržini elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl. list CG” br. 19/19).

IZVORI PODATAKA

- Glavni projekat DV 10 kV STS "SREĐANE" – STS "KAMENUŠA" IVkon doo, NIKŠIĆ
- Strateški plan razvoja opštine Rožaje za period 2014 – 2020
- PUP opštine Rožaje
- Urbanističko tehnički uslovi za STS 10/0.4 kV "Kamenuša" 250 kVA sa priključnim dalekovodom 10kV, Opština Rožaje

III PRILOZI

Registarski broj:	50837567
PIB/Matični broj:	03195694
Broj promjene:	2
Puni naziv:	"KAMENUŠA" DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU ZA PROIZVODNJU, PROMET I USLUGE - ROŽAJE
Skraćeni naziv:	KAMENUŠA
Oblik organizovanja:	DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
Šifra djelatnosti:	1051
Naziv djelatnosti:	Prerada mlijeka i proizvodnja sireva
Adresa sjedišta:	SREĐANI BB
Mjesto sjedišta:	ROŽAJE
Adresa prijema službene pošte:	SREĐANI BB
Mjesto prijema službene pošte:	ROŽAJE
Ukupan kapital:	1 €
Datum osnivanja:	30.05.2018
Datum promjene:	06.12.2021
Web adresa:	
Email adresa:	kamenuša.mjekara@outlook.com
Telefon:	+38268600191

Podaci o registraciji firme (Preuzeto sa sajta CRPS)

Na osnovu člana 3 stav 1 tačka 7 i 9, i člana 5 odluke o izgradnji lokalnih objekata od opšteg interesa („Sl.list CG-opštinski propisi“, br. 31/14) i člana 77 a u vezi sa članom 81 Statuta Opštine Rožaje („Sl. list CG – opštinski propisi“ br. 38/18), Predsjednik opštine Rožaje, dana 18.12. 2019. god., **donosi**

ODLUKU

o utvrđivanju lokacije sa elementima urbanističko-tehničkih uslova za izgradnju trafostanice na katastarskoj parceli br. 149 KO Seošnica, opština Rožaje

Član 1

Lokacija za izgradnju lokalnog objekta od opšteg interesa trafostanice određuje se na kat. parceli br. 149 KO Seošnica, a u svemu prema skici plana lokacije koja je sastavni dio ove odluke.

Član 2

Ova odluka predstavlja osnov za izradu glavnog projekta i izdavanje građevinske dozvole za objekat iz člana 1 ove odluke.

Član 3

Sastavni dio ove odluke čine:
Programski zadatak sa elementima urbanističko-tehničkih uslova, kojim se definišu osnovni podaci o objektu;
Grafički prikaz lokacije uređen na ovjerenoj geodetskoj podlozi.

Član 4

Ova odluka će se objaviti na sajtu opštine Rožaje i na lokalnom mediju RTR.

Član 5

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 3074
Rožaje, 18.12. 2019. godine

Predsjednik,
Murković, dipl. ecc

Odluka o utvrđivanju lokacije sa elementima UTU

Društvo sa ograničenom odgovornošću
„Crnogorski elektro-distributivni sistem“
Podgorica,
Uli. Mikutinovića br. 12
tel: +382 20 408 400
fax: +382 20 408 413
www.cedis.me

Sektor za pristup mreži
Služba za pristup mreži Regiona 3
Ul. Mirka Arsenjevića bb, 84300 Berane
tel: +382 51 230 606
fax: +382 51 235 741
Br. 30-20-03-2667
U Beranama, 12.08.2020. godine

Obrazac br. 1

OPŠTINA ROŽAJE	
Primijeno	14.08.2020
06	015 483

Opština Rožaje

Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine

Ul. Maršala Tita bb
84310 Rožaje

Na osnovu člana 74 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata („Sl. list CG“ br. 64/17), postupajući po zahtjevu broj: UPI-06-332/20-151/2 od 30.07.2020 godine (primljen i zaveden u CEDIS Region 3 pod br. 30-20-03-2647 od 10.08.2020 godine), za izdavanje uslova za izradu tehničke dokumentacije za izgradnju trafostanice i priključnog dalekovoda 10 kV investitora D.O.O. "Kamenuša" Rožaje u Rožajama, na kat.parceli br. 149 KO Seošnica, upisane u Posjedovnom listu br. 144 – prepis u Rožajama, ul. Sredani bb, izdaju se:

USLOVI ZA IZRADU TEHNIČKE DOKUMENTACIJE

Za navedeni elektroenergetski objekat objekat, STS 10/0,4 kV - 250 kVA D.O.O. "Kamenuša" Rožaje definišu se uslovi za izradu tehničke dokumentacije na sledeći način:

* Projektovati STS 10/0,4 kV – 250 kVA kao slobodnostojeći objekat od prefabrikovanih elemenata, sa mogućnošću jednostavnog transporta, montaže i kasnijeg održavanja odgovarajućom mehanizacijom. Stub STS projektovati od armiranog betona ili željezno rešetkasti. Temelji stuba takođe projektovati od armiranog betona ili tipski rešetkasti. Konzole i nosače predvidjeti od pocinkovanog čelika. Na stubu predvidjeti montažu transformatora 250 kVA. Opremu u NN razvodnom ormaru predvidjeti u skladu sa Tehničkim preporukama JEP-EPCG i potrebama investitora.

* Priključenje trafostanice predvidjeti sa armirano-betonskog UZ stuba na DV 10 kV Kalače (krak prema Sredanima), na kojem se nalazi STS 10/0,4 kV "Sredane", nadzemnim vodom Al-Fe 35/6 mm².

Mjesto priključka: Armirano-betonski UZ stub DV 10 kV Kalače (krak prema Sredanima), na kojem se nalazi STS 10/0,4 kV "Sredane"
Trafo reon: TS 35/10 kV „Rožaje“

Drugi bitni uslovi za izradu tehničke dokumentacije:

Elektroenergetske instalacije objekta projektovati odnosno izvesti prema:

- Pravilniku o tehničkim normativima za elektroinstalacije niskog napona ("Sl. list SFRI" br. 53/88, 54/88)
- Pravilniku o izmjenama i dopunama pravilnika o tehničkim normativima za električne instalacije niskog napona ("Sl. list SRJ" br. 28/95)
- Pravilniku o tehničkim normativima za zaštitu objekta od atmosferskog pražnjenja („Sl. list SRJ“ br. 11/96)
- kao i svim drugim važećim pravilnicima i standardima za ovu vrstu objekata

Pri izradi projekta poštovati tehničke preporuke CEDIS-a:

- Tehnička preporuka za priključenje potrošača na niskonaponsku mrežu TP-2 (dopunjeno izdanje)
- Tehnička preporuka - Tipizacija mjernih mjesta

Prije početka gradnje investitor je u obavezi da pribavi katastar podzemnih i nadzemnih instalacija a njihovo eventualno izmještanje pada na teret investitora.

Ukoliko se predmetni objekat gradi u zoni nadzemnog ili podzemnog voda, ili nekog drugog energetskeg objekta neophodno je uraditi Elaborat usklađenosti planiranog objekta i dalekovoda u skladu sa Pravilnikom o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 1 kV do 400 kV ("Sl. list SRJ" br. 18/92).

Uslove obradio:

Glavni inženjer za pristup mreži Regiona 3
Etijan Agić, dipl.ing.el.

Dostaviti:

- Podnosiocu zahtjeva
- Opština Rožaje – Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine, ul. Maršala Tita bb, Rožaje
- Sektor za pristup mreži - Službi za pristup mreži Regiona 3
- a/a

Crna Gora
OPŠTINA ROŽAJE

Adresa: ul. Maršala Tita bb,
84310 Rožaje, Crna Gora
e-mail: urbanizamrozaje@t-com.me
web: www.opstinarozaje.me
tel: +38251-275-445

Sekretarijat za uređenje prostora
i zaštitu životne sredine

Broj: UPI - 06-332/20-151/1

Rožaje, 27.05.2020. godine

1	Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine opštine Rožaje, postupajući po zahtjevu d.o.o."Kamenuša" iz Rožaja, br. UPI - 06-332-151 od 22.04.2020.godine na osnovu člana 74, a u vezi sa članom 223 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata („Službeni list CG“, broj 64/17, 44/18 i 63/18), Uredbe o povjeravanju dijela poslova Ministarstva održivog razvoja i turizma jedinicama lokalne samouprave („Sl. list CG“ br. 87/18, 28/19 i 75/19), Prostorno - urbanističkog plana opštine Rožaje ("Sl. list CG - opštinski propisi" br. 31/12 i br. 2/17) i Odluke o utvrđivanju lokacije sa elementima urbanističko-tehničkih uslova za izgradnju trafostanice na katastarskoj parceli br. 149 KO Seošnica, opština Rožaje, br. 3074 od 18.12.2019. godine izdaje:
2	URBANISTIČKO - TEHNIČKE USLOVE <i>za izradu tehničke dokumentacije</i>
3	Za izgradnju trafostanice - STS 10/0,4kV-250kVA sa priključnim dalekovodom 10kV do iste na katastarskoj parceli br. 149 KO Seošnica, opština Rožaje, koja se nalazi u okviru granica Prostorno - urbanističkog plana opštine Rožaje ("Sl. list CG - opštinski propisi" br. 31/12 i br. 2/17). Urbanističko-tehnički uslovi izdaju se u skladu sa opštim urbanističkim parametrima definisanim Prostorno - urbanističkim planom opštine Rožaje ("Sl. list CG - opštinski propisi" br. 31/12 i br. 2/17).
4	PODNOŠILAC ZAHTJEVA: d.o.o."Kamenuša" Rožaje
5	POSTOJEĆE STANJE <i>Opis lokacije - izvod iz planskog dokumenta</i> Katastarska parcela br. 149 KO Seošnica, ukupne površine 61747m ²

	upisana je u Posjedovni list 144 - prepis, na ime Mujević Hasan Mujo kao sopstvenik posjednik, u obimu prava 1/1. Parcela se nalazi i yvan yahvata granica Generalnog urbanističkog rešenja.
6	PLANIRANO STANJE
6.1	Namjena parcele odnosno lokacije
	Prostorno-urbanističkim planom opštine Rožaje ("Sl.list CG – opštinski propisi", broj 31/12 i broj 2/17) površina koja obuhvata katastarsku parcelu br. 149 KO Seošnica, označena je kao površina namijenjena za naselje na kojoj je dozvoljena izgradnja stambenih, poslovnih i dr. objekata.
6.2	Pravila parcelacije
	Predmetna lokacija na kojoj se planira izgradnja trafostanice STS 10/0,4kV-250kVA sa priključnim dalekovodom 10kV do iste na katastarskoj parceli br. 149 KO Seošnica. Obzirom da se radi o stubnoj trafostanici nema potrebe za parcelacijom predmetne katastarske parcele.
6.3	Građevinska i regulaciona linija, odnos prema susjednim parcelama
	- Regulaciona linija je linija koja dijeli javnu površinu od površina za druge namjene. - Građevinska linija (građevinska linija predstavlja liniju na, ispod i iznad površine zemlje do koje može da se planira najistureniji dio objekta) i definiše se u odnosu na Regulacionu liniju.
7	PREPORUKE ZA SMANJENJE UTICAJA I ZAŠTITU OD ZEMLJOTRESA, KAO I DRUGE USLOVE ZA ZAŠTITU OD ELEMENTARNIH NEPOGODA I TEHNIČKO-TEHNOLOŠKIH I DRUGIH NESREĆA
	Smjernice za sprečavanje i zaštitu od elementarnih (i drugih) nepogoda U cilju zaštite od elementarnih nepogoda postupiti u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ("Sl.listCG br.13/2007) i Pravilnikom o mjerama zaštite od elementarnih nepogoda ("Sl.list RCG br. 8/1993), odnosno važećim zakonima i pravilnicima koji regulišu ovu oblast. Zaštita od zemljotresa <i>Preporuke za projektovanje objekata aseizmičnih konstrukcija:</i> Mogu se graditi objekti različite spratnosti uz pravilan (optimalan) izbor konstruktivnih sistema i materijala. Horizontalni gabarit objekta u osnovi treba da ima pravilnu geometrijsku formu, koja je simetrična u odnosu na glavne ose objekta, npr. pravougaona, kvadratna... Principijelno izbjegavati rekonstrukciju sa nadogradnjom objekta gdje se

mjenja postojeći konstruktivni sistem. U protivnom obavezna je prethodna statička i seizmičkih analiza, sa ciljem obezbjeđivanja dokaza o mogućnosti pristupanja rekonstrukciji.

Izbor i kvalitet materijala i način izvodjenja objekta od bitnog su značaja za sigurnost i ponašanje objekta, izloženih seizmičkom dejstvu.

Armirano-betonske i čelične konstrukcije posjeduju visoku seizmičku otpornost. Pored ramovskih armirano-betonskih konstrukcija može biti primjenjena izgradnja objekata ramovskih konstruktivnih sistema ojačanih sa armirano-betonskim dijafragmama (jezgrima), kao i konstrukcija sa armirano-betonskim platnima. Ove konstrukcije su naročito ekonomične za visine objekata do 15 spratova.

Kod zidanih konstrukcija preporučuje se primjena zidanja, ojačanog horizontalnim i vertikalnim serklažima i armirane konstrukcije različitog tipa. Obično zidanje, samo sa horizontalnim i vertikalnim serklažima treba primjenjivati za objekte manjeg značaja i manje visine (do 2 sprata).

Kod projektovanja konstrukcija temelja prednost imaju one konstrukcije koje sprečavaju klizanja u kontaktu sa tlom i pojavu neravnomjernih slijeganja. Opterećenje koje se prenosi preko temeljne konstrukcije na tlo mora da bude homogeno raspoređeno po cijeloj kontaktnoj površini. Treba obezbijediti dovoljnu krutost temeljne konstrukcije, a posebno na spojevima temeljnih greda sa stubovima konstrukcije.

Zaštita od požara

Preventivna mjera zaštite od požara je postavljanje objekata na što većem međusobnom rastojanju kako bi se sprečilo prenošenje požara.

Takođe, obavezno je planirati i obezbediti prilaz vatrogasnih vozila objektu.

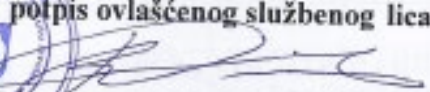

Izgrađeni dijelovi razmatranog prostora moraju biti opremljeni funkcionalnom hidrantskom mrežom koja će omogućiti efikasnu zaštitu, odnosno gašenje nastalih požara.

Planirani objekat mora biti pokriven spoljnom hidrantskom mrežom regulisanom na nivou kompleksa u skladu sa Pravilnikom o tehničkim normativima za hidrantsku mrežu i gašenje požara (Sl. list SFRJ broj 30/91).

8	USLOVI I MJERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE
	U cilju zaštite od elementarnih nepogoda postupiti u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ("Sl.listCG" br.13/2007) i Pravilnikom o mjerama zaštite od elementarnih nepogoda ("Sl.list RCG br. 8/1993), odnosno važećim zakonima i pravilnicima koji regulišu ovu oblast.
9	USLOVI ZA PEJZAŽNO OBLIKOVANJE

10	USLOVI I MJERE ZAŠTITE NEPOKRETNIH KULTURNIH DOBARA I NJIHOVE ZAŠTIĆENE OKOLINE
	U skladu sa propisima koji regulišu ovu oblast.
11	USLOVI ZA LICA SMANJENE POKRETLJIVOSTI I LICA SA INVALIDITETOM
12	USLOVI ZA POSTAVLJANJE I GRADNJU POMOĆNIH OBJEKATA
13	USLOVI ZA OBJEKTE KOJI MOGU DA UTIČU NA BEZBJEDNOST VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA
	U skladu sa propisima koji regulišu ovu oblast.
14	USLOVI ZA OBJEKTE KOJI MOGU DA UTIČU NA PROMJENE U VODNOM REŽIMU
	Objekti koji se grade u blizini ili neposredno uz riječne tokove ne smiju svojim gabaritima ugroziti na bilo koji način riječni tok.
15	MOGUĆNOST FAZNOG GRADENJA OBJEKTA
	Moguće je objekat graditi fazno, ukoliko faza predstavlja funkcionalno nezavisnu cjelinu. Investitor je u ovom slučaju obavezan da izradi idejno rješenje za sve sadržaje na parceli.
16	USLOVI ZA PRIKLJUČENJE NA INFRASTRUKTURU
16.1	<i>Uslovi priključenja na elektroenergetsku infrastrukturu</i>
	- Glavni projekat treba da sadrži, između ostalog i razradu priključaka objekata na odgovarajuću infrastrukturu shodno članu 80 Zakona o uređenju prostora; - Električne instalacije izvesti u skladu sa važećim propisima i standardima.
16.2	<i>Uslovi priključenja na vodovodnu i kanizacionu infrastrukturu</i>
16.3	<i>Uslovi priključenja na saobraćajnu infrastrukturu</i>
	- Kolski prilaz predmetnom objektu obezbjediti sa pristupnog puta. Elementi situacionog rješenja saobraćajnice prikazani su na grafičkim priložima ovih uslova; -
16.4	<i>Ostali infrastrukturni uslovi</i>

	Uslovi za priključenje objekata na komunalnu i ostalu infrastrukturu Priključenje na mrežu komunalne infrastrukture vrši se prema postojećim, odnosno planiranim tehničkim mogućnostima mreže, na način kako je predviđeno urbanističkim planom i tehničkom dokumentacijom, a na osnovu propisa i uslova i saglasnosti javnih preduzeća.	
17	POTREBA IZRADE GEODETSKIH, GEOLOŠKIH, GEOLOŠKIH, GEOTEHNIČKIH, INŽENJERSKO-GEOLOŠKIH, HIDROGEOLOŠKIH, GEOMEHANIČKIH I SEIZMIČKIH) PODLOGA, KAO I VRŠENJA GEOTEHNIČKIH ISTRAŽNIH RADOVA I DRUGIH ISPITIVANJA	
	<p>Prilikom izgradnje novih objekata i dogradnje postojećih u cilju obezbjeđenja stabilnosti terena, investitor je dužan da izvrši odgovarajuće saniranje terena, ako se za to pojavi potreba.</p> <p>Prije izrade tehničke dokumentacije preporuka investitoru je da izradi Projekat geoloških istraživanja tla za predmetnu lokaciju i elaborat o rezultatima izvršenih geoloških istraživanja i na iste pribavi saglasnost nadležnog ministarstva.</p> <p>Projekat konstrukcije prilagoditi arhitektonskom rješenju uz pridržavanje vazećih propisa i pravilnika: Pravilnik o opterećenju zgrada PBAB 87 (Sl. List SFRJ, br. 11/87) i Pravilnik o tehničkim normativima za izgradnju objekata visokogradnje u seizmičkim područjima (1. List SFRJ, br. 31/81, 49/82, 21/88 i 52/90).</p> <p>Proračune raditi za VIII stepen seizmičkog inteziteta po MCS skali.</p> <p>Za potrebe proračuna koristiti podatke Hidrometeorološkog zavoda o klimatskim hidrološkim karakteristikama u zoni predmetne lokacije.</p> <p>Izbor fundiranja novih objekata prilagoditi zahtjevima sigurnosti, ekonomičnosti i funkcionalnosti objekata. Posebnu pažnju obratiti na propisivanje mjera antikorozivne zaštite konstrukcije, bilo da je riječ o agresivnom djelovanju atmosfere ili podzemnih voda. Konstrukciju novih objekata oblikovati na savremen način sa krutim tavanicama, bez mijesanja sistema nošenja po spratovima, sa jednostavnim osnovama i sa jasnom seizmičkom koncepcijom.</p>	
18	POTREBA IZRADE URBANISTIČKOG PROJEKTA	
19	URBANISTIČKO - TEHNIČKI USLOVI ZA ZGRADE SADRŽE I URBANISTIČKE PARAMETRE	
	Oznaka urbanističke parcele	/
	Površina urban. parcele (kat. parc.)	61747m ²
	Maksimalni indeks zauzetosti	

	Maksimalni indeks izgrađenosti	
	Maksimalna spratnost objekata	
	Maksimalna visinska kota objekta	/
Parametri za parkiranje odnosno garažiranje vozila		
Smjernice za oblikovanje i materijalizaciju, posebno u odnosu na ambijentalna svojstva područje		
Uređenje urbanističke parcele		
Uređenje urbanističke parcele prilagoditi terenskim karakteristikama, namjeni objekata i uslovima datim u poglavljima Saobraćaj, Elektroenergetika, Hidrotehnička infrastruktura, Telekomunikaciona infrastruktura i Pejzažna arhitektura.		
Prilikom lociranja objekata u okviru parcele težiti maksimalnom obezbjeđenju najpovoljnijih vizura za svaki od objekata i voditi računa o njihovoj međusobnoj udaljenosti.		
Svi planirani objekti mogu se postaviti na ili iza građevinske linije u dubini parcele, a u skladu sa konfiguracijom terena, oblikom i funkcionalnom organizacijom parcele i ostalim uslovima Plana.		
Uslovi za unapređenje energetske efikasnosti		
DOSTAVLJENO: Podnosiocu zahtjeva, Predmetu, Urbanističko - građevinskoj inspekciji, Arhivi.		
21	OBRADIVAČI URBANISTIČKO TEHNIČKIH USLOVA:	- <i>Nezerija Kurtagić</i> Nezerija Kurtagić, dipl.ing.grad. Samostalni savjetnik za uređenje prostora
22	OVLAŠĆENO LICE:	SLUŽBENO Džudžević Rusmir mast.dipl.ing.arh. SEKRETAR
23	M.P.	potpis ovlašćenog službenog lica
24	- List nepokretnosti i kopija katastarskog plana, - Grafički prilozi iz planskog dokumenta,	

Crna Gora
OPŠTINA ROŽAJE

Adresa Sekretarijata
ul.M.Tita bb, 84310 Rožaje
Crna Gora
tel:+38251 275-445
mail:urbanizamrozaje@t-com.me

Sekretarijat za uređenje prostora
i zaštitu životne sredine
Broj: UPI 06-322/22-83/3

Rožaje, 21.03.2022.godine

Na osnovu člana 14 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br.075/18), člana 18 Zakona o upravnom postupku („Sl.list CG“, br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), Uredbe o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“ br.020/07 i „Sl.list CG“ br.047/13, 053/14, 037/18), postupajući po zahtjevu „Kamenuša“ d.o.o. iz Rožaja br. 06-322/22-83 od 08.03.2022. godine, Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Opštine Rožaje **donosi:**

RJEŠENJE

I Utvrđuje se da je za projekat „STS 10/04 kV „Kamenuša“ 250kVA“, koji se nalazi na katastarskoj parceli broj 149 KO Seošnica, opština Rožaje, nosioca projekta „Kamenuša“ d.o.o. iz Rožaja, **potrebna izrada elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu.**

II Nalaže se nosiocu projekta „Kamenuša“ d.o.o. iz Rožaja da izradi elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu za projekat „STS 10/04 kV „Kamenuša“ 250kVA“, koji se nalazi na katastarskoj parceli broj 149 KO Seošnica i isti dostavi Sekretarijatu za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Opštine Rožaje, najkasnije dvije godine od dana prijema rješenja o potrebi izrade Elaborata procijene uticaja na životnu sredinu.

Obrazloženje

Nosilac projekta „Kamenuša“ d.o.o. iz Rožaja obratilo se, Sekretarijatu za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Opštine Rožaje, zahtjevom br. UPI 06-322/22-83 od 08.03.2022.godine za odlučivanje o potrebi izrade elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu za projekat „STS 10/04 kV „Kamenuša“ 250kVA“, koji se nalazi na katastarskoj parceli broj 149 KO Seošnica, opština Rožaje. Navedena katastarska parcela je upisana u Posjedovni list-prepis br. 144 na ime Mujević Hasan Mujo. Uz zahtjev za odlučivanje o potrebi izrade elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu, priložena je i dokumentacija propisana članom 11 Zakona o procijeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list CG“, br.75/18) i Pravilnikom o sadržaju dokumentacije koja se podnosi uz zahtjev za odlučivanje o potrebi izrade elaborata („Sl.list CG“, br.019/19).

Uvidom u spisak projekata Uredbe o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu („Službeni list RCG“, br.20/07 i „Sl.list CG“, br. 47/13,53/14,37/18), utvrđeno je da se planirani projekat nalazi na Listi II – broj 12o – Trafostanice i rasklopna i konvertorska postrojenja napona 220 kV(kilovolti) ili više, za koji se postupak procijene uticaja sprovodi po odluci nadležnog organa.

U skladu sa članom 13 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list CG“, br. 75/18), o zahtjevu je zainteresovana javnost obaviještena oglasom na Radio televiziji Rožaje, br. UPI-06-322/22-83/1 objavljenom dana 11. marta 2022. godine, na sajtu Opštine Rožaje www.opstinarozaje.me kao i putem dnevnog lista “Pobjeda”. Ostavljen je zakonom propisan rok u kojem su svi zainteresovani mogli imati uvid u podnesenu dokumentaciju i dati svoje mišljenje.

U ostavljenom roku nije bilo zainteresovanih za uvid u dokumentaciju kao ni dostavljenih sugestija i mišljenja na isti.

Nosilac projekta može, shodno odredbama člana 15 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br.075/18), podnijeti ovom Sekretarijatu zahtjev za određivanje obima i sadržaja elaborata procijene uticaja na životnu sredinu.

Nosilac projekta može izraditi elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu na osnovu ovog rješenja i bez prethodno navedenog traženja određivanja sadržaja i obima elaborata. Pri izradi elaborata treba poštovati odredbe Pravilnika o sadržaju dokumentacije koja se podnosi uz zahtjev za odlučivanje o potrebi izrade elaborata („Sl.list CG“, br.019/19).

Shodno odredbama člana 17 stav 4 ovog Zakona, nosilac projekta je dužan podnijeti zahtjev za davanje saglasnosti na elaborat nadležnom organu najkasnije u roku od dvije godine od dana prijema Rješenja o potrebi izrade elaborata.

Razmatranjem predmetnog zahtjeva i podataka o predmetnoj lokaciji, karakteristikama i mogućim uticajima navedenog projekta na životnu sredinu, Sekretarijat za planiranje, uređenje prostora i zaštitu životne sredine Opštine Rožaje je utvrdio da je potrebna izrada Elaborata procijene uticaja na životnu sredinu.

Sa izloženog, riješeno je kao u dispozitivu ovog rješenja.

Pravna pouka: Protiv ovog rješenja dopuštena je žalba Glavnom administratoru Opštine Rožaje u roku od 15 dana od dana prijema istog. Žalba se predaje preko ovog Sekretarijata ili putem pošte.

Samostalni savjetnik za zaštitu životne sredine
Muhamed Dacić, dipl.ing.arh.

Sekretar,

Rusmir Džudžević, mast.dipl.ing.arh.

Dostavljeno:

1. Nosiocu projekta,
2. Glavnoj knjizi,
3. Ekološkoj inspekciji,
4. U dosije,
5. a/a.